www.sikaram.com

د ډیکتاتورۍ نه دیموکراسۍ ته

(د آزادۍ لپاره یوه مفکوروي طرحه)

جین شارپ

د البرت انیشټین مؤسسه

مترجم: م. رقیب

د البرټ انشټين د مؤسسې رسالت:

د البرټ انشټين په مؤسسه کښې تل زمونږه دنده په نړيواله سطحه د عدم تشدد د مبارزې مطالعه او په نښتو کښې ئې د ستراتيژيکي استعمال رواجول دي.

دا مؤسسه متعهده ده چې:

- د ديموکراتيکو مؤسسو او آزاديو نه دفاع کوي.

- د ديکتاتورۍ، ظلم،او ټولنيزو وژنو سره به مخالفت کوي.

- او د سياسي هدفونو د لاس ته راوستلو لپاره پر تشدد، د يوې وسيلې په حيث تکيه کولو باندې کموالی راولي.

پورتني دندې په دريو لارو تر سره شوي:

- د عدم تشدد د مبارزې د اصولونو تحقيق، او د پاليسيو د مطالعاتو هڅول او په تيرو وختونو په مختلفو نښتو کښې د هغوی استعمال.

- ددې مطالعاتو د نتيجونه خلک د خپرونو، کنفرانسونو، او د ډله ئيزو ارتباطي وسائلو په ذريعه خبرول.

- د عدم تشدد د مبارزې د ستراتيژيکي قدرت په هکله هغو ډلو ته سلا او مشورې ورکول،چې په نښتو کښې را ګير دي.

www.sikaram.com

د بخښونکي او مهربانه خدای په نامه

ددې کتاب ټول حقوق د البرت انيشټين
مؤسسې سره محفوظ دي.

د کتاب پيژند نه

د کتاب نوم...............د ديکتاتورۍ نه ديموکراسۍ ته

ليکوال....................ډاکتر جين شارپ

پښتو مترجم..............م . رقيب

شمېر.......................۵۰۰ ټوکه

د چاپ کال.............۲۰۰۸م ۱۳۸۷ ش

ځاپځی..................د دانش خپرندويه مؤسسه--پېښور

مننه

ددې اثر په ترجمه کولو او د مفاهيمو په روښانه کولو کې له ما سره زما ګرانې لورجميلې اود پښتو دمناسبو لغاتو په پيداکولو کې زما محترم ملګرى عبدلکافي رسولي ګټورې مرستې کړي،چې زه د دواړو نه د زړه له کومې مننه کوم.

م . رقيب

www.sikaram.com

عنوان .... مخ

د مترجم سريزه ۷

د ليکوال سريزه ۹

لومړی فصل ۱۲
له ديکتاتوريو سره په واقعيت باندې ولاړه مقابله
تلپاتې ستونزه
آزادی د تشدد د لارې نه
کودتاوې،انتخابات او بهرني ژغورونکي
له حقيقت سره مخامخ کېدل

دويم فصل.. ۱۹
د مذاکرو ګټې او محدوديتونه
تسليميدل، د مذاکراتو د لارې نه
په مذاکراتو کې قدرت او عدالت
د توافق وړ ديکتاتوران
څرنګه سوله؟
د اميدوارۍ لپاره دليلونه

دريم فصل ۲۶
قدرت له کومه راځي(دقدرت منابع)
د بيزوګانو د خاوند کيسه
د سياسي قدرت ضروري سرچينې
د ديموکراتيکي قوتونو مرکزونه

څلورم فصل.. ۳۲
ديکتاتوري خپله کمزورتياوې هم لري
د ديکتاتوريو کمزورتياوې
د ديکتاتورۍ په کمزورو برخو برید کول

پنځم فصل.. ۳۶
د قدرت استعمال(په کار آچونه)
د سياسي سر غړوني خاصيتونه
د عدم تشدد د مبارزې د کار ډول
د عدم تشدد وسلې او انضباط
څرګندتيا،محرميت او لوړ معيارونه
د قدرت د اړيکو انتقال
د بدلون څلورم ميکانزم(لارې چارې)
د سياسي سرغړوني آزادي بخښونکي نتيجي
د عدم تشدد د مبارزې پيچلتيا

www.sikaram.com

شپږم فصل...٤٦
ستراتيژيکي پلان جوړولو ته اړتيا
پر واقعيت باندې ولاړ پلان جوړونه
د پلان جوړولو په مقابل کې موانع
په ستراتيژيکي پلان جوړولو کې څلور مهم اصطلاحات

اوم فصل...٥٣
د پلان جوړولو ستراتيژي
د وسايلو انتخابول
د ديموکراسۍ(آزادۍ) لپاره پلان جوړول
خارجي مرستې
د لويې ستراتيژۍ تنظيمول
د مبارزې لپاره د ستراتيژيو طرح کول
د همکارۍ د نه کولو د عقيدې خپرول
ځپل کيدل او مقابل اقدام
دستراتيژيکي پلان عملي کول

اتم فصل...٦٣
د سياسي سر غړونې پکار آچول
ټاکل شوی مقاومت
علامتي(سمبوليک) زور آچونه
د مسئوليت ويشل
د ديکتاتور قدرت په نخښه کول
په ستراتيژۍ کې بدلون

نهم فصل...٦٩
د ديکتاتورۍ تجزيه کول
د آزادۍ خپرول
په مسئوليت سره د بريالیتوبونو اداره کول

لسم فصل...٧٤
د دوام لرونکي ديموکراسۍ بنسټ
د کودتاوو مخنيوی.
د اساسي قانون مسوده(لومړی ليک)
ديموکراتيکي دفاعي کړنلاره
يو غوره مسئوليت

د عدم تشدد د مبارزې ١٩٨ ميتودونه..٧٩

د ليکوال په اړه...٨٩

د مترجم سريزه

نن سبا بشري ټولنه د ځمکې پر مخ رنګارنګو طبيعي،اجتماعي، اقتصادي،او نورو ګواښونو سره مخامخ ده. که د يوې خوانه د ځمکې د کرې د تودوخي درجې لوړيدل،د نفوسو د شمېر زياتيدل، د اومو موادوکميدل او نور عوامل د انسانانو ژوند په کلکه تهديدوي،له بلې خوا کورنۍ بې عدالتي،ديکتاتوري او بين المللي استکبار‌او تجاوز په نړۍ کې يو خطرناکه بحران رامنځ ته کړی دی.په هيوادونو کې د ننه کله يو خاص اقليت په چل ول او يا زور د اکثريت حق غصب او د دوی په برخليک لوبې کوي. او همدارنګه په بين المللي چوکاټ کې زورور او لوی هيوادونه کمزوري او کوچني هيوادونو باندې توطئې او تجاوزونه کوي،ددوی خاوره اشغالوي،خلک يې مريان او په مادي او معنوي شته يې لوټ او تالان ګډوي.

په دواړو حالتونو کښې د کورنۍ ديکتاتورۍ او يا بهرني تجاوز او اشغال په مقابل کې

محکوم ملتونه درې دريځونه نيولی شي:

لومړی ديکتاتور ته تسليمېدل او ورنه اطاعت کول،يعني د خپل ټولو حقونو نه تيريدل او ناروا ته ځان سپارل چې البته دا يو غوره اقدام نشي ګڼل کيدای.

دويم: د ديکتاتورۍ او اشغال په مقابل کښې د وسله والې او تشدد لاره ټاکل، چې که ورته پوره ځير شو دا هم د برياليتوب،ظلم او ديکتاتورۍ د نسکورولو لپاره يوه مناسبه لاره نه ده. ځکه چې دواړه، ديکتاتوراو بهرني يرغلګر، د تشدد او وسله والې جګړې په وسايلو کښې پر ازادي غوښتونکو تل تفوق لري. ددې لپاره چې دوی منظم وسله وال پوځونه او رنګارنګ د وژنې او ځور وسايل په واک کې لري،چې ازادي غوښتونکي ور سره سيالي نشي کولی. نو وسله واله جګړه هم يو اغيز ناکه لار نشي ګڼل کېدلی.

دريم: د عدم تشدد مبارزه او همکاري نه کولو طريقه ده،چې د محکومو ولسونو په پوره توان کې دی،چې که په معقوله توګه طرح او سم په کار واچول شي،هرومرو به

دځپل شوو ولسونو په برياليتوب او آزادۍ تمام شي. نو د عدم تشدد مبارزې او د همکاري نه کولو لارې ديکتاتورۍ او اشغالګر ته د تسليميدلو او يا ورسره د وسله والې جګړې پرځای يوه معقوله انتخاب دی.

د عدم تشدد جګړه د مبارزې يوه عملي او فعاله ډول دی،چې په جنوبي اسيا کښې تاريخي سابقه لري او د شلمې پيړۍ په نيمايي کې ددې سيمې نه د انګريزانو د شړلو

په جګړه کې ورنه په بریالیتوب کار اخستل شوی دی. د آزادۍ دا لوی جنګ په هندوستان کې د کانګرس ګوند د ګاندي تر لارښونې او په پښتونخوا کې خدایي خدمتګارو د باچا خان تر با کفایته مشرتوب له ډېرو سربښندونو او فداکاریو وروسته

وګاټه او د انګریزي ښکیلاک بېرستنه یې له دې سیمې نه ورټولې کړې. ددې مبارزې په دوران کې پښتانه خدایي خدمتګار، د عدم تشدد د جګړې د انضباط او اصولو ته خپله وفاداري په اثبات ورسوله. نو سره له دې چې پښتون قام د تورې او تشدد په استعمال کې ښه مهارت او لوړ شهرت لري،د عدم تشدد د اصول په پکار آچولو کې یې هم پوره استعداد ښودلی اوپه اسلامي نړۍ کې یې په بریالیتوب سره تطبیق کړی دی،نو د خدایي خدمتګارو تعلیمات او تجربه په راتلو نکې کې د پښتنو د کلتوري،اجتماعي،اقتصادي او سیاسي پرمختګ او یووالي لپاره د لارې یو روښانه مشال کیدای شي.

همدارنګه، افغانانو له روسانو سره د خپلې لس کلنې خونړۍ جګړې په دوران کې په پراخه ډول د عدم تشدد د جګړې د ډیرو میتودونو نه لکه اعتصاب، همکاري نه کول او سیاسي سرغړونې او نورو اصولونو نه ګټه آخیستي، چې په افغانستان کښې د روسانو د ماتې غټ عامل بلل کیږي.

پښتانه وایي،چې(مار مړ او کوتک هم مات نشي) نوکه د یو هدف لاس ته راوستل له وسله والې جګړې او وینې توئیدنې پرته د عدم تشدد د مبارزې له لارې ممکن وي، نو د خطرناکو وسلو استعمال ته چې د زیات شمیرانسانانو د ژوند په تباه کولواو نورو ورانیو تماميږي څه ضرورت؟

د معاصرې نړۍ لوی متفکر او د اجتماعي علومو پیاوړی عالم ډاکټرجین شارپ،چې د عدم تشدد د مبارزې، همکاري نه کولو او سیاسي سرغړونې په موضوعاتو باندې د نیمایي پیړۍ نه زیات علمي تدقیقات او مطالعې کړي، په دې رسالې کې"د دیکتاتورۍ نه دیموکراسۍ ته" خورا په زړه پورې، پر واقعیت ولاړ او علمي لارې چارې تجویز کړي،چې د سم تطبیق کولو په صورت کې،به ملتونو او هیوادونو ته هرومرو آزادي او خپلواکي وګټي.

ددې رسالې مطالعه به یقیناً لوستونکو ته قناعت ورکړي،چې دا رساله د آزادي غوښتونکو مبارزو لپاره یو آغیزمن، علمي او عملي اثر دی.

په درناوي، م . رقیب

په انساني ټولنو باندې د ديکتاتوريو د واکمن کېدلو مخنيوى او د موجوده ديکتاتوريو ويجاړول، د ډېرو کلونو راهيسې يو زما د لويو اندېښنو څخه ؤ. دا اندېښنې ددې عقيدې نه روزل شوي ؤ، چه انسانان بايد د استبدادي رژيمونو تر واک دهغو د ناوړو آغيزو لاندې له مينځه لاړ نشي. د انسانانود آزاديو اهميت او د د يکتاتوريو د خاصيت (د ارسطو نه تر د استبدادي حکومتونو تحليلونه) او د ډيکتاتوريو د تاريخ (مخصوصاً دنازي جرمني او ستا ليني سيستمونو) مطالعې زما داعقيده ئې لاهم تقويه کړه.

وروسته د کلونو نه، راته د هغو انسانانو د پېژند ګلوۍ فرصت لاس ته راغى چه د نازيا نو د حکومت لاندې ځوريدلي وو، او پدې کښې داسې کسان هم وو چه د ډلئيزو بنديخا نو نه ژوندي راوتلي وو. په ناروې کښې مې داسې کسان وليدل چه د فا شيستي حکومت په مقابل کښې ئې د مقاومت نه ژوندي پاتې شوي ، او د هغو د برخليک نه هم خبر شوم چې خپل ژوندونونه ئې د لاسه ورکړي وو.

. په مختلفو هيوادونو کښې، د کمونيستي حکومتونو د وحشت او ترور نه اکثراً د کتابونو او د شخصي تماسونو له لارې مې معلومات تر لاسه کړل. څرنګه چه په کمونستي نظامونو کښې ديکتاتورۍ د ظلم او استثمار نه د خلاصون په نوم پر خلکو تحميل شوي وو نو ما ته په خاصه توګه زورونکې او دردونکې ؤ.

د ننى ورځې د ديکتاتوريو حقايق، په دې ډېرو نژديو لسيزو کښې، د هغو هيوا دونو د وګړو د ليدنو کتنو د لياري نه، چه د استبدادي حکومتونو لاندې لکه پانامه، پولينډ، چلي، تبت، او برما اداره کيږي ، نور هم راته روښانه شوي دي.

د ديکتا توريو د تېر ايستونکو خاصيتونو نه مې اکثراً ځورونکي درک، د تبت د خلکو نه چه د چينائي کمونست تيري کونکو سره مبارزه کوي، روسانو چه د ۱۹۹۱ کال، د سخت دريزو کودتا ئې ناکامه کړه ، او تايليندياڼو چه د عدم تشدد د لارې نه د پوځي حکومت د بېرته راګرځېدلو نه مخنيوى کړي وو تر لاسه کړ.

څرنګه چه د ظلمونواو تيريو په مقابل کښې مې د کرکې احساس ډيريده، د هغو کلکو اتلوليو لپاره چه د باور نه کونکي زړه ورو سړو او ښځو له خوا نه ښودل کېده،ورسره جوخت دهغو ځايونو په ليدلو ځما د قدردانۍ احسا س تقويه کېده، چيرته چه خطرونه لاهم زيات وو،خو سر غړونې او مقاومتونه د خلکو له خوا نه همغسې دوام درلود. زما له خوا نه په ليد ل شوو ځايونو کښې د نوريګې د حکومت لاندې پانامه ; د شوروي اتحاد د دوامداره فشار لاندې، په ليتواني کښې ويلينوس ; په پيکنګ کښې د تيانا من ميدان، د آزادي غوښتونو د مظاهرو په وخت، او هم کله چې لومړنى زغرلرونکې واسطه په هغه برخليک جوړونکې

شپې میدان ته ورننوتل ; او په مانرپلاو"آزاده برما " کښې د دیموکراتیکو قوتونو ځنګلي قرارګاه شامل دي.

ځنې وختونه مې ماتې خوړلي ځایونو، لکه په ویلینوس کښې د تلویزیون برج او هدیره، د لاتویا دجمهوریت په پلازمېنې کښې ریګا، چیرته چې خلک وژل شوي وو، د شمالي ایطا لیا د فرارا مرکز،په کوم ځای کښې چې فاشیستانو مخالفین ئې په صفونو درولي او وژلي وو، او یو ساده هدیره په مانرپلاو کښې چې دداسې سړو د جسد ونو نه ډک ؤ چې د مړینې لپاره دیر ځوان وو،وکتل. دا مرګونه اووراني، هغه دردونکې واقعیتونه دي چې هرې د یکتاتورۍ ئې شا ته پرېږدي.

دې مفکورو او تجربو راته امیدواري پیدا کړو چې ښائي د دیکتاتورۍ مخه نیول به ممکن وي.

دارنګه چې په مقابل کښې ئې بریالۍ مبارزه کولی شي چې بې له دوه اړخیزو درندو انساني تلفاتو،موجوده دیکتاتورۍ ړنګ او د هغې د ایرو نه د نوي استبداد د راجیګېدو مخنیوی وشي.

د ډیرو آغېزمنو لارو د پیدا کولو لپاره ما زیار ایستلي چې په ډېر دقت او احتیاط فکر وکړم

چې څرنګه دکتاتورۍ په بریالیتوب سره د ډېروممکنو لږو کړاونو او انساني ضایعاتو ویجاړولی شو.

پدې هلو ځلو کښې د ډیرو کلونو د مطا لعاتو په ترڅ کښې ما دیکتاتوریو، مقاومتي نهضتونو،

انقلابونو، سیاسي افکارو، حکومتي سیستمونو او په خا صه توګه د عدم تشدد پر واقعیت ولاړومبارزو ته پاملرنې کړې دي.

دا اثر ددې هلو ځلو نتیجه ده. زه پوره باور لرم چې دا یو بشپړ لار ښودنه نه ده. لاکن ښائي چې دا داسې تعلیمات ارائه کړي چې د آزادۍ غوښتونکو حرکتونو لپاره د فکر کولو او پلان جوړولو په برخه کښې مرسته، او داسې آزادي غوښتونکې نهضتونه مینځ ته راولي چې ډېر آغیز من او زورور وي، چې بې لدې لارښودنو نه به ئې مینځ ته راتګ هیڅ ممکن نه وي.

د ضرورت او قصدي انتخاب له مخې دا کتاب په عمومي توګه د موجوده دکتاتوریو د له مینځه وړلو، او د نوو د یکتاتوریو نه، په مخنیوي کولو باندې زور آچولی دی. زه ددې صلاحیت نلرم چې یو مفصل تحلیل او طرزالعمل د یو خاص هیواد لپاره وړاندې کړم. سره لدې، زه امید لرم چې دا عمومي تحلیل د ډیرو ملتونو لپاره چې په خواشینۍ سره، د استبدادي حکومتونو سره په اخ او ډب آخته دي ګټور واوسي. هغوی به ددې نظریاتو مواد د خپلو

خاصو شرايطو لپاره وځيږي، او ځان پوه کړي چې څومره ددې تعليماتو عمده نظريات ددوی د مبارزې لپاره مناسب دی او يا ورته د تغير ورکولو ضرورت دی.

ددې کتاب په ليکلو کښې زه د ډيرو کسانو نه مديون يم، او د هغو د مرستو نه د زړه له کومې

مننه کوم. بروس جينکنز زما مخصوص مرستيال، ډير زيات ارزښتناکې همکارۍ ، په محتوياتو، د مسائلو په تشخيص او وړاندې کولو ، د ارزښتناکو وړانديزينو د ډيرو پيچلو مطالبو په ساده کولو،او د کتاب د ترتيب او تنظيم په برخه کښې ئې کړی دی. د استفان کوډې نه د هغه د کتاب د تصحيح کولو لپاره مننه کوم. ډاکټر کرستوفر کروګلر، او رابرټ هلوي دواړو ګټور وړانيزونه او انتقادونه د کتاب په متن باندې کړي دي. ډاکټر هازل مک فرسون او ډاکټر پاتريشيا پارکمن، په ترتيب د افريقې او لاتينې امريکې د منازعاتو په هکله ما ته معلومات راکړي دي.

که څه هم ددې اثر په ليکلو کښې د ډېرو کسانو د مرستو ، حمايو ،او مهربانيو نه ګټې آخستل شوي، لاکن د ټولو تحليلونو او نتيجه ګېريو مسئوليت شخصأ ما پورې اړه لري.

ددې کتاب په هيڅ برخه کښې ندی ويل شوی چه د ديکتاتوريو سره مبارزه يوه آسانه او ارزانه هڅه ده. د مبارزې ټول شکلونه خپلې ځانګړې پيچلتوب او تاوانونه لري، او د ديکتاتورانو سره جګړه البته تلفات آړوي. سره لدې،دا زما هيله ده چه دا اثرد مقاومت رهبرانو سره مرسته وکړي چې داسې ستراتيژۍ طرح کړي چې ددوی د قدرت اغېزه ډير زيات او د هدفونو د لاس ته راوستلو په مبارزو کښې ئې تلفات ډير لږ کړي. دا تحليل داسې هم بايد تعبير نشي چې کله يو ديکتاتور له مينځه ځي نو دنيا به ټول، ګل او ګلزار ،او کړاونه به ګرد سره، ورسره يو ځای ورک شي. خو په خوا شينۍ سره بايد ووايو،چې داسې نه ده، او د هيڅ ديکتاتورۍ سقوط د يو بشپړ هوسا ټولني د جوړيدو سبب نه ګرځي. بلکه د زيار او زحمت او اوږدو هلو ځلو لپاره لار جوړوي چې يو عادلانه، ټولنيز، اقتصادي، او سياسي اړيکې خلق ،او د بې عدالتۍ او استبداد ټولې جرړلې له بېخه وباسي. زه هيله لرم چې دا لنډ تحليل د استبداد او ديکتاتوريو د له مينځه وړلو لپاره ټولو هغوولسونو لپاره ګټور ثانت شي، چې د استبداد د سلطې لاندې ژوند کوي او د خپلې آزادۍ او خپلواکۍ لپاره مبارزه کوي.

جين شارپ

٦ اکتوبر، ١٩٩٣

د البرټ انيشتين مؤسسه

لومړی فصل

د ډيکټاتوريو سره په واقعيت باندې ولاړه مقابله:

پدې نژدېو کلونو کښې،ډير استبدادي رژيمونه، که ئې کورنی ببخ او يا بهرنی منشأ درلود ل ، د متشکلو او مجهزو خلکو د مبارزو پر مخ يا پوره ويجاړ او له مينځه تللي او يا کمزورې شوي دي. اکثراً ليدل شوي چه خورا قوي او مستحکمې ډيکټاتورۍ د خلکو د ډله ايزو سياسي، اقتصادي، او ټولنيزو سر غړونو او مقاومتونو نه ئې ماتې خوړلي او نسکوره شوي.

د ۱۹۸۰ کال د لسيزې نه راپيدخوا ډيرې ديکتاتورۍ، په استوني، لاتويا، او ليتواني، پوليند،ختيزه جرمني،چکوسلواکيا، او وسلوينيا، مدغاسکر،مالي، بولويا، او پلپاين کښې د خلکو د سياسي سر غړونکو مبارزو نه ئې ماتې خوړلي دي. د استبداد په مقابل کښې سر غړونکې مبارزې په نيپال،زمبيا، جنوبي کوريا، چلي، ارجنټاين، هيټي، برازيل، يوروگوای، ملاوي، تايليند، بلغاريا،هنگري، زاير، نايجيريا، او د پخواني شوروي اتحاد په مختلفو برخو کښې (خصوصاً دسخت دريزو د ۱۹۹۱ کال د آگست د مياشتې د کودتا په شنډولو کښې خورا مهم رول ولوباوه.)آزادي بخښونکې نهضتونه ئې پر مخ بيولي دي.

بر سيره پر دې، پدې نژدې کلونو کښې په چين، برما، او تبت کښې ډله ايزې سياسي سر غړونې صورت نيولي دي. که څه هم دا مبارزې، ديکتاتورۍ او يا بهرنی اشغال ئې پای ته نه دي رسولي، خو بيا هم مستبد رژيمونه ئې بين ا لمللي ټولنې ته رسوا،او هم د خلکو لپاره ئې د سياسي سر غړونې په اړه ارزښتناکې تجربې پر ځای پريښي دي.

په يقين سره پدې هيوادونو کښې، د ديکتاتوريو ړنگېدل هلته نور مشکلات لکه فقر، جنايت،اداري نيمگړتياوې، د ژوند د چاپيريا ل ورانی، چه اکثرآ د استبدادي رژيمونو ميراث وي پای ته ونه رسول. خو بيا هم ددې ديکتاتوريو سقوط، د استبداد ځپلو پرگنو رنځونه ئې تخفيف، او د هيواد د بيا رغونې، د پراخې سياسي خپلواکۍ، شخصي آزادۍ، ټولنيز عدالت لپاره ئې لاره اواره کړه.

تلپا تې ستونزه:

رښتيا په نړۍ کښې، په تيرو وروستيو لسيزو کښې د انسانانو لا د پراخې خپلواکۍ او آزادي غوښتنې خوا ته تمايل پيداشوی.

د آزادۍ د کور د مؤسسې[۱]، د احصايې له مخې چه هر کال; د سياسي حقوقو او مدني آزاديو په برخه کښې کلنۍ سروې برابروي او هيوادونه پدې معيارونو ويشي پدې لسو ورستيو کلونو

[۱] Freedom House

کېښي د هغو هيوادونو شمېر چه د نړۍ په گوټ گوټ کېښي آزاد گڼل شوي ډېر زيات شوي دي.

د هيوادونو ويش د کال او سياسي وضعيت پر اساس

کال	آزاد	قسماً آزاد	غير آزاد
۱۹۸۳	۵۵	۷۶	٦٤
۱۹۹۳	۷۵	۷۳	۳۸

لاکن دا زړه خوښونکي پاليسي د نړۍ د هغې برخې د څېړنې لپاره چې د استبدادي شرائطو لاندې ژوند کوي رښتينې وضعيت غوره کوي. د کال ۱۹۹۳ په جنورى کېښې د نړۍ د ۵،٤۵ ميلياردي ټولنې نه په سلو کېښې ۳۱ د هغو حکومتونو د ډار لاندې ژوند کاوه چې پدې جدول کېښي"غير آزاد" گڼل شوي دي. دا هغه هيوادونه دي چې ډېر سخت سياسي محدوديتونه لري او پکښې د مدني آزاديو نه تخلف کيږي. دا، ۳۸ هيوادونه او ۱۲ منطقې چې د" غير آزاد" په ډله کېښې دي، لکه برما او سوډان د نظامي ديکتاتورۍ لاندې، عنعنوي مستبد پاچاهي رژيمونه (لکه سعودي عربستان، او بوټان)، حاکمې سياسي ډلې (لکه چين،عراق، شمالي کوريا) خارجي اشغالگران لکه تبت او ختيز تيمور، او يا انتقالي حکومتونو څنې عبارت دي.

اوس ډېر هيوادونه د چټکو اقتصادي، سياسي او اجتماعي بدلونونو په حالت کېښې دي. که څه هم د "آزادو" هيوادونو شمېر په تيرو لسو کلونو کېښې ډېر شوي، ولې بيا غټ خطر شته چې دداسې چټکو بنسټيزو بدلونونو سره، ډېر هيوادونه به مخالفې لوري ته ولاړ شي ، او د ديکتاتورۍ څني نوې ډولونه سره آخته شي. نظامي ډلې، قدرت غوښتونکي اشخاص ، انتخاب شوي رسمي کسان او عقيدوي سياسي ډلې په وار واربه هڅې وکړي چه خپلې غوښتنې پر خلکو تحميل کړي. کودتا گانې اوس او په راتلونکي کېښې به عموماً پيښيږي، او ډېر شمېر خلک به د اساسي، سياسي اوبشري حقونو نه محروم کړی شي.

له بده مرغه، تېر وختونه اوس هم له مونږ سره دي. د ديکتاتورۍ د جنجال مسئله ژوره ده. خلک په ډيرو هيوادونو کېښې په لسگونو کلونو يا پيړيو د کورنۍ او يا د باندني استبداد لاندې اوسيدلي.

www.sikaram.com
د قدرت خاوندانو او حاکمانو ته اکثراً مطلق اطاعت له ډېر پخوا نه تلقین شوي دی . په افراطي حالاتو کښې، د ټولنې د کنترول لپاره،دولت یا حا کمه ډله اجتماعي،سیاسي، اقتصادي، او حتي دیني مؤسسات چې د دولت د اقتدار د حوضې نه د باندې هم دي قصداً کمزوری، د لاس لاندې او حتي د رژیم د یوې نوې مؤسسې په رنګ ئې اړوي. په داسې حالاتو کښې د هیواد نفوس اکثراً په ځانګړي افرادو بېلېږي چې د آزادي غوښتونکي د ګډ کار،باور هم یو پر بل نشي کولی، او حتي پر خپل ابتکار هم کوم ګام نشي آخستلای. په نتیجه کښې، خلک کمزوري کیږي،د هغوی پر ځان باور، او د مقاومت توان له مینځه ځي. ډیر ځل خلک دومره ډاریږي چه خپل نفرت د مستبد رژیم نه او خپله تنده د آزادئ لپاره حتي خپل نژدې دوستانو ته هم نشي څرګندولی. اکثراً خلک ډیر زیات ډاریږي چې په جدي توګه د عمومي مقاومت په هکله فکر وکړي، او وائي "چې مقاومت څه ګټه لري؟ ". په نتیجه کښې دوی بې هدفه رنځونه او نا امیده راتلونکي سره مخامخ کیږي.

نن سبا د دیکتاتوریو وضعیت د پخوا نه هم ډېر خراب شوی دی. پخوا ځنې کسان مقاومت ښودل او هم لنډ مهاله مجموعي احتجاجونه او مظاهرې د خلکو له خوا صورت نیول. تا به ویل چه په خلکو کښې په موقتي توګه څه تازه روح زغلېدلې وه. کله به وګړي او یا ډ لګیو، زړور ولې کمزوري حرکات اجرا کوي، چه ځنې قواعد ئې عملي کړی او یا ئې د مقاومت شتوالی نه ئې ښودنه کړی وي. که څه هم دا حرکتونه لوړ اصالت به درلودل ، ولې اکثراً دا راز مقا ومتونه ددې لپاره چې د خلکو د ډار او اطاعت عا دت چې د مستبدو رژیمونو د مینځه وړلو لپاره لازمي شرط دی کافي نه ؤ. له بده مرغه، دا ډول حرکتونه، نه یوازې نه بریالي کېدل،بلکه هیله ئې هم د خلکو په زړونو کښې نه پیدا کول، حتي ځنې وخت رنځونه او وژنې هم لا پسې ډیرول.

آزادي د تشدد د لارې نه:

په دغسې حالاتو کښې، څه باید وشي؟ هغه څرګندې لارې چه اول ځل فکر ته راځي، بې ګټې ښکاري. د اساسي قانون او عدلي موانع، عدلي پرېکړې، او د عوامو افکار عادتاً د دیکتاتورانو له خوا نه د پام وړ نه ګرځي. په ښکاره ډول، ظلمونه، شکنجې، د خلکو بې درکه کېدل ، او وژنو ته کتل, خلک دې نتیجې ته رسوي چه یواځې تشدد دیکتاتورئ پاي ته رسولي شي. کله سره لدې چه د قواو انډول د دیکتاتورانو په ګټه وي ،بیا هم پاریدلي قربانیان ځانونه سنبال کړي چه ظالم دیکتاتورسره په هره وسیله چه کولی شي جنګ وکړي. دا رنګه خلک اکثراً په زړورتیا سره د لوړو انساني تلفاتو او سختیو د ګاللو سره جنګیدلي دي. ددوی لاس ته راوړنې کله د پام وړ او ډیر وچت وي، خو په ډیرو کمو حالاتو کښې دوی آزادي ګټلي دي. په تشدد سره سر غړونې او جګړه کیدلی شي چې د دیکتاتور له خوا نه د کلک ځپلو سبب وګرځي چې اکثراً خلک به د پخوا نه ډیر بې وسې کړي.

د تشدد د لارې انتخاب دلیل هر څه چې وي، خو بیا دا یو څرګند واقعیت دۍچې: د تشدد لاره غوره کول دا معني لري چې د مبارزې په داسې ډول مو زړه تړلی چې په هغې کښې نژدې د ټولو اړخونو نه استبداد تل تفوق لري. دیکتاتوران داسې مجهز دي چې دوی تشدد په لویه پیمانه کارولی شي. که څه هم، آزادي غوښتونکي که د اوږدې یا لنډې مودې لپاره مقاومت هم وکړي په پای کښې تریخ پوځي واقعیت به تحقق ومومي او مقاومت به ټوټې ټوټې شي. دیکتاتوران تقریباً تل په پوځي وسلې او تجهیزاتو، جبه خانه، انتقالات، او د پوځي قوت په شمېر کښې تفوق لري.او آزادي غوښتونکي، سره له زړورتوبه هیڅکله د هغوی انډول نشي کېدلی.

کله چې د جګړې معمولي شکل غیر عملي وپېژندل شو ځنې مخالفین بیا داړیزو جګړو ته مخه کوي. په هر حال، داړه ئېز جنګونه هیڅکله د ځپل شوو خلکو لپاره کومه ګټه نه درلوده او دیموکراسي لورې ته ئې لارښودنه نه ده کړې. داړه ئېز جنګونه د حل یوه روښانه لاره نشي کېدلی خصوصاً کله چې د خپلو خلکو باندې د درانده تلفاتو سبب ګرځي. سره له تائیدونکي نظریاتو او ستراتیژیکي تحلیلونو او ځنې اوقات بین المللي حمایې دا لاره د ناکامۍ نه مخنیوی نشي کولی. داړه ئېزجنګونه اکثراً ډېر زیات اوږدیږي. ملکي خلک اکثراً د اقتدار لرونکي حکومت له خوا د ډیرو انساني کړاونو سره د خپلې اصلي ټاټوبي نه بې ځایه کیږي. حتي که داړه ئیزې جګړې بریالی هم شي اکثراً ښکاره اوږد مهالې منفي جوړښتي عواقت لري.

فوراً نوی حکومت د ځان د ساتنې او متقابل تدابیرو لپاره نور هم دیکتاتوري کیږي. که ګوریلایان په پای کښې بریالي شي، د نظامي قوتونو د مرکزیت د پراخه کولو او د تولنې د خپلواکو ډلو او مؤسسو د کمزورې کولو او یا د مینځه تللو له آغیزې نه نوی رژیم د خپل مخکیني رژیم نه ډیر دیکتاتور کیږي. بیا به د دیکتاتورۍ مخالفین ددې نوې استبداد د مینځه وړلو لپاره بله نوې لاره ولټوي.

کودتاوې،انتخابات او بهرني ژغورونکي:

د یو پیژندل شوې منفور رژیم د لرې کولو لپاره ښائي چې نظامي کودتا نسبتاً ډېر آسان او چټکه لار ښکاره شي. خو په عمل کښې ددې لارې سره سخت مشکلات شته. د ټولو نه مهم دادی چې دا د قدرت نا مناسبه ویش د خلکو او د هغې ممتازې ډلې چې حکومت او د هغې وسله واله قوا په لاس کښې لري همغسې پاتې کیږي. د ځانګړي اشخاصو او ډلو لرې کول د حکومتي مقاماتو نه ډیر امکان لري چې محض د بلې ډلې د پاره د هغوی د ځای د نیولو لاره اواره کړی. په نظري توګه، دا نوې ډله ښائي چې په خپل حرکاتو کښې ملایم او په محدوده اندازه دیموکراتیکو اصلاحاتو ته غاړه کښیږدي، خو سره لدې، ددې برعکس احتمال لري چې تحقق ومومي.

وروسته د خپل د موضع د تحکیمولو نه ښائي چې نوې ډله د پخوانۍ ډلې نه ډېر بې رحمه او په قدرت مین وي. په پای کښې، نوې ډله چې ورته خلکو سترګې نیولي وو، بې له د ینه چې د بشري حقوقو او یا دیموکراسۍ پروا وکړي هر څه چه ئې زړه وغواړي, کوي به ئې. نو دا یو قبلونکې ځواب د دیکتاتورۍ په مقابل کښې نشي کېدلی.

ددیکتاتورۍ لاندې انتخابات د یو مهم سیاسي تغیر د وسیلې په حیث وجود نلري. ځنې دیکتاتوري رژیمونه ، لکه د پخواني شوروي اتحاد د اداری لاندې په شرقي بلاک کښې ددې لپاره چې دیموکراتیک ښکاره شي نمایشي انتخابات تر سره کوي. دا انتخابات اصلاً سخت کنترول شوي ټولپوښتنې وي، چې د هغه کاندیدانو لپاره چې د دیکتاتور له خوا نه تعین شوي د خلکو تائید واخلي. دیکتاتوران چې د فشار لاندې راشي نو ځنې وختونه نوي انتخاباتو ته غاړه ږدي، خو بیا ملکي ګوډاګیان د حکومت په مقامونو ځای پر ځای او تیر ایستنه کوي. که مخالفو کاندیدانو ته اجازه ورکړي، چې په انتخاباتو کښې ګډون وکړي او فرضاً هغوی انتخابات وهم ګټي، له نتیجې نه به په آسانۍ سره مخ واړول شي او"بریالی" کاندید به وډارول، یا بندي او حتي اعدام شي. لکه چې په۱۹۹۰ کال کښې په برما، او په ۱۹۹۳ کال کښې په نایجرېا کښې واقع شو. دیکتاتوران به هیڅکله ونه غواړي چې دارنګه انتخاباتو ته اجازه ورکړي چې هغوی د خپل د باچاهی د تخت نه راوغورځوي.

اوس ډېر خلک د ظالمو دیکتاتوریو لاندې کړیږي ،او ځینې کسان بهرني هیوادونو ته د ځان د ژغورنې لپاره وتلي دي. دوی باور نه کوي چې دا د ظلم لاندې کړیدلي خلک ددې توان ولري چې پخپله د اسارت نه ځان خلاص کړي او فکر کوي، چې یواځې د نورو په اقدام باندې دوی نجات موندلی شي. دوی عقیده لري چې یواځې بین المللي مرسته به کافي وي چې دیکتاتوران نسکور کړي. دا نظریه، چې ځپل شوي خلک قادر ندي چې د ځان ژغورنې لپاره مؤثر اقدام وکړي د وخت د یوې مشخصې دورې لپاره څرګندیږي. څرنګه چې بیان شو، اکثراً ځپلي خلک نه غواړي او مؤقتاً د مبارزې توان هم نلري ځکه چې هغوی په خپل قدرت باندې چې یو ظالم دیکتاتور سره مقابله وکړي باور نلري، او کومه روښانه لاره چې دوی ته نجات ورکړي هم ورته نده معلومه.

پدې شرائطو کښې څرګنده ده چې یو شمېر خلک د خپلې د آزادۍد ارمان تر سره کول په نورو پورې تړلی بولي. دا خارجي قدرت به یا " د نړۍ عامه ذهنیتونه،" ملګري ملتونه، یو خاص هیواداو یا په هیواد کښې د موجود دیکتاتور پر ضد د بین المللي اقتصادي او سیاسي قوانینو تصویبول وي.

دا سیناریو به سترګوته په زړه پورې ښکاره شي، خو په بهرنی ناجي باندې زړه تړل ډېر خطرناکه عواقب لري. دارنګه اعتماد او زړه تړانه ښائي کاملا بې ځایه وي، او په حقیقت کښې هیڅ خارجي ناجي به وجود ونه لري چې عملاً دخالت وکړي. او که فرضاً یو خارجي قدرت د اوضاع د بدلولو لپاره راشي، بیا هم نه ښائي چې پرې باور وشي.

دلته په بهرني قدرت باندې د اعتماد او مداخلې په اړه باید ځینې ترخه واقعیتونو ته اشاره وکړو:

- ددې لپاره چې خپل اقتصادي ګټې مخکښې ویسي اکثر وخت خارجي دولتونه یو دیکتاتور تحمل کوي، او یا حتې حمایه کوي ئې.

- همدارنګه پردي دولتونه، ددې پر ځای چې خپله وعده د بل هدف د لاس نه د ورکولو په بیه تر سره ، او د هغوی د آزادئ لپاره کومک وکړي، بنائي چې وغواړي ددوی پر سر د دیکتاتور سره معامله وکړي.

- ځینې پردي دولتونه، د یو دیکتاتور په مقابل کښې یواځې هغه وخت اقدام کوي چې د هغه هیواد په اقتصاد،سیاست، یا وسله والو قوتونو باندې کنترول تاسیس کړي.

- پردي دولتونه عملآ هغه وخت د یو مثبت مقصد لپاره مداخله کوي، کله چې کورنۍ مقاومت ددیکتاتورئ په لړزولو پیل کړی وي او د رژیم ظلمونه ئې نړیوالو ته په ډاګه کړی وي.

دیکتاتوری په لومړۍ مرحلې په هیواد کښې د قدرت د ویش د ډول په د لیل خپل ژوند ته دوام ورکوي. د هیواد خلک او ټولنه ډیر کمزوري دي چې دیکتاتورۍ ته جدي خطر وړپیښ کړي، او ثروت او قدرت د ډیرو لږو خلکو لاسونو کښې راټول شوی وي. که څه هم ، دیکتاتوري کیدای شي چې د بین المللي اقداماتو نه ګټه واخلي او یا ترې کمزورئ‌شي خو د هغوی د ژوندانه دوام اصلآ داخلي عواملو باندې تړلی دی.

بین المللي فشارونه کیدای شي چې ډیر ګټور تمام شي، خو کله چې دیوي زوروړې کورنۍ تحریک ملا تړ وکړي. نو بیا د مثال په توګه، بین المللي اقتصادي تحریمونه ممنوعیتونه،

د دیپلوماتیکو اړیکو شکول، د یکتاتوري رژیم د بین المللي مؤسساتو نه اخراجول، د ملګري ملتونو د مختلفو برخو له خوا نه محکومول، او نور ډیر مرسته کولی شي. سره لدې، د یو زوروړې کورنۍ مقاومتي تحریک په نشتوالي کښې د دارنګو اقداماتو صورت نیول به احتمال ونه لري، او که واقع هم شي دومره اغیزناکه به نه وي.

د حقیقت سره مخامخ کیدل :

کله چې څوک وغواړي یوه دیکتاتوري په اغیزناکه ډول او په ډیر لږ مصرف نسکور کړي نو دا څلور وظیفې باید تر سره کړي:

- اول باید د ځپل شوي خلک اراده، پر ځان باور او د مقاومت کولو وړتیا او مهارت تقویه شي.

- د ځېل شوو خلکو خپلواکه اجتماعي ګروپونه او مؤسسې ،(مذهبي، اقتصادي، کلتوري او نور) باید تقویه شي.

- د مقاومت یو قوي داخلي قوت باید ایجاد شی.

- یو جامع او معقول ستراتیژیکي پلان باید طرح او د آزادۍ د ګټلو لپاره باید په مهارت سره پکار واچول شي.

د آزادۍ په جګړه ګښې د مبارزو قوتونو پر ځان باور او کورنۍ ټینګوالی پیاوړی کیږي. څرنګه چې چارلس ستیوارت پارنل، په ۱۸۷۹ او ۱۸۸۰ د آیرلیندیانو د کرایي په اعتصاب کښې ویلي ؤ;

"په دولت باندې اتکا هیڅ ګټه نه لري.....باید یوازې پر خپلې ارادې تکیه وکړئ.........یو د بل څنګ ته د دریدلو سره د ځان سره کومک وکړئ..........خپلې کمزوري سره مرسته وکړئ............یو د بل سره اړیکې ټینګې ګړئ........ ځانونه متشکل کړئ..........او تاسې باید بریالي شئ.........کله چې دې خپله تقا ضا عملي کولو لپاره تیار کړ، وروسته د هغې نه به عملي شي.

د یو زورور او پر ځان باور لرونکې قوت، په معقولې ستراتیژۍ او کلک دسیپلین مجهز، زړور او اصیل اقدام په مقابل کښې به دیکتاتورۍ با لاخره نسکوره شي. خو لږ تر لږه پا سنې څلور ګامونه باید لومړۍ واخستل شي.

څرنګه چې پورتنۍ څیړنې ښیي، په پای کښې د خلکو آزادي ددیکتاتورۍ نه، د دوی په قابلیت پورې اړه لري، چې غواړي ځانونه آزاد کړي. د سیاسي سر غړونې یا عدم تشدد د مبارزې بریالي حالتونه چې د سیاسي مقصدونو د لاس ته راوستلو لپاره په کار آچول شوي او مخکښې بیان شول ښیي چې د خلکو سره وسیلې شته چې ځانونه آزاد کړي، ولې دا لاره تر اوسه پوره انکشاف نه دی موندلی. مونږ به ددې لارې انتخاب په راتلونکې فصلونو کښې وڅیړو چې د عدم تشدد د مبارزې مؤثرې لارې وښودل شي. خو په سر کښې مونږ باید ددیکتاتورۍ د نسکورولو د یوې وسیلې په توګه د خبرو اترو مسئلې ته کتنه وکړو.

دوهم فصل

د مذاکراتو خطرونه

څرنګه چې په اول فصل کښې وڅېړل شو، ځيني خلک د ديکتاتورۍ سره د مقابلې د سختو مشکلاتو له مخامخ کېدلو سره د بې وسۍ احساس کوي او ديکتاتور ته د منفي تسليم خوا ته واوړي. يو شمېر نور کسان ديموکراسۍ ته د رسېدلو نه نا اميده کيږي او د ديکتاتورۍ حاکميت قبلوي او هيله کوي چې د مصا لحې،روغې جوړې او مذاکراتو د لارې ، د خطر نه ځان بچ او ځناورتوبونه پای ته ورسوي. په ښکاره توګه کله چې خلک بله سمه چاره نشي پيداکولی نو دا لاره غوره کړي.

څرنګه چې د ظالمو ديکتاتوريو په مقابل کښې جدي مبارزه کوم زړه راښکونکی کار ندی، نو ولې مونږ په داسې کار اقدام وکړو؟ آيا څوک نشي کولی چې د منطق او خبرو اترو لار ونيسي او د مذاکراتو د لارې نه ديکتاتورۍ پای ته ورسوي؟ آيا ديموکراتان نشي کولی چې د ديکتاتورانو انساني احساس وپاروي او ورته قناعت ورکړي چې خپل تسلط په تدريج لږ او په پای کښې د بشپړديموکراتيک حکومت د جوړېدو لپاره لاره اواره کړي؟

کله داسې استدلال کيږي چې حقيقت تل په يوه خوا نه وي. ښائي چې ديموکراتان ديکتاتوران ئې چې په سختو شرايطو کښې د مجبوريت نه روغ عمل کوي سم نه وي پېژندلاي. يا ښايي چې ځيني کسان فکر وکړي چې ديکتاتورانو به په خوښۍ سره ځان د قدرت نه پرې باسي، کله چې هيواد د ناوړو حالاتو سره مخامخ او څوک دوی يواځې تشويق او ترغيب کاندي. ځيني کسان به وائي، چې ديکتاتورانو ته بايد د وړل وړل لاره چې هر څوک به ترينه څه لاس ته راولي، وړاندې شي.

دا به وويل شي چې د نوي جګړې خطر او کړاو به ضرور نه وي . که ديموکراتيکو ډلو وغواړي چې جنجال د سوله ايزې مذاکرې د لارې حل کړي (کيداي شي چې د ا مذاکرې د ځيني پوهو کسانو او يا حتي د يو بل حکومت له خوا نه تر سره شي.) آيا دا لاره به په هغې سختې مبارزې باندې غوره نه وي ، چې که بې له نظامي جګړې نه حتي د عدم تشدد د لارې نه هم تر سره شي؟

د مذاکرو ګټې او محدوديتونه

خبرې اترې د ځينې ډولونو جنجالي مسائلو د حل کولو لپاره ډيرې ګټورې وسېلې دي او په مناسبو حالاتو کښې بايد هيڅکله هېر يا رد نشي.

په ځينې شرايطو کښې، کله چې کوم بنسټيز مسئله د بحث موضوع نه وي او روغه جوړه د قبلونې وړ وي نو مذاکره کېدلی شي چې د جنجال د حل لپاره يوه مهمه د حل وسيله وي. د کارګرانو اعتصاب د مزدورۍ د لوړولو لپاره يو ډير ښه مثال کېدلی شي: د مذاکرې د لیارې يوه فيصله ښايي چې د دواړو خواؤ د لورې نه د يوې اندازې پيسې د زياتولو تر مينځ وي چې د دواړو خواو نه د اعتصاب په پيل کښې وړاندې شوی وي. کارګري جنجالونه د يوې قانوني کارګري اتحاديي تر ادارې لاندې، البته د هغې لانجې نه ډير توپير لري چې پکښې د يوې ظالمې ديکتاتورۍ د موجوديت او يا د سياسي آزادي د تاسيس لپاره خبرې کيږي.

کله چې جنجال پر يوې بنسټيزې مسئلې لکه د مذهبي اساسات، د بشري آزاديو مسايل، يا د ګردې ټولنې انکشاف پورې تړلی وي نو مذاکرې د يوې دوه اړخيزې رضائيت بخښونکې حل ته د رسيدو لار نه ده ، ځکه چې ځينې بنسټيز مسايلو باندې مصالحه نشي کېدالی . يوازې د قدرت د اړيکو انتقال د آزادي غوښتونکو په ګټه کولی شي چې په بشپړ توګه اساسي مسا يل خوندي وساتي. چې دارنګه انتقال به د مبارزې د لارې نه صورت ونيسي نه د مذاکرې د لارې نه.

دا نو پدې معني نه ده چې د مذاکراتو نه بايد هيڅکله ګټه وانخلو، خو دلته مقصد دادی چې مذاکرې د يوې پياوړې ديموکراتيک مخالفې ډلې په نشتوالي کښې يوه قوي ديکتاتوري په واقعيت سره د مينځه نشي وړلی.

مذاکرات ښائي په ډيرو حالاتو کښې البته د انتخاب وړ نه وي ، ځکه هغه ديکتاتوران چې موقعيت ئې ډير مستحکم او ځانونه ډير خوندي ګڼي حاضر به نشي چې خپلو کورني مخالفينو سره خبرو اترو ته کښيني او يا کله چې مذاکرې پيل شي نو آزادي غوښتونکي مذاکره چيان به له مينځه ورک کړي چې بيا ئې هيڅ درک ونه لګيږي.

تسليميدل، د مذاکراتو د لارې نه

هغه کسان او ډلې چې د ديکتاتورۍ مخالفت او د مذاکراتو پلوي کوي اکثراً ښه دليلونه لري، خصوصاً کله چې د يوه ظالمه ديکتاتورۍ په مقابل کښې په کلونو روانه مبارزه بې له کوم بريالیتوب نه دوام لرلی وي. البته دا د پوهيدلو وړ ده چې ټول خلک که د هرې سياسي ډلې او عقيدې خاوند وي سوله غواړي. ديموکراتانو هغه وخت د مذاکراتو ډير غوښتونکې وي چيرته چې ديکتاتورانو په ځرګنده ډول په نظامي اړخ کښې تفوق ولري او تخريب او تلفات نور ورته د تحمل وړ نه وي.

په دې حالت کښې، يوه زورروره وسوسه پيدا کيږي چې هره بله لاره چې د آزدي غوښتونکو ځينې هدفونه خوندي، او تشدد او متقابل تشدد پای ته ورسوي غوره وګڼل شي.

د ديکتاتورۍ له خوا نه د مذاکراتو په وسيله آزادي غوښتونکو ته د سولې وړانديز يوه رياکارانه عمل دی. تشدد ډير ژر ختمول کيدی شي چې پای ته ورسيږي ، يوائې که هغوی د خپلو خلکو پر ضد د جنګ د اعلان نه لاس واخلي. که هغوی وغواړي بې له هيڅ ډول معاملې نه د بشر حرمت او حقونو ته په احترام، د بنديانو په پريښودلو،دشکنجو په بندولو، د عسکري عملياتو په درولو، د حکومت نه په لاس آخستلو، او د خلکو نه د بخښنې په غوښتلو پر خپل ابتکار سر ته رسولی شي. کله چې ديکتاتوري قوي وي خو يو پارونکې مقاومت هم موجود وي، ښايي چې ديکتاتور د سولې د بهانې لاندې وغواړي مخالفين د مذاکراتو د لارې نه ځان ته تسليم کړي. مذاکراتو ته دعوت به په غوږونو ښه لګيږي خو د خبرو اترو په کوټې کښې ډير خطرونه به پټ موجود وي.

د بلې خوا نه کله چې د مقاومت نهضت ډير زيات پياوړی او ديکتاتوري په رښتيا سره د تهديد لاندې وي، نو ديکتاتوران به احتمالاً زيار وباسي چې د مذاکرې د لارې تر ممکن حده پورې پر هيواد باندې خپل کنترول ټينګ او خپلې شتمنې خوندي وساتي. آزادي غوښتونکي په هيڅ حالت کښې نه ښائي چې د ديکتاتورانو سره د هغوی د اهدافو د تر سره کولو لپاره مرسته وکړي.

ديموکراتان بايد په ډير ځير سره هغو تلکونو ته متوجه وي چې عملاً د ديکتاتورانو له خوا نه د مذاکراتو په تګ لارې کښې ځای پر ځای شوي دي. د ديکتاتورانو له خوانه آزادي غوښتونکي مذاکراتو ته رابلل، کېدای شي، چې دارنګه هڅه وي چې ديموکراتان په سوله ايز ډول ځان ته تسليم کړي، په داسې حال کښې چې د هغوی قوتونه خپل تشدد ته دوام ورکوي. پدې ډول تصادماتو کښې د مذاکراتو رول په هغه صورت کښې پر ځای دی چې د استبداد قوتونه په بشپړ ډول تخريب او خپله ديکتاتوران يوې بين المللي هوائي ډګر ته د خوندي تيريدلو په تکل کښې وي.

په مذاکراتو کښې قدرت او عدالت

که د مذاکراتو په برخه کښې پورتنی قضاوت ځيږ او سخت ښکاري، ښايي چې ځينې رومانتيکي نظريې چې د هغو سره اړه لري تعديل شي. د خبرو اترو د څرنګوالي په برخه کښې روښانه فکر کول پکار دی.

خبرې اترې پدې معنی نه دي چې دواړه خواوې د برابرۍ د اساساتو سره سم يو ځاي سره کښيني او د مذاکرې د لارې نه،هغه اختلاف چې د جنجال سبب شوي دی حل کړي. پدې برخه کښې دوه واقعيتونه بايد په نظر کښې ونيول شي. لومړی دا چې په مذاکراتو کښې د

مختلفو نظریو نسبي عدالت او انصاف ندي چې د مذاکراتو په وسیله د موافقې محتوا تعینوي. دوهم دا چې د موافقې محتوا د دواړو خواوو په زور او قدرت پورې اړه لري.

په راتلونکې کښې څو مشکل سوالونه باید په نظر کښې ونیول شي، لکه هره خوا به څه وکړی شي چې خپل هد ف لاس ته راولي که د مذاکرې پر مېز مقابل لوری ورسره جوړ رانغی؟ هره خوا به څه وکولی شي که وروسته د موافقې نه بل لوری خپله خبره ماته او سره د موافقې نه په زوره خپل هدف تر لاسه کړي.

معمولاً په مذاکراتو کښې، توافق ته د مسایلو سمو او ناسمو څېړنو ځینې نه رسېږو، که څه هم ډیرې خبرې به پرې وشي. خو د مذاکراتو اصلي نتیجه د مخالفو خواوو د مطلق او نسبي قوت د څېړنې نه په لاس راځي. آزادي غوښتونکي څه کولی شي تر څو ډاده شي چې د خپلو غوښتنو د ډیر لږ حد نه هم نه محرومیږي؟ دیکتاتوران څه کولی شي چې دیموکراتان بې اغېزې کړي او خپله په کنترول کښې پاتې شي؟ په بل عبارت، که یو توافق حاصل شي، دا ډیر احتمال لري چې به د دواړو خواوو د قدرت او ظرفیت د مقائسې نتیجه وي او وروسته به محاسبه وشي چې څرنګه یو ښکاره جنجال به ښایي چې پای ته ورسیږي.

همدارنګه، باید توجه وشي چې دواړو خواوو د موافقې د رسیدلو لپاره د کوم شي نه غواړي چې تیر شي. په بر یالیو خبرو اترو کښې مصالحه او د اختلافاتو نیمائي کول صورت نیسي، هره خوا یوه برخه د هغه څه نه آخلي چې ئې غواړي او د خپل د هدف د یوې برخې نه تیریږي. د مطلقو دیکتاتوریو په شرایطو کښې آیا د دیموکراسی پلویان د څه نه دیکتاتورانو ته تېرېدلی شي؟

د دیکتاتورانو کوم هدفونه د دیموکراسئ پلویانو ته د منلو وړ دي؟ آیا آزادي غوښتونکي غواړي چې دیکتاتورانو ته(یوه نظامي او یا سیاسي ډله) د اساسي قانون په اساس د هیواد د حکومت په راتلونکې کښې یو دایمي رول ورکړي؟ پدې کښې نو بیا دیموکراسي چېرې دی؟

فرض کوو چې خبرې اترې ښه پر مخ لاړ هم شي، خو بیا باید پوښتنه وکړو: سوله څرنګه به په نتیجه کښې لاس ته راشي؟ آیا وضعیت به د هغه وخت نه چې آزادي غوښتونکې مبارزه ئې پیل کړی ؤ او یا ئې مبارزه کوله ښه وي او یا خراب؟

د توافق وړ دیکتاتوران

دیکتاتوران ښائي چې د قدرت د غصبولو لپاره مختلف محرکې او نیتونه ، لکه مقام، اقتدار، ثروت، د تولنې بیا تشکیلول او نور ولري. مونږ باید پوه شو، چې که دوی قدرت د لاسه ورکړ نو ټولې هیلې به د لاسه ورکړي. د مذاکراتوپه مهال به دیکتاتوران هڅه وکړي چې خپل هدفونه په لاس وساتي.

هر څه چې د روغې په خبرو اترو کښې د د یکتا تورانو له خوا نه وړاندې کیږي،بیا هم هیڅوک باید هېر نکړي چې دیکتاتوران به هره وعده ورکړي تر څو خپل دیموکرات مخالفین ځان ته تسلیم کړي، او وروسته به په بې شرمۍ سره د همغو موافقو نه سر وغړوي. که آزادي غوښتونکي ومني چې مقاومت بند کړي چې په مقابل کښې به د دوي ټکول هم د د یکتاتورانو له خوا نه بند شي نو نتیجه به ئې سخته نا امیدي وي. د مقاومت بندول په ډیرو لږو حالا تو کښې د مقابل لوري نه فشار کموي. کله چې کورنۍ او بین المللي مخ نیونکي قوتونه لرې شول دیکتاتوران به خپل فشار او تشدد به له پخوا نه نور هم زیات کړي. د عمومي مقاومت ماتیدل معمولاً هغه قدرت چې د د یکتاتور له خوا نه تشدد او کنترول ئې محدود کړی له مینځه وړي. مستبد حاکم پدې حالت کښې د هر چا په مقابل کښې چې وغواړي عمل کوي. څرنګه چې کرشنا لال شرید هاراني ویلي:

مستبد حاکم یوازې هغه وخت مونږ ته ضربه راکولي شي چې په مونږ کښې د مقابلې توان لږ وي.

کله چې بنسټیز او حیاتي مسایل تر مینځ وي، نو مقاومت پکار دی نه مذاکرات. مقاومت د دیکتاتور د قدرت نه د بشپړ لاس آخستلو پورې باید دوام وکړي. بریالیتوب اکثرآ د خبرو اترو نه،نه بلکه د مقاومت د ټولو موجودو قوي وسایلو په عاقلانه او مناسب استعمال باندې لاس ته راځي.

زمونږه بحث څرنګه چې په راتلونکو فصلونو کښې به په مفصله توګه دوام وکړي دادی په سیاسي سرغړونه یا د عدم تشدد مبارزه د هغو ولسونو لپاره چې د خپلې آزادۍ لپاره جګړه کوي، ډیره زوروره وسیله ده، چې په لاس ئې لرو.

څرنګه سوله

که چیرې دیکتاتوران او آزادي غوښتونکي غواړي چې د سولې په اړه یو بل سره وغږیږي نود هغو خطرونو لپاره چې مخکښې شته، فوق العاده روښانه او دقیق فکر کول پکار دی. هر هغه څوک چې د " سولې" کلمه پر ژبې راوړي، مقصد ئې سوله د عدالت او آزادۍ سره نه وي.

د ظلم په مقابل کښې مطلق اطاعت،او د ظالمو دیکتاتورانو منفي متا بعت چې د سل هاوو زرو انسانانو په برخه کښې بې رحمۍ کړي حقیقي سوله نه ده. هیټلر اکثرآ د سولې خبرې کولې چې مقصد ئې د هغه ارادي ته تسلیمیدل ؤ. د یو دیکتاتور سوله د بندیخانې یا د هدیرې د سولې نه کوم زیات شی نه دی. نور خطرونه هم شته. صادقه مذاکره کونکي هم کله کله د مذاکرې هدفونه او د خبرو اترو جریان ګډ وډ کړي. دیکتاتوري نظامونه چې خپل حقانیت ئې د دولت د غصبولو، د بشري حقونو نه د تخلف او بیرحمیو له امله له لاسه ورکړی کېدای شي دیموکراتیکي مذاکره کونکي یا باندني کار پوهان چې د مذاکراتو د تر سره کولو لپاره مرستې

ته را بلل شوي په یوه خبره ورته بین المللي مشروعیت ورکړي. بې لدې مشروعیت نه چې دیکتاتوران ورته سخت ضرورت لري، هغوی نشي کولی چې خپلې حکمرانی ته تر نا معلوم وخته پورې دوام ورکړی. د سولې آستازې باید هیڅکله دیکتاتورانو ته قانوني مشروعیت برابر نکړي.

د امیدوارۍ لپاره دلیلونه:

څرنګه چې مخکښې وویل شو، د مخالفو قوتونو رهبران د دیموکراتیکو مبارزو نه د نا امیدۍ له امله خبرو اترو ته غاړه ږدي. لاکن د نا امیدۍ او ضعف دا احساس د بدلولو وړ دی. دیکتاتوري د تل دپاره نه وي. هغه خلک چې د دیکتاتورۍ لاندې ژوند کوي نه ښائي چې ضعیف پاتې شي، او هم دیکتاتورانو ته باید اجازه ور نکړل شي چې تر نا معلوم وخته پورې د زور خاوندان و اوسیږي.

آرسطو، قرنونه مخکښې ویلي ؤ "اولیګارشي او استبدادي حکومتونه د نظامونو په ډولونو کښې ډیر لنډ عمر لري. د تاریخ په اوږدو کښې مستبد حکومتونه هیڅکله اوږد عمر نه درلود."

اوسني دیکتاتورۍ هم کمزورتیاوې لري، مونږ کولی شو چې دغو کمزورتیاو ته لمن ووهو اود دیکتاتور قدرت ټوټې ټوټې کړو. (په څلورم فصل کښې به مونږ دا ضعیفې نقطې مفصلاً وڅیړو)

موجوده تاریخ د دیکتاتورۍ کمزورتیاوې مونږ ته راښئي او دا حقیقت څرګندوي چې استبدادي رژیمونه نسبتاً د زمان په لنډې مودې کښې ټوټې ټوټې کیدلی شي. یواځې لس کاله د

(۱۹۸۰ تر ۱۹۹۰) پکار ؤ چې کمونیستي دیکتاتورۍ په پولینډ - ختیز المان کې نسکوره او په چکوسلواکیا - کښې چې په ۱۹۸۹،پیښ شو ، په څو هفتو کښې دړې وړې شي. په کال ۱۹٤٤، په السلوادور او ګواتیمالا کښې د ظالمو چمتو نظامي دیکتاتورانو د پرزولو لپاره تقریباً د هر یو لپاره دوه هفتې مبارزه پکار وو. د ایران د پاچا ډیر پیاوړی رژیم په څو هفتو کښې ونړېده.

کله چې د مخالفینو زور په پلپاین کښې د مارکوس د دیکتاتورۍ په مقابل کښې څرګند شو، نو د امریکې حکومت په بیړه خپله حمایه ئې پرې بنده اوپه ۱۹۸٦ کال کښې په څو هفتو (اونی) کښې ړنګ شو. په پخواني شوروي اتحاد کښې، کله چې سخت دریزو د ۱۹۹۱ کال د آګست په کودتا اقدام کول، نو د سیاسي سر غړوني په وسیلې د څو ورځو په مدې کښې شنډه شوه. وروسته بیا ډیر رای ورکونکي چې ډیر کلونه د ظلم سلطې لاندې وو یواځې د څو ورځو ، هفتو، یا میاشتو خپلواکي ئې لاس ته راوستل.

دا زوړ باور چې تشدد تل چټک او عدم تشدد تل ډېر وخت د بریالیتوب لپاره ضرورت لري په هیڅ شکل سم نه دی.که څه هم د ټولنې په لاندني برخه کښې تغیر راوستل، ډیر وخت پکار لري،خو د عدم تشدد د مبارزې په اصول حقیقي جګړه د دیکتاتورۍ په مقابل کښې نسبتاً چټک پر مخ ځي.

د یوې اوږدې ورانونکې جګړې نه د ځان ژغورلو لپاره خبرې اترې د یوې خوانه او یا دیکتاتورته تسلیمید ل د بل خوا نه یواځینۍ لارې نه دي. هغه مثالونه چې اوس وړاندې شول ، او هم هغه مثالونه چې په لمړي فصل کښې وښودل شول راښیي چې د هغوی لپاره چې دواړه سوله او آزادي غواړي بله لار هم شته: چې سیاسي سر غړونه ده.

دريم فصل

قدرت له کومه راځي (د قدرت منابع)

: د سولي د لارې نه آزادئ ته رسېدل کوم آسانه کار نه دی. دا ډول مبارزه، ستراتيژيکي پوهې، تشکيلات او پلان جوړولو ته ضرورت لري، او د ټولو نه مخکښې قدرت ته ضرورت لري. که ديموکراسي غوښتونکي دا وړتيا ونه لري چې خپل قدرت او امکانات په آغيزه ناکه ډول پکار واچوي، نو نشي کولی چې ديکتاتوري ړنګ او پر ځای ئې سياسي آزادي تاسيس کړي. دا څرنګه کېدلی شي؟ آزادي غوښتونکي کوم ډول قدرت سمبالولی شي چې د ديکتاتورئ او د هغه د پراخې سياسي شبکې د ويجاړولو لپاره کافي وي ؟

ددې پوښتنې ځواب د سياسي قدرت په پوهېدلو پورې اړه لري چې اکثراً د پاملرنې وړ نه ګرځي. په رښتيا سره، دې مطلب باندې پوهېدل کوم ګران کار نه دی، او ځينې اساسي واقعيتونه پکښې خورا ساده دي.

د بيزوګانو د خاوند کيسه:

د څورلسمې پېړئ چينايې مثال چې د ليو-جي، له خوا ورکړل شوی، د سياسي قدرت د اهميت پوهېدل يې خورا ښه تشريح کړی دی.

" د چو، په فيوډالي سيمه کښې، يو زوړ سړی د بيزوګانو نه د کار آخستلو د لارې نه ژوند کاوه،او د چو خلکو به ورته"جوګانګ" يعنې د بيزوګانو خاوند ويل.

هر سهار زوړ سړی، بيزوګان به خپلې حويلۍ کښې راټولول او مشر ته به ئې امر ورکړو چې ټول غره ته د بوټو او د ونو نه دمېوو د راټولولو لپاره وخېژوي. دا قانون ؤ، چې هر بيزو د خپلې ټولې کړې ميوې نه لسمه برخه زوړ سړي ته ورکړي، او که چا نه ؤ ورکړی نو بيا په بېرحمئ سره وهل او ټکول کېده. ټول بيزوګان ددې ظلم نه د خپل د ژوند نه بېزاره وو، خو يو هم د شکايت جر ئت نه درلوده.

يوه ورځ يو کوچنی بيزو د نورو بيزوګانو نه يې پوښتنه وکړه، چې " آيا زوړ سړی دا ونې او بوټې ئې کښېنولي دي؟ " نورو ځواب ورکړو چې نه " دا ونې او بوټې پخپله شنه شوي دي."

کوچنی بيزو بيا پوښتنه وکړه: " آيا مونږ بې د زاړه سړي د اجازې نه مېوې ټولولی نه شو؟ "

نورو ځواب ورکړ: " چې هومونږ ټولولی شو ." کوچنی بیزو دوام ورکړ: "نو، ولې مونږ د زاړه سړي پورې تړلي اوسو; ولې مونږ ټول د هغه په خدمت کښې اوسو؟ " مخکښې له دې نه چې کوچنی بیزو خپلې خبرې پای ته ورسوي، ټول بیزوگان ناڅاپه ، په مطلب پوه او ویښ شوي وو.

په همغې شپې کله چې زوړ سړی ویده شو، بیزوگانو د خپلې بندیخانې دیوالونه ئې ونړول او ټول ئې وران او گډ وډ کړل. او هغوی ټولې مېوې چې زوړ سړي په خپلې زیرمې کښې در لوده ځانونو سره ځنگله ته ویوړل،او بیا هیڅکله بېرته رانغلل. زوړ سړی په پای کښې د لوږې نه مړ شو. یو- لي - ځي ، وائي " په نړۍ کښې ځینې کسان خپل خلک په چل اداره کوي نه په عادلانه قانون. آیا دوی لکه د بیزوگانو د خاوند پشان نه دي. په ربښتیا سره دا خلک د خپلې نا پوهۍ نه خبر ندي. خو کله چې د دوی خلک دوی وپېژني، نو بیا د دوی چلونه کار نه ورکوي.

د سیاسي قدرت ضروري سر چینې

اصل د موضوع ساده ده . دیکتاتوران د هغو خلکو مرستې او همکارۍ ته اړ دي چې دوی یې اداره کوي، اوبې له دې نه دوی د سیاسي قدرت منابع نشي اداره کولی.

د سیاسي قدرت سر چینې دادي:

- مشروعیت، د خلکو په مینځ کښې باید عمومي عقیده موجود وي چې حکومت قانوني دی او خلک یو اخلاقي وظیفه لري چې ورنه اطاعت وکړي.

- انساني منابع، د هغو کسانو او ډلو شمېر او اهمیت چې د حکومت نه اطاعت کوي، ورسره همکاري او ورته کومک برابروي.

- مهارت (وړتیا) او پوهه، د معینو او مشخصو کارونو د اجرا لپار رژیم ورته اړ دی او د هغو اشخاصو له خوانه تهیه کیږي چې د حکومت سره همکاري کوي.

- غیر عیني عوامل، روحي او عقیدوي عوامل چې خلک وهڅوي چې د رژیم نه اطاعت او ورسره مرسته وکړي.

- مادي منابع، په هغه اندازه چې حاکم کنترول او یا لاس رسي پر املاکاتو، طبعي منابعو، مالي منابعو، اقتصادي سیستم، او د ارتباط او ترانسپورت پر وسایلو لري; او

- جزاگانې، جریمې او تهدیدونه چې د بې اطاعتو او همکاري نه کونکو خلکو په برخه کښې ددې لپاره عملي کیږي چې د هغوی همکاري او اطاعت چې د رژیم د بقا لپاره د هغه د ورځني کارونو د پر مخ بیولو لپاره ضروري دی تر لاسه کړي.

چې دا ټول منابع د رژیم په قبلولو، او ورنه د خلکو اطاعت او دهغوی په تسلیمېدو، او د بې شمارو خلکو او د ټولنې د ډیرو مؤسساتو په همکارئ پورې تړلی دی. دا منابع تضمین کیدلی نشي.

بشپړ همکاري، د خلکو اطاعت او حمایت د قدرت د منابعو شته والی زیاتوي او په نتیجه کښې دهر حکومت د قدرت ظرفیت ډیروي.

له بلې خوا د خلکو او مؤسساتو همکاري د تیري کونکي او یا دیکتاتور نه آخستل، د هغوی د قدرت منابع چې ټول حاکمان ورپورې تړلي دي کموي او یا په بشپړه توګه له مینځه وړي. بې له دې منابعو د موجودیت نه د حاکم قدرت کمزوری کیږي او په پای کښې له مینځه ځي.

طبعآ ، دیکتاتوران د هغو اقداماتو په وړاندې چې ددوی خپلواکي تهدیدوي حساس دي. نو دیکتاتوران هغه کسان چې ددوی امر نه مني، مظاهرې کوي، او یا ورسره همکاري نه کوي

غواړي چې تهدید او مجازات کړي. ولې خبره دلته پای ته نه رسي. ټکول حتي وحشتونه هم تل په کافي اندازه بدلون نه راولي چې د خلکو هغومره همکاري تر لاسه کړي چې د رژیم د بقا لپاره په کار ده.

که سره د ځپلو او ټکولو، د قدرت منابع د کافي وخت لپاره بیا هم محدود او یا جلا پاتې شي نو نتیجه به یې د دیکتاتورئ په د ننه کښې وار خطایي او فکري ګډوډي وي. ددې حالت نه وروسته احتمال لري چې د دیکتاتورئ د قدرت کمزورتیا بربنده شي. د وخت په تیریدو سره، د دیکتاتوریو نه د قدرت د منابعو ایسارول به رژیم فلج او کمزوری، او په وخیمو حالاتو کښې به ئي ټوټې ټوټې کړي. د دیکتاتور قدرت به ورو ورو او یا ژر د سیاسي قحطئ نه ومري. په هر حکومت کښې د آزادئ او یا دیکتاتورئ اندازه تر ډیره حده پورې د هغه د ولس د نسبي غوښتنې انعکاس دی چې غواړي آزاد واوسي، او هم د هغوی غو ښتنه او توانایي پورې چې د هغه هڅو په مقابل کښې مقاومت وکړي چې غواړي دوی مریان کړي.

د عمومي عقیدې پر ضد، حتي هغه دیکتاتوري چې د خلکو د ژوندانه ټول اړخونه یې د کنترول لاندې راوستي بیا هم د خلکو او ټولنې پورې تړلي دي. څرنګه چې د سیاسي علومو پوه، کارل ډبلیو ډاچ، په کال ۱۹۵۳ ویلي:

" انحصاري قدرت تر هغه وخته قوي دی چې د هغې نه ډیر کار وانه خیستل شي. که چېرې انحصاري قدرت همیشه د ټول جمیعت په مقابل کښې باید استعمال شي نو دا احتمال نلري چې تر اوږدې مودې پورې په قدرت کښې پاتې شي. څرنګه چې انحصاري رژیمونه نظر د حکومتونو نورو ډولونو ته ډیر قدرت ته ضرورت لري چې خپلو خلکو سره معامله وکړي، نو دارنګه رژیمونه د خلکو پراخو همکاریو ته هم اړ دي. برسیره پردې، هغوی باید د

ضرورت په وخت کښې وکولی شي چې د ټولنې د لوئې برخې پر فعال حمایت باندې ډاډ ګیرنه ولري."

جان آستن، د انګلستان د ۱۹ پیړۍ قانون پوه د هغه دیکتاتورۍ وضعیت چې د خپلو خلکو نارضایتي سره مخامخ دی تشریح کړی دی. آستن وایي، چې که د خلکو اکثریت تصمیم ولري چې حکومت وران کړي او چمتو وي چې پدې لاره کښې ځور هم قبول کړي،نو د حکومت او پلویانو هلې ځلې ئې به یو منفور حکومت، حتي که بهرنی مرسته هم ورته ورسیږي،هیڅکله به هم ونشي ټینګولی. آستن نتیجه آخلي چې د حکومت نه سرغړونکي خلک د تل لپاره اطاعت او انقیاد ته مجبوریدلی نشي.

نېکولو ماکیاولي، هم مخکښې له دې نه استدلال کړی ؤ چې که شهزاده " .....ټول خلک په خپل مخکښې لکه دښمنان لري، هېڅکله به هم ځان مأمون نکړي، او هر څومره چې ډېر ظلم وکړي رژیم به ئې نور هم کمزوری شي.

په سیاست کښې ددې نظریاتو عملي په کار آچونه د ناروي د خلکو له خوانه په اتلولۍ سره د نازي اشغال په مقابل کښې، او لکه چې په لمړي فصل کښې بیان شو د زړورو پولیندیانو، جرمنانو، چکانو، سلواکانو، او د ډیرو نورو د کمیونیست د تیري او دیکتاتورۍ په مقابل کښې عملي شوي، چې په یورپ کښې با لآخره د کمونیزم د ړنګېدلو سبب وګرځېد. البته دا یوه نوې پېښه نه ده: د عدم تشدد د مقاومت موارد لږ تر لږه تر ٤٩٤ ق م . پورې سابقه لري ، کله چې خلکو خپله همکاري د خپلو رومي شهزادګانو باندې بند کړل. د عدم تشدد مبارزه د تاریخ په مختلفو مرحلو د خلکو له خوا نه په ټوله آسیا، افریقا، شمالي او جنوبي امریکا، آسترالیا او د بحرالکاهل په جزایرو او همدارنګه په یورپ کښې پکار آچول شوی دی.

درې ډېر مهم عوامل چې د یو حکومت د قدرت د کنترولېدلو او نه کنترولیدلو امکانات ښیي :

۱. د خلکو نسبي غوښتنه چې د حکومت قدرت د تهدید لاندې راولي.

۲. د خلکو،آزادو تشکیلاتو او مؤسساتو نسبي طا قت چې په ډله ئیزه توګه د قدرت منابع په دیکتاتورۍ وتړي.

۳. د خلکو نسبي وړتیا چې خپله موافقه او مرسته په دیکتاتورۍ بند کړي.

د دیموکراتیکي قوتونو مرکزونه

د دیموکراتیکي ټولنې د مشخصاتو نه یو دادی چې هلته یو شمېر آزاد غیر دولتي ډلې او مؤسسې وي، چې د مثال په توګه عبارت دي د کورنیو، دیني تشکیلاتو، کلتوري اتحا دیې، سپورتي کلپونه، اقتصادي مؤسسې، کارګري اتحادیې، د زده کونکو اتحادیې، سیاسي ډلې، د

کلو د ګاونډيتوب اتحاديې، د باغوانۍ کلبونه، د بشري حقونو تشکيلات، د موسيقي ګروپونه، ادبي ټولنې او نور.

داسې مؤسسې،که د يوې خوا نه خپل هدفونه پر مخ بيايي همدارنګه د ټولنې اړتياؤ ته هم ځواب وايي.

برسيره پر دې، دا مؤسسې خورا ستر سياسي اهميت هم لري. دوی ډله ئيز يا مؤسساتي مرکزونه برابروي چې خلک د هغې په واسطه وکولی شي چې د خپلې ټولنې په جهت ورکولو تاثير ولري،او د نورو ډلو او دولت په مقابل کښې- خصوصاً کله چې دوی پوی شي چې په غير عادلانه توګه د هغوی په ګټو، فعاليتونو او مقاصدو باندې تجاوز کوي مقاومت وکړي. هغه کسان چې ددې تشکيلاتو نه بهر دي معمولاً نشي کولی چې په نورې ټولنې باندې کوم مهم تاثير واچوي، حکومت او ديکتاتوري خو يوه خوا پرېږده.

په نتيجه کښې که چيرې ديکتاتور ددې مؤسسو آزادي او استقلال سلب کړي، خلک به نسبتاً کمزوری شي. او هم که دا مؤسسې په ديکتاتوري ډول د مرکزي رژيم له خوا کنترول شي او يا په نوي کنترول شوي مؤسساتو بدل شي نو استبداد بيا به وکولی شي چې دواړه ځانګړي غړي او هم هغه برخه د ټولنې چې دا مؤسسې ورسره اړيکې لري کنترول او په خپلې خوښې اداره کړي.

په هر حال، که آزادي او استقلال ددې خپلواکې مؤسسې (چې د دولت د کنترول نه د باندې دي) وساتل شي او يا بيرته تر لاسه شي ، نو دوی به د سياسي سر غړونې په کار آچولو باندې به ډيرمهم اغيزه واچوي. ټول مثالونه چې د ديکتاتورۍ د ړنګېدلو او يا کمزورې کيدلو په برخه کښې پدې کتاب کښې بيان شوي د خلکو او يا په دوی پورې د مربوطو مؤسساتو له خوا په زړور توب سره د سياسي سر غړونې د پراخې پکار آچونې مشترک مثالونه دي.

څرنګه چې وويل شو، د قدرت دا مرکزونه د هغو مؤسساتو بنسټونه جوړوي چې د هغوی نه خلک په ديکتاتوری باندې فشار آچولی شي او يا د ديکتاتورۍ د کنټرول مخه ونيولی شي. په راتلونکې کښې دا تشکيلات به د خپلواکې ټولنې يو ضروري برخه وي. نو ددې مؤسساتو دوامداره آزادي او وده د آزادي غوښتنې د مبارزو لپاره شرط دی.

که ديکتاتورۍ د ټولنې د خپلواکو مؤسساتو په کنترولولو باندې ډيره بريالی وي دا به د آزادي غوښتونکو لپاره مهمه وي چې نوی آزاده ټولنيزې ډلې او مؤسسې مينځ ته راولي، او يا ديموکراتيکي کنترول د آزادو پاتې شوو او يا نيمه آزاد پاتې شوو مؤسسو باندې تاسيس کړي.

د هنګري د ۱۹۵۶ ـ ۱۹۵۷ کال د انقلاب په ترڅ کښې د مستقيمې ديموکراسۍ يو شمېر شوراګانې را ښکاره شول، حتی سره يو ځای شول چې د څو هفتو لپاره د مؤسساتو او حکومت يو مکمل فيدرالي سيستم تاسيس کړي.

په پولیند کښې، د ۱۹۸۰ ، د لسیزې په وروستیو کښې، کارگرانو د پیوستون غیر قانوني اتحادیي جوړې کړې، او په ځینې حالاتو کښې د کار گرانو د اتحادیي کنترول یي هم په لاس ونیول چې رسماً د کمیونیست د حزب د اداري لاندې ؤ. د مؤسساتو دارنگه انکشافات کېدلی شي چې ډیرې مهمې نتیجې تر شا ولري.

البته دا ټولې خبرې پدې معني نه دي چې د استبداد کمزورې کول او یا ړنگول یو آسانه کار دی او دا هم باید فکر ونشي چې هر اقدام به په بریالیتوب پای ته ورسیږي.. په غټ باور سره، دا مبارزه به بې له سر ښندني نه هم نه وي. هغوی چې د دیکتاتورۍ لپاره خدمت کوي ډیر احتمال لري چې پدې نیت متقابله حمله وکړي چې خلک مجبوره کړي چې بیا د دیکتاتورۍ سره همکاري او ورته اطاعت وکړي.

د قدرت په اړه پورتنۍ نظریه پدې معنی ده، چې د هرې دیکتاتورۍ قصدي تجزیه او ټوټې کیدل ممکن دی. دیکتاتوري په خاصه توگه مشخص خواص لري، چې هغی ډیر زیات د سیاسي سرغړونې د ښه تطبیقولو په مقابل کښې زیان منونکی گرځوي. راځئ، چې دا خاصیتونه په ډیر تفصیل سره مطا لعه کړو .

څلورم فصل

ديکتاتورۍ خپلې نيمګړتياوې لري

ديکتاتورۍ اکثرآ ماتې خوړونکې نه ښکاري. د جاسوسۍ وسايل، پوليس، عسکري قوتونه، بنديخانې، د توقيف ځايونه، او د اعدام دلګيونه، يواځې د يو څو زورورو ديکتاتورانو له خوا اداره کيږي. همداسې د يو هيواد مالي پانګه، طبيعي منابع، او توليداتو د ديکتاتورانو له خوا لوټ او د هغوی د اهدافو او حمايې په لاره لګول کيږي. له بلې خوا، ديکتاتورانو سره په مقايسې، ديموکراتان اکثرآ ډير زيات کمزوري، بې تاثيره او ضعيف ښکاري. د ديکتاتورانو په هکله د نه ماتېدونکيتوب تصور او د ديموکراتانو کمزورتيا، د يوې اغيز ناکې مخالفې قوې راولاړيدل د ذهن نه لرې کوي. خو خبره دلته پای ته نه رسيږي.

د "اشيل د پوندې" تشخيصول

د لرغونې يونان نه يوه کيسه د هغو کسانو د کمزورتيا ټکی ډير ښه روښانه کوي ، چې عمومآ فکر کيږي چې دوی به په هيڅ اړخ کښې به کمزورتيا ونلري. د آشيل، پهلوان پر ځان هيڅ غشی به نفوذ نه کاوه او نه توره به ئې پوستکی غوڅولی شو. روايت کيږي چې د آشيل مور هغه ئې په ماشوموالي کښې د ستيکس په جادوئې سيند کښې غوټه کړی ؤچې په نتيجه کښې ئې بدن مصئون شوی ؤ. لاکن سره لدې دلته يو مشکل پاتې ؤ. څرنګه چې ماشوم آشيل د غوټه کولو په وخت کښې مور د پوندې نه نيولی ؤ ، نو اوبه ئې د بدن هغې برخې ته نه ؤ رسيدلی چې مصئونيت يې حاصل کړی وای. کله چې آشيل لوی شو نو خلکو به فکر کاوه چې هغه د غليمانو د وسلو په مقابل کښې پوره مصئونيت لري. په پای کښې د تروا په جګړه کښې، د دښمن يو عسکر چې د يو کس له خوا نه پدې راز خبر شوی ؤ، د آشيل غير مصئونې پوندې ته نخښه ونيوله چې دی ئې ټپي کړ او غشې وژونکی تمام شو. تر ننه پورې د "آشيل پونده" عبارت، د يو کس، يو پلان او يا مؤسسې هغې کمزورې برخې ته اشاره کوي چې که پر هغې برخې بريد وشي نو کوم مصئونيت يا محافظت به ونه لري.

د ظالمو ديکتاتورانو په برخه کښې، همدا اصول په کار آچول کيږي. هغوی ته هم په ډيره چالاکۍاو لږ تاوان ماتې ورکول کيدای شي، خو چې که د دوی کمزورې برخه تشخيص او ګذارونه پرې راټول شي.

د ديکتاتوريو کمزورتيا وې:

د استبدادي حکومتونو کمزورتياوې دادي:

۱. د يو زيات شمير خلکو، ډلو ، مؤسساتو مرستي او منافع چې د رژيم د عادي جريان لپاره ضروري دي،ښائي چې محدود او يا قطع شوی وي.

۲. د رژيم د تيرو سياستونو ملزمات او نتيجې، هغه وخت ئې اوسنی قدرت محدودوي چې متضادې پا ليسی، قبول يا پکار واچوي.

۳. کيدای شي چې رژيم خپل عمليات د ورځني عادي جريان په رنګ ګرځولی وي، او لږ وړتيا ولري چې ځان د نوي وضعيت سره عيار کړي.

٤.افراد او منابع چې د اوسني وظايفو لپاره تعين شوي د نوي ضرورياتو لپاره به غوره او وړ نه وي.

٥. مادونان چې د خپلو آمرانو د خپه کولو نه ويرېږي، ښائي چې ديکتاتور ته سم او مکمل راپور چې د تصميم نيولو لپاره ضرور دی ورنکړي.

٦. ايډيالوژي ښايي چې زوړ شوی او د سيستم کيسې ، علامې او شعارونه خپل اعتبار له لاسه ورکړي وي.

۷.که يو قوي ايډيالوژي ارائه شوی وي چې د چا د واقعيت د کتلو قابليت ئې د خپلې آغيزې لاندې راوستی وي، نو د هغې نه کلکه پيروي به ددې سبب شي چې د ټولنې د واقعي شرايطو او ضرورتونو نه پاملرنه وګرځوي.

۸. د بيروکراسۍ د آغيزمنتوب او وړتيا زوال او خرابيدل ، يا د حد نه زيات کنترول او د اصولنامو جاري کول به د سيستم پاليسي او عمليات بې آغيزې کړي.

۹. داخلي مؤسساتي ټکرونه او شخصي رقابتونه او دښمنۍ ښايي چې د ديکتاتوري عملياتو ته ضرر ورسوي او يا يي مختل او سره وئې شلوي.

۱۰ . ښايي چې د روشن فکرانو او زده کونکو حوصله د حالاتو، تحديداتو، نظرياتو د تلقينيدلو اوټکونو نه په سر رسيدلي وې.

۱۱. عمومي خلک ښايي، چې د وقت په تيريدلو سره د رژيم په مقابل کښې بې پروا، شکمن او حتي دښمن وګرځي.

۱۲.سيمئيز، طبقاتي، کلتوري، يا ملي مخالفتونه ښايي چې لوړې درجې ته ورسيږي.

۱۳. د د یکتاتوری د قدرت د مراتبو سلسله تر یوې اندازې پوري تل بې موازنې وي،

او کله دا بې موازنیتوب ډیر زیات وي . افراد نه یوازې په خپل ځای په عین رتبې پاتې کیږي. بلکه کېدای شي چې لوړ یا ټیټ لاړ شي او یا کاملاً له مینځه لاړ او نور اشخاص ئې پر ځای وګمارل شي.

۱٤. د پولیسو یا عسکرو ځیني برخې ښایي داسې عمل وکړي چې خپل هدفونو ته ورسیږي، حتي د تاسیس شوي دیکتاتورۍ د غوښتنې پر ضد، آن که د کودتا د لارې نه هم وي.

۱۵. که دیکتاتوري نوی تاسیس شوی وي، او وخت ته ضرورت ولري چې ځان ښه ځای پر ځای کړي.

۱٦. څرنګه چې په دیکتاتورۍ کښې ډیر زیات تصمیمونه د ډیرو لږو خلکو له خوا نیول کیږي نو په دیکتاتورۍ کښې د قضاوت، تګ لارې، او عمل اشتباهات ډیر احتمال لري.

۱۷. که رژیم وغواړي چې دا خطرونه له مینځه ویسي، او خپل کنترول غیر مرکزي کړي، نو کنترول به یې پخپله د قدرت په مرکزي اهرمونو نور هم کمزوری شي.

د دیکتاتورۍ په کمزورو برخو برید کول

ددې ذاتي کمزوریو په پوهیدلو سره، ددې لپاره چې سیستم ته اساسي تغیر ورکړي او یایي تجزیه کړي آزادي غوښتونکي کولی شي چې قصداً دا د " آشیل پوندې" لا پسې کمزورې کړي.

نتیجه څرګنده ده: سره لدې چې ظاهراً غښتلی ښکاري، دیکتاتورۍ خپلې کمزورتیاوې ، لکه داخلي بې کفایتي ، شخصي رقابتونه ، مؤسساتي بې کفایتۍ، او د تشکیلات او اداراتو تر مینځ اختلافات لري. د وخت په تیریدلو سره دا کمزورتیا وې د رژیم مؤثریت کموي او د تغیراتو او عمدي مقاومتونو په مقابل کښې یې ژوبلېدونکی ګرځوي. هر څه چې رژیم غواړي تر سره کړي الزاماً نه تکمیلیږي ځینې وختونه د مثال په توګه حتي د هیټلر مستقیم امرونه هم هیڅکله پر ځای نه شول، ځکه چې د لاندنیو قدمو اشخاص د مراتبو په سلسله کښې نه غوښتل چې هغه اجرا کړي. دیکتاتوري رژیمونه ، لکه چې مو ولیدل شاید پخپله ټوټې ټوټې شي.

دا ددې معني نلري چې دیکتاتوري به بې له خطرونو او تلفاتو به ویجاړ شي. د آزادۍ لپاره به هر احتمالي طرز د حرکت د خطر او کړاو سره مخامخ شي او د عملي کولو لپاره به وخت او زمان ته ضرورت ولري. او هم یقیناً د عمل هیڅ یوه وسیله نشي کولی چې په ټولو حالاتو کښې چټک بریالیتوب تامین کړي. سره لدې هم، د مبارزاتو هغه ډولونه چې د دیکتاتورۍ مشخص کمزورتیاوې په نخښه کړي، نظر هغو ته چې د یکتاتورۍ سره په هغه ځای کښې

جګړه کوي چيرته چې ډيره قوي ده، د برياليتوب ډير چا نس لري. اوس نو سوال دادی چې
ددې مبارزې لارښوونه څرنګه وشي.

پنځم فصل

د قدرت استعمال (پکارآچول)

په لومړي فصل کښې مونږ وويل چې دديکتاتورئ په مقابل کښې د نظامي مقاومت انتخاب د هغه په کمزوري برخه، نه ، بلکه په قوي برخه برید کول دی. د مبارزې لپاره د دیکتاتورئ عسکري قوا، د مهماتو زیرمې، د وسلو ټکنالوژي او نور ټاکلو باندې د مقاومت نهضت ځان په ښکاره توګه په نا مساعده وضعیت کښې آچوي. دیکتاتوري نژدې هر وخت پدې ساحو کښې د زیاتو منابعو د راټولولو امکانات لري. په پردي قواوو باندې د خلاصون لپاره تکیه کول هم مخکښې په لنډ ډول بیان شوی دی. په دویم فصل کښې مو د مذاکراتو د لارې د دیکتاتورئ د لیرې کولو مشکلات هم وڅیړل.

نو کومې وسیلې پاتې دي چې دیموکراتیک مقاومت ته په ښکاره توګه پر دیکتاتورئ بر لاسی ورکړي او دهغه کمزوري نقطې په ډاګه، او لاپسې کمزورې کړي؟ کوم تخنیکي حرکت کولی شي چې د سیا سي قدرت په نظریې باندې چې په دریم فصل کښې بیان شو پانګه آچونه وکړي؟ ددې سوال لپاره مناسب ځواب سیاسي سرغړونه ده.

د سیاسي سر غړونې خاصیتونه:

- سیاسي سر غړونه نه قبلوي چې د جګړې نتیجه د مبارزې د هغو وسیلو په واسطه تعین شي چې دیکتاتورئ ئې تعینوي.

- د رژیم د پاره مبارزه مشکله ده.

- کولی شي چې په بې سارې توګه د دیکتاتورئ کمزور تیاوې لاپسې کمزورئ او د قدرت د منابعو نه ئې اړیکې پرې کړي.

- عملیات کولې شي چې په یوې پراخې ساحې کښې خور شي، خو کولی شي چې په یو معین هدف باندې متمرکز شي.

- دیکتاتور د قضاوت او اقدام د اشتباه خواته بیایي.

- سیاسي سر غړونه، په اغیزناکه ډول خلک، او د ټولنې ډلې، او مؤسسات په ډله ئیزه توګه په هغې مبارزې کښې پکار آچولی شي چې د ظالم اقلیت، حکومت پای ته ورسوي.

- سیاسي سر غړونه په اغیزناکه توگه په ټولنې کښې د قدرت د توزیع سره مرسته کوي، او دمؤسساتو په جوړونه او د دیموکراتیکي ټولنې حمایي او ساتنه نور هم ممکنوي.

د عدم تشدد د مبا رزې د کار ډول:

لکه د نظامي قوې، سیاسي سرغړونه هم د د مختلفو هدفونو لپاره پکار آچول کیږي. دا هدفونه کېدای شي چې مقابل لوری د یو خاص حرکت په کولو باندې مجبور کړي، یا داسې وضعیت پیداکړي چې اختلافات په سوله ئیزه توگه حل کړي، او یا مخالف رژیم پوره له مینځه ویسي.

که څه هم، سیاسي سر غړونه د وسله والې نښتې نه ډیر بل ډول پر مخ ځي،ولې بیا هم د جگړې دواړې لارې غواړي چې په ډیرو مختلفو وسیلو باندې مبارزه وکړي چې متفاوتې نتیجې به مینځ ته راولي.

د وسله والي جگړې لارې او نتیجې خورا څرگند دي، چې د ډارولو، ټپي کولو، وژلو او ورانولولپاره پکښې حقیقي وسلې او تخریبي وسایل پکار آچول کیږي.

عدم تشدد(بې وسلې) جگړې نسبت وسله والې جگړې ته ډیر پېچلی اود مبارزې متفاوت شکل دی ځکه چې د وژونکو وسلو پر ځای پکښې سیکالوژیکي، ټولنیز، اقتصادي، او سیاسي وسلې د خلکو او د جامعي د مؤسساتو له خوا استعمالیږي. دا وسلې(وسیلې) په مختلفو نومونو لکه احتجاج، اعتصاب، عدم همکاري، تحریم، سوړوالی(بي علاقه توب) او د خلکو د زور په نومونوپېژندل شوي. څرنگه چې مخکښې مونږ وویل، ټول حکومتونه یواځې تر هغې پورې اداره کولی شي، چې خپل د ضرورت وړ قوت د خلکو او د ټولنې د مؤسساتو د همکارۍ ، تسلیم ،او اطاعت نه تر لاسه کړي. بر خلاف د تشدد(وسله والې) مبارزې نه، سیاسي سر غړونه په خاصه او مناسبه توگه د دیکتاتورۍنه د قدرت د پورتنی منابع د جلا کولو لپاره خدمت کولی شي.

د عدم تشدد وسلې او انضباط :

په تیرو سیاسي سر غړونو کښې، عامه غلطي، چې اکثرآ بې له مخکیني پلان جوړولو یې شکل نیوه دا ؤ چې تصور کېده، چې یواځې په دوو میتودونو لکه د اعتصابونو او عمومي مظاهراتو په وسیله کولی شو چې نتیجي ته ورسیږو. په حقیقت کښې، ډېر شمېر میتودونه شته چې د مقاومت ستراتیژیستانو ته اجازه ورکوي چې د مقاومت له ایجابه سره سم په یوې نقطې یې راټول اویا یې په ټولې ساحې کښې خور کړي.

د دوو سوو په شاوخوا کښې د عدم تشدد د مبارزې میتودونه تر اوسه پورې پېژندل شوي، او په ډاډ ګیرنې سره ډېر نور اصولونه هم موجود دي. دا اصولونه په دوو پراخو ډلو ویشل شوي:

اعتراض او اغوا ، همکاري نه کول او مداخله.

د عدم تشدد د اعتراض او اغوا کولو میتودونه اکثرأ نمایشي مظاهرات دي چې پدې کښې رسم ګذشتونه، لاروهنې، او بیخوبي ایستنې ، (٥٤میتودونه) شامل دي.

همکاري نه کول په دریو ګروپونو بیلیږي: (آ) ټولنیز همکاري نه کول (١٦ میتودونه)

(ب) اقتصادي همکاري نه کول، تحریمونه (٢٦ میتودونه) او اعتصابونه(٢٣ میتودونه)

(ج) سیاسي همکاري نه کول(٣٨ میتودونه). سوله ئیزه مداخله، د روحي، فزیکي، ټولنیز،

اقتصادي، یا سیاسي وسایلو سره، لکه روژه،سوله ئیزه اشغال، یا د موقتي حکومت تاسیس (٤١ متودونه) وروستی ګروپ دی. د سوله ئیزې سر غړونې ١٩٨ میتودونه ددې کتاب په پای کښې د ضمیمې په ډول راټول شوي دي.

ددې میتودونو ډېر شمیر چې په احتیاط سره انتخاب شوي، دوامدار او په غټ مقیاس چې د یوې سمې ستراتیژۍ په چوکاټ، او مناسب تکتیکونه د تربیه شوي ملکي کسانو له خوا پکار آچول شوي، ډېر احتمال لري چې هر ناجایزه رژیم د سختو مشکلاتو سره آخته کړي.

پدې کښې ټولې دیکتاتورۍ شامل دي.

بر خلاف د نظامي وسایلو، د عدم تشدد د مبارزې میتودونه کېدلی شي چې په مستقیمه توګه په مطلوبو هدفونو متمرکز شي. د مثال په توګه، ددې دپاره چې دیکتاتوري کاملأ یو سیاسي موضوع ده نو د عدم تشدد د مبارزې د سیاسي شکلونو د استعمال به یو قاطع اثر پرې واچوي.. دا مبارزه دیکتاتور ته د حقانیت د ورکولو انکار او د هغه رژیم سره د همکارۍ نه کول دی. همدارنګه، د مشخصو پالیسیو په مقابل کښې عدم همکاري استعمالیدلی شي. ځنې وختونه، ځنډول او ځان ناګاره آچول کېدای شي په چپتیا او پټه عملي شي ، او په نورو وختونو کښې څرګنده نافرماني او سر غړونې عمومي مظاهرې او اعتصابونه کیدای شي چې ټولو ته ښکاره وي.

له بلې خوا ، که دیکتاتوري د اقتصادي فشارونو نه زیان منونکی وي او یا د رژیم په مقابل کښې عمومي شکایتونه د اقتصادي نیمګړتیاو له کبله وي نو بیا تحریمونه او اعتصابونه کیداي شي چې د مقاومت مناسب میتودونه وي. د دیکتاتور هلې ځلې به چې د اقتصادي سیستم نه ګټه واخلي د محدودو عمومي اعتصابونو، د کارونو د پرمختګ وروالی او د

www.sikaram.com
لازمو متخصصينو مرسته نه کولو او يا د صحنې نه د هغوی د وتلو سره مخامخ شي. د اعتصابونو انتخاب شوي مختلف ډولونه پر مهمو نقطو باندې لکه توليد، نقليات، د اومو موادو زيرمې، او د توليداتو په وېشلو پکار آچول کيدی شي.

د عدم تشدد د مبارزې ځينې ميتودونه د خلکو نه غواړي چې داسي کارونه وکړي چې د هغوی د عادي ژوندانه سره رابطه نلري، لکه په خلکو باندې د خپرونو د پاڼو وېشل، د پټو خپرونو دعملياتو اداره کول، د لوږې اعتصاب،يا په کوڅې کښې کښيناستيدل. د ځينو خلکو دپاره به دا سخته وي چې بې له فوق العاده حالاتو نه دا ميتودونه پکار واچوي.

د عدم تشدد د مبارزې نور ميتودونه د خلکو نه غواړي چې تقريباً ژوند ته ادامه ورکړي خو په يو څه توپير سره. د مثال په تو گه، د اعتصاب پر ځای خلک به کار ته ولاړ شي خو قصداً به د معمول نه ډير ورو او يا بې گټې(بې آغيزې) کار وکړي. په لوی لاس به اکثراً غلطۍ وکړي . کېدای‌شي چې يو کس ځان مريض واچوي او پلمه وکړي چې په يو معين وخت کښې کار نشي کولی.

بل کس به ديني مراسمو ته ولاړ شي چې هلته نه يواځې مذهبي مقصد بلکه سياسي هدف هم موجود وي. ددې لپاره چې خپل ماشومان د تبليغاتي حملو نه وساتي يو څوک کيدلی شي چې خپل ماشومان په کور يا غير قانوني صنفونو کښې تربيه کړي. بل څوک به نه غواړي چې هغو اجباري ډلو سره يو ځای شي، چې د آزادی په صورت کښې به ونه غواړي چې پکښې گډون وکړي. د دغو ډولو اقداماتو ورته والی د خلکو د عادي فعاليتونو سره او د دوی لږ لږې والی د هغوی د معمولي ژوند نه بنائي د ډيرو خلکو برخه آخستل په ملي آزادي بخښونکي مبارزو کښې آسانه کړي.

څرنگه چې د عدم تشدد مبارزه او د تشدد مبارزه سره ډير زيات توپير لري، نو حتي په ډير لږ مقياس د سياسي سر غړونې مبارزې کښې د تشدد استعمال به بې گټې وي،ځکه چې تشدد به مبارزه هغه خوا ته بوځي چې ديکتاتور پکښې فوق العاده بر لاسی لري(وسله وال اخ او ډب) .

د عدم تشدد په مبارزه کښې انضباط د برياليتوب اساسي کلي ده، او د ديکتاتور او د هغه د استازوله خوا نه، سره د لمسونکي اقداماتو او بيرحميو بايد ټينگ وساتل شي. د تشدد کونکې دښمن په مقابل کښې، د عدم تشدد د جگړې انضباط ټينگول د عدم تشدد په جگړې کښې د تغير هغه څلور وسيلې(چې په همدې فصل کښې څيړل شوی) آسانوي. همدارنگه د عدم تشدد د جگړې دسپلين د سياسي جوجيتسو* په مراحلو کښې ډير زيات مهم دی.

---

*جوجيتسو: د ديکتاتورځېل او ټکول چې د خلکو له خوا نه په انضباط پيوستون او ټينگار سره مخامخ شي،نور هم به د هغه ناروا او ظلم خلکو ته بربنډ کړي. دا به د عدم تشدد د عاملينو په گټه، به په عقايدو او د قدرت په اړيکو کې تغير راولي

پدې مراحلو کښې د رژیم ښکاره ظلم د عدم تشدد د مبارزینو په مقابل کښې،سیاستأ د دیکتاتور د موضع پر ضد راڅرخیږي او د دیکتاتورۍ د مراتبو په سلسلې کښې ټکر پیدا کوي، او دمقاومت لپاره د خلکو په مینځ کښې ،د رژیم د عادي پلوي کونکو او دریمې ډلې کښې پلویان ګټي.

.که څه هم په ځینو حالاتو کښې، د دیکتاتورۍ په مقابل کښې د تشدد د لږې اندازې د استعمال نه به مخنیوی ممکن نه وي. د خلکو نا امیدي او د رژیم نه نفرت ښایي چې د تشدد په انفجار بدل شي، او یا مشخصو ډلو که څه هم د عدم تشدد د مبارزې د اهمیت په دندې پوه شوي خو بیا هم تشدد یې پوره ندی خوشې کړی. پدې حالاتو کښې سیاسي سر غړونه، نه ښایي چې پرېښودل شي. په هر حال، ضرور دی چې د تشدد جګړه د عدم تشدد د مبارزې نه په جغرافیاوي، ټولنیزو ګروپونو، او زماني ملحوظاتو سره بېل شي. که نه نو، تشدد به د سیاسي سر غړونې استعمال باندې چې د مبارزې یو پیاوړی او بریالۍ ممکنه لار ده تباه کونکې اغیزې واچوي.

تاریخي ثبتونې راښیي، که څه هم مرګ ژوبلې باید د سیاسي سر غړونې په مبارزې کښې په نظر کښې ونیول شي، خو دا تلفات به د پوځي جګړې نه ډېر زیات کم وي. برسیره پر دې، د مبارزې دا ډول (عدم تشدد) د وژلو او بې رحمیو د ناپایه سلسلو د دوام سره مرسته نه کوي.

د عدم تشدد مبارزې، د تلفاتو د مینځ ته راوړلو (یا ددېر کنترول) هم ایجاب کوي او هم یې سبب ګرځي. د حکومت د تشدد او ځپلو نه د خلکو په زړونو کښې ډار پیدا کیږي. د خلکو د زړونو نه ددې وېرې ورکول او یا کنترولول په ټولنې باندې د دیکتاتورانو د قدرت د تخریب لپاره یو اساسي عنصر دی.

څرګند تیا، پټول او لوړ معیارونه:

د هغه تحریک لپاره چې عدم تشدد پکار آچوي، پټول، غولول اوخفیه توطئې ډېر سخت مشکلات پیداکوي. اکثرأ ممکن نه وي چې خپل مقصدونه او پلانونه، د سیاسي پولیس او استخباراتي استازو نه پټ وساتو. د تحریک له نظره پټول نه یواځې اړیکې له ډاره سره لري بلکه ور سره نوره مرسته هم کوي. دارنګه چې د مقاومت روحیه کمزورۍ کوي، او د هغو کسانو شمېر لږوي چې په یو ورکړل شوي اقدام کښې برخه آخلي. همدارنګه دا د هغه بدګمانیو او تهمتونو سره مرسته کوي چې اکثرأ د تحریک په د ننه کښې په نه توجیه کونکې ډول چې څوک د دښمن نماینده ده او یا ورته خبر ورکوي پیدا کیږي. همدارنګه، پټونه ښائي چې د تحریک قابلیت چې په عدم تشدد ولاړ پاتې شي د اغیزې لاندې راولي.

بر خلاف،د مقصدونو او پلانونو په برخه کښې څرګندتیا نه یواځې تحریک د عدم تشدد مبارزې په لار باندې قایم ساتي بلکه دا مفکوره هم تقویه کوي چې تحریک ډېر زیات پیاوړی

دی. البته مسئله ددې نه چې دلته بيان شوی ډېر پېچلی دی او د مقاومت د فعاليتونو ځينې ملحوظات شته چې د محرميت ايجاب کوي.د هغو کسانو په واسطه چې د عدم تشدد د مبارزې په زور او قوت او هم د ديکتاتوری د کشف په وسايلو باندې په يو مشخص حالت کښې پوره پوهيږي يوه جامعي څېړنې ته ضرورت لري.

د پټو خپرونو تصحيح،چاپول، او توزيع، او د هيواد د داخل نه د غير قانوني راديوي نشريات ،او د ديکتاتوري د عملياتو په برخه کښې د استخباراتي معلوماتونو راټولول د هغه مخصوصو محدودو ډولونو فعاليتونو څخه دی چې پکښې په لوړه درجه محرميت ايجاب کوي. د عدم تشدد د مبارزې د تصادم په ټولو مرحلو کښې د لوړې سويي د عمل او رفتار ساتنه ډېر ضرور دی. خصوصياتو ته لکه زړورتوب، او د عدم تشدد د انضباط ساتنې ته تل ضرورت دی. دا ضرور دی چې بايد په ياد وساتل شي چې د خلکو ډېر شمېر به اکثرأ ضرورت وي چې يو مشخص تغير باندې اغيزه واچوي. د دومره لوی شمېر ګډون په هغه صورت ممکن کيدای شي چې په نهضت کښې پورتني لوړ معيار ساتل شوی وي.

د قدرت د اړيکو انتقال

ستراتيژي جوړونکو بايد په ياد ولري چې سياسي سر غړونه د مبارزې يوه دوامداره بدليدونکي ډول دی چې د حرکت او متقابل حرکت او يا عمل او عکس العمل په بڼه دوام مومي. هيڅ يو شی ساکن ندی. د قدرت اړيکي که مطلق وي يا نسبي د پر له پسې او چټک بدلون تابع وي، چې د مقاومت کونکو لپاره دا ممکن ګرځوي چې د خپل د عدم تشدد په مبارزې باندې د ظلم په مقابل کښې ولاړ پاتې شي.

د مقابلو خواوو، د مربوطو قواوو رنګارنګ توب پدې ډول جګړئيزه حالت کښې ډېر احتمال لري چې د تشدد ډوله تصادم نه ډيره افراطي وي چې ډېر په چټکۍ سره صورت نيسي. او ډول ډول او په سياسي لحاظ مهمي نتيجي لري. ددې رنګا رنګ توب په لحاظ د مقاومت کونکو له خوا خاص اقدامات احتمال لري چې دارنګه اغيزه ولري چې تر هغه زمان او مکان نه تجاوز وکړي چې دا اقدامات پکښې واقع کيږي. دا آغيزې د يو يا بلې ډلې په تضعيف او يا تقويي کښې به منعکس شي.

برسيره پر دې، د عدم تشدد د مبارزې ډله بنايي د خپل عمل سره، د مخالفې ډلې مربوط قوت په زياتوالی او يا کموالی باندې په زياته اندازه نظر و نظا مي جنګ ته تاثير واچوي. د مثال په توګه، د ديکتاتور د ظلمونو په مقابل کښې، دسپلين لرونکې او زړور مقاومت بنايي چې د ديکتاتور د خپلو عسکرو او خلکو په مينځ کښې، تشويش، نا خوښي، بې اعتمادي، او په فوق العاده حالاتو کښې حتي د بغاوت موجب و ګرځي. (په ۱۹۳۰کال،کې د پيښورد قصه خوانۍ د بازار مثال). دا مقاومت بنايي چې د ديکتاتورۍ د زياتې بين ا لمللي محکوميت سبب شي.

(د مترجم یادونه: د دیکتاتور د عسکري او پولیسو بې اطاعتي ځرګند مثا ل د.۱۹۳۰کال د اپریل په۲۳مه د پیښور د قصه خوانۍ بازار په قتل عام کې د یادونې وړ دی.کله چې د انګریزانو د شاهي ګاروال رایفلز بلوک د بیګناهو بې دفاعو او بې وسلو ملکي مظاهره کونکو باندې د ډزو د کولو نه سر وغړول.نوموړي افراد بیا د عسکري دیوان حرب له خوا د لسو نه تر څوارلسو کلونو پورې په بند محکوم شول. ویل کیږي چې د قصه خوانۍ پدې قتل عام کښې د ۳۰۰ په شاوخوا خدایي خدمتګاران شهیدان شوي وو. خو ځینې دا تلفات تر ۶۰۰ پورې روایت کړي)

بر سیره پر دې ،په مهارت سره ، دسپلین لرونکی او د سیاسي سر غړونې دوامداره استعمال بنایي په مقاومت کښې د هغو خلکو ګډون چې په عادي توګه دیکتا تور حمایه کوي او یا بې طرفه پاتې کیږي زیات کړي.

د بدلون څلور میکانیزم (لارې چارې):

د عدم تشدد مبارزې، په څلورو طریقو بدلون تولیدوي. اولنۍ میکانیزم ډیر لږ د پیښیدو امکان لري، که څه هم ځینې وختونه واقع شوي دي. کله چې مقابل لوری د مظلومو او زړورو مقاومت کونکو د رنځونو او کړاونو د زغملو نه چې د عدم تشدد د مبارزې پیروي کوي د احساساتو د تاثیر لاندې راشي او یا منطقِاً قناعت حاصل کړي چې د مقاومت کونکو غوښتنه پر حق ده نو کیدای شي چې دوی یې ومني. چې دې مکانیزم ته " د عقیدې بدلون " وایې.

د عقیدې د تغیر پیښې د عدم تشدد د مبارزې په جریان کښې کله کله پیښیږي چې د نادراتو څخه شمېرل کیږي، او په ډیرو منازعاتو کښې بېخي صورت نه نیسي او یا که پېښ هم شي په ډیر لږ مقیاس به وي.

اکثرأ د عدم تشدد مبارزې، د جګړې د حالت او ټولنې د بدلولو په اساس عمل کوي او مقابل لوری هر څه چې وغواړي نشي کولی. دغه بدلون دی چې درې نور میکانیزم(لارې چارې) تولیدوي:

روغې جوړې،بې تشدده اجبار اوتجزیه. دا چې کوم یو ددې درې میکانیزم نه پیښیږي د دیموکراسی په ګټه د نسبي او مطلق قدرت د انتقال د درجې پورې تړلی دی.

که موضوعات ډیر بنسټیز نه وي، د مخالفې لورې غوښتنې ډیر تهدیدونکې نه ګڼل کیږي، او د قوتونو رقابت د یوې اندازې پورې د قواوو اړیکې تبدیل کړی وي، او موجوده جنجال بنایي چې دیوې موافقې د لارې نه د اختلافاتو په نیمایي کولو یا د مصالحې د لارې لرې شي. دا میکانیزم ته روغه (سازش) وایي. ډیر اعتصابونه له دې لارې نه حل شوي، چې دواړه خواوې خپل ځینې هدفونو ته رسیږي او یو خوا هم خپل ټول هدفونه، نه تر لاسه کوي. یو حکومت شاید چې درک وکړي چې دارنګه روغه جوړه ځینې مثبتې ګټې لري لکه د تشنج کموالی، خلکو ته ځان د" انصاف خاوند" معرفي کول، یا د رژیم تصور بین المللي ټولنې ته

ښايسته څلول. نو دا ډير مهم دي چې د هغو موضوعاتو په ټاکنې باندې ډير غور وشي چې د روغې(سازش) له لارې پرې فيصله د منلو وړ وي.

دا د ديکتاتورۍ د نسکورولو لار نه ده.

د عدم تشدد مبارزه کيدای شي چې د هغې نه ډير پياوړې وي چې د عقيدې د تغير او روغې جوړې د لارو چارو (ميکانيزم) سره ښودل شوی. ډله ئيزه همکاري نه کول او سر غړونه

ټولنيز او سياسي وضعيت داسې بدلولی شي، مخصوصاً د قدرت ارتباط، چې، د ديکتاتور

وړتيا چې اقتصادي، اجتماعي او سياسي جريان چې حکومت او ټولنه کنټرول کړي ترې آخستل کيږي. د مقابل لورې وسله وال قوتونه نور دا باور دلاسه ورکوي چې مقاومت کونکي به وټکوي.

که څه هم د مقابل لورې مشران په خپلو مقامونو کښې پاتې کيږي،او خپل هدفونه تعقيبوي، خو دهغوی قابليت چې په اغيزناکه توګه اقدام وکړي د هغوی نه آخستل شوی وي. دې ته د عدم تشدد اجبار وايي. چې ځينې فوق العاده وضعيتونو کښې، د عدم تشدد اجبار کوم حالات پيدا کوي نور هم پر مخ ځي. د مقابل لورې رهبر په حقيقت کښې خپل د عمل ټول قابليت دلاسه ورکوي او د قدرت ساختمان يې ړنګيږي. د مقاومت کونکو پر ځان باور،همکاري نه کول او سر غړونه دومره پرمختګ وکړي چې ديکتاتوري ډير لږ کنټرول هم پرې نشي لرلی. د مقابل لورې بيروکراسي د خپلې رهبري د اطاعت نه انکار کوي او دهغه پوليس او عسکر بغاوت ته لاس آچوي. د مقابل لوري عادي ملا تړ يا عوام خپل پخوانی رهبر ردوي او د حکومت کولو حق نه يې کاملاً انکارکوي. پس له دې د دوی پخواني مرسته او اطاعت له مينځه ځي.

د بدلون څلورم مکانيزم (لارې چارې) د مقابل لوري د سيستم ټوټې ټوټې کېدل دارنګه تکميل شوی وي، چې حتې هغوی اوس کافي قدرت د تسليميدلو لپاره هم نلري. رژيم په سادګۍ سره په ټوټوبيليږي.

د آزادی د ستراتيژي د طرح کولو په وخت کښې ښايي چې دا څلور ميکانيزم (لارې چارې)

په فکرکې ونيول شي. کله کله دوی ضرورتاً په تصادفي ډول عمل کوي. سره لدې، په يوې جګړې کښې د بدلون د ميکانيزم دپاره د دوی نه د يو يا ډيرو ټاکل دا به ممکنه وګرځوي چې مشخص او دوه اړخيزه تقويه کونکي ستراتيژي تنظيم شي. د مکاييزم يا ميکانيزمونو ټاکل په متعددو عواملو پورې اړه لري، په ګډون د دښمنې ډلې مطلق او نسبتي قدرت، او د عدم تشدد د مبارزينو نظريات او هدفونو نه.

د سیاسي سر غړونې آزادي بخښونکې نتیجې

د تشدد د استعمال د مرکزي کونکې نتیجې په مقایسه، د عدم تشدد د مبارزې د اصول استعمال د سیاسي ټولنې په دیموکراتیکي کولو کښې د څو لارو نه کومک کوي.

د دیموکراسي کولو د نتیجې یوه برخه منفي ده. لکه د نظامي وسیلو، دا اصول د یوه حکومت کونکې اقلیت د اداري لاندې، د ځېلو یوه وسیله نه پیداکوي چې د خلکو په ضد د دیکتاتورۍ د تاسیس او یا محافظې په مقصد استعمال شي. د سیاسي سرغړونې د نهضت رهبران پر خپلو پیروانو باندې تاثیر او فشار آچولی شي خو کله چې دوی بل رهبر انتخاب کړي هغوی بندي کولی یا اعدامولی نشي.

د دیموکراسي کولو د نتیجې بله برخه مثبت دی. چې د عدم تشدد د مبارزې خلک د مقاومت د وسیلو سره سمبالوي چې د هغې سره خلک آزادۍ ته ورسیږي، او هم د اوسني او راتلونکې دیکتاتور په مقابل کښې د هغې نه دفاع وکړي.

د دیموکراسۍ کولو څو مثبتې نتیجې په لاندې ډول کېدلی شي:

- د عدم تشدد د مبارزې د پکار آچولو تجربه به خلکو کښې پر ځان باور پیداکړي، چې د رژیم تهدید او د زور په واسطه د ځېلو ظرفیت یي د ګواښ لاندې راولي.

- د عدم تشدد مبارزه، د عدم همکاري او سر غړونې وسایل برابروي چې خلک کولی شي د هغې په واسطه د دیکتاتورې ډلې له خوا د غیر دیموکراتیک کنترول په مقابل کښې مقاومت وکړي.

- د عدم تشدد مبارزه،د دیموکراتیک آزادۍ د عملي کولو نه لکه د بیان آزادي، د مطبوعاتو آزادي، د سیاسي ډلو آزادي، د راټولېدلو آزادي نه د ځېونکې کنترول په مقابل کښې دفاع کوي.

- د عدم تشدد مبارزې په ټولنه کښې د مستقلو ډلو، مؤسساتو چې مخکښې مو یاد ګړل د ژوندي پاتې کیدلو او یا بیا راپیداکولو او تقویه کولو کښې غټه مرسته کوي. مستقلې ډلې او مؤسسې د دیموکراسۍ لپاره ځکه مهمې دي چې دوی دخلکو د قدرت د سمبالولو او د هر راتلونکې دیکتاتورپه آغیزمن قدرت باندې تحدید آچولی شي.

- د عدم تشدد مبارزې هغه وسایل برابروي چې خلک د ظالم پولیس او عسکري عملیاتو په مقابل کښې قدرت ښه پکار آچوي چې د یو دیکتاتور حکومت لخوا اجراکیږي.

- د عدم تشدد مبارزې هغه لارې برابروي چې خلک او خپلواکه مؤسسات د هغې په واسطه د ديموکراسۍ په ګټه د حاکم اقليت نه د قدرت منابع محدودوي او يا يې قطع کوي، او دارنګه د هغه د حاکميت ادامه په خطر کښې آچوي.

د عدم تشدد د مبارزې پېچلتيا:

څرنګه چې پدې بحث کښې مو وکتل، د عدم تشدد مبارزه د ټولنيز عمل يو پيچلى لاره ده چې پکښې ډېر شمير اصولونه، د بدلون پراخې لارې چارې، او د مشخصو کړو وړو ايجابول شامل دي. خصوصاً ، د سياسي سرغړونې لارې په يو ديکتاتور باندي آغيزمن کېدل په ډېر احتياط سره د پلان جوړول او چمتووالى ايجاب کوي. راتلونکي ګډون کونکي ضرورت لري چې بايد پوه شي چې د هغوی نه څه غوښتل کيږي. منابع بايد د استفادې لپاره موجود شي. او طراحانو بايد تحليل وکړي چې د عدم تشدد مبارزه څرنګه په آغيزمنه توګه پکار واچول شي. اوس مونږ خپله پاملرنه وروستنۍ ډېر مهم موضوع (ستراتيژيکي پلان جوړولو اړتيا ته) ته آړوو.

شپږم فصل

ستراتيژيکي پلان جوړولو ته اړتيا

د ديکتاتورۍ په مقابل کښې د سياسي سر غړونې مبارزه کيداې شي چې په رنګارنګو ډولونو پيل شي. پخوا دا مبارزه تقريباً تل بي له پلانه او اساساً به په تصادفي توګه شروع کيده .هغه مشخص شکايتونه چې د پخوانيو مبارزو د پيليدلو سبب شوي دي ډير پراخ توپيرونه ئي سره درلودل، خو ډير ځلې يې نوي ظلمونه لکه ، د يو ډير مهم شخصيت بندي کول او يا وژل،يو نوى ظالمانه تګ لاره يا حکم جاري کول، د غذايي موادو کموالى، د ديني عقايدو په وړاندې بې حرمتي، يا د يوې ډيرې مهمې واقعې د نمانځلو نه به پيل شو. کله د ديکتاتورۍ له خوا نه يو مخصوص اقدام دومره خلک په قهر کړي چې بې له دې نه چې وپوهيږي چې د دوى پاڅون څرنګه پاى ته رسي دوى به اقدام ته لاس پورې کول. بل وخت يو ډير زړور شخص او يا يو وړوکې ډله يو اقدام باندې لاس پورې کوي چې بيا وروسته د خلکو له خوا نه حمايه کيږي. يو ځانګړى شکايت ښايي چې د نورو له خوا نه لکه د اولنۍ ډلې درک،او دوى هم به په مبارزې کښې ګډ شي. ځينې وختونه د مقاومت لپاره يوه مشخصه چيغه د يو ورکوټې ډلې يا شخص له خوا نه کيداى شي چې د انتظار نه ډير زيات پلويان راټول کړي.

که څه هم خپل سري ځينې مثبت اړخونه لري،خو ډير ځلي زيانونه هم را اړولي دي. اکثراً، آزادي غوښتونکي د ديکتاتورۍ د شديد عکس العمل په انتظار نه وي او څرنګه چې دوى سخت وځپل شي نو بيا مقاومت له مينځه ځي. ځينې وختونه د ديموکراتيکو ډلو له خوا نه د پلان نه جوړول مهم تصميمونه تصادف ته پريږدي چې تباه کونکي نتيجې مينځ ته راوړي. حتي وروسته د ظالم رژيم د نسکوريدلو نه د انتقالي دورې لپاره د پلان نشتوالى د يوې نوې ديکتاتورۍ د راپيداکيدلو لپاره مرسته کوي.

پر واقعيت ولاړ پلان جوړونه

په راتلونکي کښې، بې له شکه، د خلکو عمومي اقدام چې سم پلان شوى نه وي د ديکتاتورۍ سره د مقابلې پر ضد به اغيزه وکړي. سره له دې، اوس ممکنه ده چې د ټولونه اغيزمنې لارې د ديکتاتورۍ د نسکورولو لپاره پيدا کړو ،خو که مونږ سياسي وضعيت او د خلکود فکري حالت چمتووالى تشخيص او د مبارزې د پيل څرنګوا لى سم غوره کړو. د وضعيت د واقعي غور او پاملرنې په اساس په ډير احتياط سره فکر کول، او د خلکو قابليت ته اړتياده چې آغيزمنې لارې انتخاب شي تر څو چې په دارنګه شرايطو کښې آزادي تر لاسه شي.

که څوک غواړي چې يو کار تر سره کړي، نو دا د عقله سره سم دى چې بايد ورته يو پلان جوړ کړي چې څرنګه يې بايد ترسره کړي. هر څومره چې هدف مهم وي يا د ناکامى عواقب

خطرناکه وي په همغه اندازه د پلان جوړوني اهمیت ډیریږي. ستراتیژیکي پلان جوړونه د ټولو موجودو منابعو سمبالول او په کار آچول په اغیزمنه توگه تامینوي. د پلان جوړولو اهمیت د داسې یو دیموکراتیک تحریک لپاره په خاصه توگه مهمه ده چي محدود مادي منابع ولري او وغواړي چې یوه زوروره دیکتاتوري نسکوره کړي او د غټ خطر لاندې وي. برخلاف، دیکتاتوري معمولاً به ډیر زیات مادي منابعو ته لاس رسي،تشکیلاتي پیاوړتیا به ولري، او د بې رحمیو په عملي کولو باندې به پوره واکمن وي.

"د یوې ستراتیژۍ طرح کول" دلته دا معني ورکوي، چې هغسې یو طرز د حرکت وسنجوو چې دا ډیر محتمل کړي، چې د اوسني حالت نه هغه مطلوبې راتلونکې ته ورسیږو. یعني چې د یوې دیکتاتورۍ نه یوې راتلونکې دیموکراتیکي سیستم ته. کوم پلان چې هغې هدف ته ورسیږي معمو لأ د ځو مرحلئیزو مبارزو د سلسلې او نورو منظمو فعالیتونو نه جوړ شوی وي، چې هدف یې د ځپل شوو خلکو او ټولنې تقویه کول او د دیکتاتورۍ کمزوره کول وي. دلته باید په یاد ولرو چې هدف دا ندی چې په ساده ډول موجوده دیکتاتوري ویجاړکړو، بلکه ښایي چې د یوې دیموکراسۍ سره یې تعویض کړو. هغه لویه ستراتیژي چې خپل هدف یواځې د موجوده دیکتاتوري د نسکورولو لپاره محدودوي د بلې دیکتاتورۍ د راپیدا کولو غټ خطر رامینځ ته کوي.

د پلان جوړولو په مقابل کښې موانع

د آزادۍ ځینې مدافعین، د نړۍ په ډیرو برخو کښې خپل ټول زور آزادۍ ته د رسیدلو لپاره پکار نه آچوي. دا مدافعین ډیر لږ وختونه، په غور سره د ستراتیژیک پلان د جوړولو په پوره اهمیت مخکښې لدې نه چې په اقدام لاس پورې کړي پوهیږي. په پای کښې، دا پلان جوړونه هیڅکله نه تر سره کیږي.

ولې هغه خلک چې دارنگه ارمان لري چې خپلو خلکو ته سیاسي آزادي وکټي په ډیر ندرت سره دا بصارت لري چې یو جامع ستراتیژیکي پلان تیار کړي چې دې هدف ته یې ورسوي؟ له بده مرغه،اکثرأ ډیر خلک په دیموکراتیکي ډلو کښې د ستراتیژیکي پلان د ضرورت په اهمیت باندې نه پوهیږي، یا ورسره آشنا نه وي او یا داسې ندي روزل شوي چې ستراتیژیکي فکر وکړي.

دا یوه سخته دنده ده. پر له پسې، د دیکتاتورۍ له خوا نه آزاریدل، او د نژدې مسئولیتونو سره د ځان په ورکولو ، د مقاومت لارښونکي ډیر ځل لازم وخت او امنیتي ماحول نشي پیدا کولی چې خپل ستراتیژیکي فکر کولو ته انکشاف ورکړي.

په ځای ددې، دا یوه کلي نمونه گرځي چې د دیکتاتور د ابتکار په مقابل کښې دوی یواځې عکس العمل وښیې. نو مخالفین تل د مدافعې په حال کښې د محدودو آزدیو په لټه کښې او یا د

خپلو موضع ګانو په ساتلو بخت وي. دوی یواځې د دیکتاتورۍ د کنترول پرمختګ ورو کوي او یا د رژیم د نوو پالیسیو لپاره مشکلات پیدا کوي.

ځینې اشخاص او یا ډلې ښایي چې د آزادۍ د یو نهضت ته د اوږدې مودې لپاره د یو جامع پلان جوړولو ته اړتیا ونه ویني. ددې پر ځای ، په ساده توب سره به دوی فکر وکړي، چې د پلان جوړولو پر ځای که دوی خپل هدف په زوره کلکه او په کافي اندازه دوامداره د تاثیر لاندې ونیسي ،نودوی به دیوې لارې نه بریالیتوب ته ورسي. نور فرض کوي چې که دوی خپلو اصولو او عقیدو سره سم یواځې د مشکلاتو په مقابل کښې ولاړ پاتې شي، هغوی ټول هغه تر سره کړي چې دیموکراسۍ ته د رسیدلو لپاره دوی کولی شوای. د بشري اهدافو حمایت، او عقایدو ته وفاداري د ستاینې وړ دي،خو دا یواځې د دیکتاتورۍ د پای ته رسولو او آزادۍ ته د رسیدلو لپاره کافي نه ده.

د دیکتاتورۍ نور مخالفین ښایي چې په سادګۍ سره فکر وکړي چې که دوی یواځې په کافي اندازه تشدد پکار واچوي آزادي به وګټي.لاکن څرنګه چې مخکښې وویل شو تشدد د بریالیتوب ضامن نه دی. د آزادۍ پر ځای، کیدای شي چې په ماتې، لوی غم، او یا دواړو تمام شي. په اکثرو حالاتو کښې دیکتاتورۍ تشددي مبارزې ته د هر چا نه ډیر تیار وي، او نظامي واقعیت په ندرت سره هم که کله پیښ شي آزادي غوښتونکې پر خوا دریږي.

همدارنګه یو شمېر فعالین شته چې خپل عمل هلته متمرکز کوي چیرته چې دوی یې لازم ګڼي.

دا لارې که څه هم نه یواځې چې په ځان غوښتنې ولاړ دی، بلکه دوی د آزادی لپاره د یوې لویې ستراتیژۍ د انکشاف ورکولو لپاره هم کومه لارښودنه نه وړاندې کوي. هغه اقدام چې د یوې"ځلاندې مفکورې" پر اساس یې څوک لري هم محدود دی. د هغه پر ځای " راتلونکې ګامونه" ضرورت دي چې د دیکتاتورۍ د نسکورولو د یوې دقیقې محاسبې پر اساس واخیستل شي.

بې له ستراتیژیکي تحلیل نه،د مقاومت رهبران اکثراً به پوه نشي چې په بل ګام کې به څه عمل تر سره کړي، ځکه چې دوی په احتیاط سره د راتلونکو مشخصو ګامونو په برخه کې چې د بریالیتوب لپاره ضرور دي فکر نه دي کړي. خلاقیت او ځلاندې مفکورې ډیر مهم دي، خو د هغوی نه ښایي چې د آزادي غوښتونکو قوتونو د ستراتیژیکي دریز د لوړولو په مقصد ګټه واخیستل شي.

په زیرکۍ سره د رنګارنګو اقداماتو نه چې د دیکتاتورۍ په مقابل کښې آخیستل کیږي اطلاع لرل او توان نه لرل چې معلوم کړي چې د کوم ځي نه باید پیل کړي، ځینې خلک مشوره ورکوي چې " هر شی همزمانه وکړه." کیدای شي چې دا ګټور وي، خو البته دا ممکنه نه ده،خصوصاً نسبتاً د یو ضعیف تحریک لپاره. بر سیره پر دې، دا رنګه د حل طرز لار نه

ښيي چې مقابله د کوم ځي نه باید پیل شي، چیرته باید مساعي متمرکز شي او اکثرأ هغه محدود امکانات چې موجود دي څرنګه پکار واچول شي.

نور اشخاص او ډلې، ښايي چې د پلان جوړولو ضرورت احساس کړي، خو يواځې دوی به وتوانيدای شي چې د لنډ مهالې يا د تکتيکي اساس د شرايطو لاندې پرې غور وکړي. ښايي

چې دوی د اوږد مهالې پلان جوړولو په ضرورت او ممکنوالی هيڅ پوه نشي. ځينې وختونه

به دوی ونشي کولی چې په ستراتيژيکي ډول تحليل او تجزيه وکړي، او اجازه ورکوي چې نسبتأ په وړو خبرو، پر له پسې د اصلي هدف نه منحرف شي. اکثرأ ، ددې پر ځای چې د عمل ابتکارد ديموکراتيک مقاومت لپاره په لاس ونيسي، دوی د مقابل لوری حرکتونو ته ځواب ورکوي.

څرنګه چې ډير زيات انرژي لنډ مهال فعاليتونو ته وقف کوي، دا مشران(لار ښودان) اکثرأ پاتې راځي چې د يو شمير د حرکت احتمالي طرزونو نه ګټه واخلي کوم چې د ټولې مساعی لاربښودنه کولی شي او هدف ته پر له پسې پرې حمله کيدای شي.

دا هم فقط ممکن دی چې ځينې آزادي غوښتونکي نهضتونه د يوې پراخې ستراتيژی پلان چې

ديکتاتوري نسکوره کړي، نه جوړوي او پر ځای يې په نژدې او عادي مسايلو باندې خپل کوښښونه راټولوي ځکه دوی په رښتيا سره فکر کوي چې ديکتاتوري ددوی په هلو ځلو

پای ته نه رسيږي. نو د دې غير ممکن د تر سره کولو لپاره پلان جوړول به د وخت يو خوشې ضايع کول او يابه يو چټې تمرين وي.

خلک چې د يو ظالم ځای پر ځای شوي ديکتاتوری په مقابل کښې د آزادی لپاره مبارزه کوي اکثرأ دا رنګه يو زيات عسکري او پوليس قوت سره مخامخيږي چې داسي ور څرګند شي چې ديکتاتوري هر څه چې وغواړي کولی شي. د يو حقيقي اميد د نشتوالي له کبله دا خلک سره لدې به د ديکتاتوری نه په دليل د رښتينوالي يا ښايي تاريخي هيڅکله سر غړونه ونکړي. که څه هم دوی به هيڅکله دا ونه مني او هم ښايي په شعوري توګه درک هم ونه کړي. د هغوی اقدامات به ورته نا اميده کونکی ښکاره شي. نو لدې کبله دوی ته اوږد مهالې هر اړخيزه ستراتيژيکي پلان جوړول کومه معني نلري.

د ستراتيژيکي پلان جوړولو نه د مخ اړولو نتيجې اکثرأ خورا آغيز ناکه وي: د نهضت قدرت تيتيږي، اقدامات يې بې آغيزې کيږي، قدرت يې په کوچني مسايلو باندې ضايع کيږي، د تفوقونونه ګټه نه آخستل کيږي، او سر ښيندنې بې ارزښه کيږي. که آزادي غوښتونکي په ستراتيژيکي ډول پلان جوړ نکړي نو ډير احتمال لري چې خپل هدف ته په رسيدلو ناکامه شي. نيمګړی پلان جوړونه او د مختلفو اقداماتو تصادفي ګډونه د مقاومت يو عمومي نهضت

به وړاندې وېنسي، او ددې پر ځای ډېر احتمال لري چې دیکتاتوری ته اجازه ورکړي چې خپل قدرت او کنترول لاپسې زیات کړي.

له بده مرغه، څرنګه چې د آزادۍ لپاره هر اړخیزه ستراتیژیک پلان ډیر لږ که کله هم صورت ونیسي بشپړیږي نو دیکتاتوری له هغې نه چې په حقیقت کښې دی ډېر زیات پاتې کیدونکی ښکاري، او په کلونو یا لسیزو د خپل د نسکوریدو له وخت نه ډېر عمر کوي.

په ستراتیژیکي پلان جوړولو کښې څلور مهم اصطلاحات

ددې لپاره چې مونږ سره مرسته وکړي چې په ستراتیژیکي اساس فکر او خپل فعالیتونه تنظیم کړو، نو د څلورو اساسي اصطلاحاتو د معنی توضیحات مهم دي.

- پراخه (لویه) ستراتیژي، د هغه مفهوم څخه عبارت دی چې د یوې ډلې، کوم چې د خپل هدف د لاس ته راوړلو لپاره په یوې جګړې کښې مبارزه کوي ، ټول منا سب موجوده منابع(اقتصادي، بشري، اخلاقي، سیاسي، تشکیلاتي، او نور،) استعمال، هم آهنګ او اداره کړي.

پراخه ستراتیژي، د پاملرنې ډیره برخه د مبارزه کونکي ډلې پر اهداف او منابع متمرکز وي اود عملیاتو ډیر مناسب طرز (لکه د عسکري عادي جګړې یا د عدم تشدد مبارزه) چې په مبارزه کښې ترې کار واخیستل شي تعینوي. د پراخې ستراتیژۍ په پلان جوړولو کښې د مقاومت رهبران باید وڅیري چې پر دښمن باندې کوم رنګ زور او آغیزه واچول شي. برسیره پر دې، په پراخه ستراتیژۍ کښې هغه تصمیمونه هم باید ځای کړي شي چې په مناسبو شرایطو او وختونو د مقاومت ړومبنۍ او راتلونکي مبارزه به پیل شي.

پراخه ستراتیژي، د مبارزې، د پیل کولو لپاره د نورو محدودو ستراتیژیو د ټاکلو لپاره چوکاټ برابروي. همدارنګه عمومي وظایف خاصو ګروپونو ته محول کوي او هم موجوده منابع چې په مبارزې کښې ترې کار آخیستل کیږي پر دوی ویشي.

- ستراتیژي: د هغې مفکورې نه عبارت دی چې په یوې مبارزې کښې تعینوي چې یو خاص هدف ته چې د یوې پراخې ستراتیژۍ په حدودو کښې شامل وي څرنګه په ډیره آسانه لاره رسیدلیشو. ستراتیژي تعینوي چې کله، او څرنګه جګره پر مخ ویوړل شي، او هم د یو معین هدف د لاس ته راوړلو لپاره څرنګه اعظمي ضربه واردولی شو. ستراتیژي دیو هنر مند د مفکورې سره، په داسې حال کښې، چې د ستراتیژي پلان د معمار د نقشې سره مقایسه کېدلی شي.

هغه هلې ځلې هم ښایي چې ستراتیژۍ کښې شامل شي چې دارنګه ستراتیژیکي حالت ته انکشاف ورکړي، چې د آزادي غوښتونکو خورا په ګټه وي او چې مقابل لوری ته وښیي چې مخامخ جګړه محققأ به د دوی د ماتې سبب وګرځي او له دې کبله به بې د ښکاره جګړې نه

تسلیم شي. او که نه نو، ددې هلو ځلو په واسطه د مناسبې ستراتیژیکي حالت راتګ به د آزادي غوښتونکو بریالیتوب محقق وګرځوي. د لاس ته راوړل شوو کامیابیو نه سمه ګټه آخیستل هم د ستراتیژۍ وظیفه ګڼل کیږي

. د مبارزې د جریان مطابق، ستراتیژیکي پلان د یوې جګړې د پر مخ بیولو اساسي مفکوره ده چې څرنګه جګړه پر مخ ولاړ شي او هم څرنګه ئې ځانګړي اجزاوې ښایي چې سره یو ځای کړي، تر څو هدف ته د رسېدلو لپاره په ډېره ګټوره توګه مرسته وکړي. دا د مخصوصو عملیاتو ګروپونه په کوچني عملیاتو کښې په مهارت سره په کار آچوي. د یوې سیمې ستراتیژیکي پلان ښایي چې د بریالیتوب ایجابات په عملیاتو کښې د مبارزې د یو ټاکل شوي اصول په اساس په نظر کښې ونیسي. مختلف اصولونه به مختلف ایجابات ولري. یوازې د " ایجاباتو" تر سره کول البته د بریالیتوب د تحقق لپاره کافي نه ده، او نورو اسبابو ته به هم اړتیا وي.

د ستراتیژۍ د طرح کولو په وخت کښې دیموکراتان ښایي چې خپل هدفونه په روښانتیا سره تعریف،او تعین کړي چې څرنګه د هلو ځلو مؤثریت، دې هدفونو ته د رسیدلو لپاره متوافق کړي.

دا تعریف او تحلیل ستراتیژستانو ته اجازه ورکوي چې دقیق اړتیاوې د هر ټاکل شوي هدف د ترلاسه کولو لپاره تشخیص کړي. روښانتیا او تعریف ته لکه چې په ستراتیژۍ کښې ورته ضرورت دی په تکتیکي پلان جوړولو کښې هم یو رنګ ورته اړتیا ده.

تکتیک او د فعالیت میتودونه د ستراتیژۍ د عملي کولو لپاره په کار آچول کیږي.

په یو محدود وضعیت کښې په ډیر مهارت سره د خپلو قوتونو پکار آچول تکتیک بلل کیږي. تکتیک یو لنډ عملیات دی چې یو محدود هدف ته د رسیدلو لپاره په کار آچول کیږي. د تکتیک وظیفه د هغې مفکورې په اساس اداره کیږي چې څرنګه د جګړې په یوه محدوده مرحله کښې د ستراتیژۍ د تر سره کولو لپاره د جګړې موجوده وسیلې په کار واچوو.

د ډیر زیات آغیزمنتوب لپاره، تکتیک او میتودونه د ستراتیژیکي هدفونو ته د رسیدلو په مقصد باید په دوامداره پاملرنه انتخاب او په کار واچول شي. تکتیکي لاس ته راوړنې چې د ستراتیژیکي هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره مرسته نه کوي، په پای کښې به یوه ضایع شوي انرژي ثابت شي.

نو تکتیک د پراخې ستراتیژۍ یوه برخه جوړوي. تکتیک تل دمبارزې سره کار لري په داسې حال کښې چې ستراتیژي د پراخو ملاحظاتو(کتنو) سره اړیکې نیسي. یو خاص تکتیک، د یوې جګړې یا مبارزې د ستراتیژۍ د یوې برخې په توګه ګڼل کیدای شي. تکتیک نظر و ستراتیژۍ ته د لنډې مودې لپاره یا د کوچني سیمې(جغرافیایي، مؤسسې او نور ...) ، یا د

محدود شمېر خلکو یا ډېر محدودو اهدافو لپاره په کار آچول کيږي. د عدم تشدد په عملیاتو کښې، د یو تکتیکي او ستراتیژیکي هدفونو تر مينځ توپير به قسماً دارنګه وښودل شي چې یو هدف کوچنی دی او یا که لوی. تعرضي تکتیکي جګړه ځکه انتخابيږي چې د ستراتیژیکي هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره مرسته وکړي. تکتیکي محاربې د ستراتیژستانو لپاره داسې وسیلې دي چې د هغوی سره داسې حالات را مينځ ته کوي چې پر دښمن باندې قاطع حمله اجرا کړي. لدې کبله، ډېر مهم دی هغه کسان چې د تکتیکي عملیاتو د پلان جوړولو او اجرا کولو مسؤ لیت لري د وضعیت د محاکمه کولو او ددې لپاره د ټولو نه د مناسب میتود د انتخابولو پوره مهارت و لري. هغه کسان چې په عملیاتو کښې برخه نیسي باید چې د ټاکل شوې تکتیک او مشخص میتود په استعمال کښې تربیه شوي وي.

- میتود، مشخصې وسلې او یا د عملیاتو وسیلو ته اشاره کوي. د عدم تشدد د مبارزې په اصولونو کښې یو ډېر زیات شمیر د عملیاتو شکلونه شامل دي (لکه د اعتصابونو ډېر ډولونه، تحریمونه او سیاسي عدم همکاري او نور...) چې په پنځم فصل کښې بیان شوي دي.(ضمیمه هم وګورئ) . د عدم تشدد د مبارزې لپاره د اعتبار وړ او اغیزناکه ستراتیژیکي پلان ته انکشاف ورکول په احتیاط سره د لویي ستراتیژۍ، ستراتیژي، تکتیک، او میتود په تنظیم او ټاکلو پورې اړه لري.

دا بحث مونږ ته راښيي چې د انسان د فهم یو محاسبه شوي استعمال په کار دی چې ددیکتاتورۍ نه د خلاصولو لپاره په احتیاط سره د ستراتیژیکي پلانجوړولو کښې ترې نه کار واخیستل شي. په هوښیارۍ سره پلان نه جوړول د تباهۍ د مينځ ته راتللو سره مرسته کوي،په داسې حال کښې چې په اغیزناکه توګه د خپل عقلي ظرفیت په کار آچول یو داسې ستراتیژیکي تګ لاره برابروي چې په منطقي ډول موجوده منابع په کار آچوي چې ټولنه د آزادۍ او دیموکراسۍ د هدف خوا ته ویسي.

اوم فصل

د پلان جوړولو ستراتیژي

د بریالیتوب د احتمال د زیاتولو لپاره، د مقاومت مشران به ضرورت ولري چې د عملیاتو یو داسې هر اړخیزه پلان تنظیم کړي چې د مظلومو او ځپل شوو خلکو موقف پیاوړی، دیکتاتوری کمزورې او په پای کې یې نسکوره کړي. او پر ځای یې یو دوام لرونکې دیموکراسي تاسیس کړي. د داسې مؤثرو عملیاتو د پلان جوړولو لپاره په غور سره د وضعیت محاکمه، او د احتمالي طرز د حرکت, د امکاناتو تدقیق ته ډیره اړتیا ده. دداسې دقیق تحلیل نه هم یوه لویه ستراتیژي، او هم دیوې مشخصې مبارزې ستراتیژي دواړه لاس ته راتلای شي. که څه هم سره نژدې اړه لري ، خو د لو ئي ستراتیژۍ او د مبارزې ستراتیژي تکمیلول دوې جلا مرحلې او جریانونه دي. یوائې وروسته له دې نه چې لویه ستراتیژي تکمیل شي، نو بیا د مبارزې یا جګړې مشخصه ستراتیژي تکمیلیدلای شي. د جګړې ستراتیژي باید داسې طرحه شي چې د لوئې ستراتیژۍ هدفونه لاس ته راولي او هم ئې پیاوړی کړي. د مقاومت د ستراتیژۍ انکشاف ورکول ایجاب کوي چې ډیرو مسایلو او وظیفو ته پاملرنه وشي. دلته باید ځینې مهم عوامل چې ښایي تر کتنې لاندې ونیول شي ، که د لویې ستراتیژۍ په سطح وي یا د مبارزې د ستراتیژۍ په سطح، باید تشخیص او وپیژندل شي. ټول ستراتیژیکي پلان جوړونې ایجاب کوي چې د مقاومت پلان جوړونکي باید د جګړې

دټول وضعیت نه بنستیزه پوهه ولري. چې په دې کښې پاملرنې فیزیکي، تاریخي، حکومتي، نظامي ، کلتوري،اجتماعي، سیاسي، سیکالوژیکي،اقتصادي او بین المللي فکتورنوته شامل دي. ستراتیژۍ یوائې د یوې خاصې مبارزې په چوکات او سوابقو کښې انکشاف موندلی شي. د دیموکراسی د لاربښونکو او د ستراتیژۍ د مبارزې د هدفونو او د مقصد اهمیت، پلان جوړونکو ته د څېړنې لپاره اساسي اهمیت لري. آیا دا هدفونه په یوې عمده مبارزې ارزي ، او ولې؟ دا خورا مهم دی چې د مبارزې حقیقي مقصد تعین کړو.مونږ دلته بحث وکړو چې د اوسني دیکتاتور نسکورول او یا لرې کول کافي نه ده. د دغو مبارزو هدف باید د یوې آزادې ټولنې تاسیس د یو دیموکراتیکي سیستم د حکومت سره وي. ددې موضوع روښانتیا به د لوئې ستراتیژۍ او د نورو مشخصو ستراتیژیو تکمیلولو باندې سمه آغیزه ولري.

خصوصاً د ستراتیژۍ پوهانو باید لاندني اساسي سوالونو ته ځواب ورکړي:

- آزادۍ ته د رسیدلو په لاره کښې کوم اساسي موانع شته دي؟

- کوم عوامل به آزادۍ ته رسیدل آسانه کړي؟

- د دیکتاتورۍ اصلي زور او قوت د کومو عواملو نه دي؟

- د دیکتاتورۍ مختلفې کمزورتیاوې کوم دي؟

- د قدرت منابع په کومې درجې د دیکتاتورۍ لپاره زیان منونکي دي؟

- د دیموکراتیکي قوتونو او د عمومي خلکو زور او قوت کوم دي؟

- د دیموکراتیکي قوتونو کمزورتیا کوم دي او څرنګه سمیدلی شي؟

- د دریمګړي ډلو وضعیت چې اوس په مبارزې کښې ګډ نه دي، کومه ډله اوس او یا وروسته د دیکتاتورۍ او یا ددیموکراسۍ د نهضت مرسته کړي او یا به وکړي؟

د وسایلو انتخابول

د لویې ستراتیژۍ په سطح پلان جوړونکي به ضرورت ولري چې د مبارزې اصلي وسایل چې په راتلونکې جګړې کښې په کار لویږي انتخاب کړي. ګټې او نقصانونه باید د څو احتمالي د حرکت طرزونه چې په مبارزې کښې په کار آچول کیږي، لکه معمولي عسکري محاربې، ګوریلائي جګړې، سیاسي سر غړونې او نور وڅیړل شي.

ددې انتخاب لپاره، ستراتیژي جوړونکي باید لاندني سوالونو په پام کښې ونیسي:

- آیا د مبارزې غوره شوي ډول د آزادي غوښتونکو په توان کښې دی؟

- آیا انتخاب شوي لارې چارې (تکنیک) ، هدف د دیکتاتورۍ کمزوري ځایونه دي او یا یې په خورا غښتلي برخې ګوزار کوي.

- آیا وسایل آزادي غوښتونکو سره مرسته کوي چې پر ځان متکي وي او یا دریمې ډلې، یا باندني مرسته کونکي ته اړتیاده؟

- د انتخاب شوو وسایلو د په کار آچولو سوابق(ریکارډ) د دیکتاتورۍ د نسکورولو په برخه کښې.

- آیا دا وسایل، تلفات او تخریبات چې په راتلونکې جګړې کښې راپیښیږي ډیروي ئې او یا ئې لږوي.

- فرض کوو چې مبارزه د دیکتاتورۍ په ویجاړولو کښې بریالۍ شوه، انتخاب شوي وسایل به په طرز د هغه حکومت چې ددې مبارزې د شا نه راولاړیږي څرنګه وي.

هغه اقدام چې بې ګټې وي باید د لویې ستراتیژۍ نه وایستل شي.

په پخواني فصل کښې مو وويل چې سیاسي سر غړونه د مبارزې په نورو ډولونو باندې د پاملرنې وړ نسبتي ښیګڼې لري. ستراتیژي جوړونکي بايد د خپلې جګړې مخصوص وضعیت وازمايي، او تعین کړي چې سیاسي سر غړونه پورتني سوالونو ته مثبت ځواب برابرولی شي او که نه.

د دیموکراسۍ(آزادۍ) لپاره پلان جوړول

باید په یاد وساتل شي چې د دیکتاتورۍ پر ضد د لوی ستراتیژۍ هدف یوازې د دیکتاتورانو نسکورول نه ، بلکه د يو دیموکراتیک سیستم ځای پر ځای کول دي چې د بلې دیکتاتورۍ

راپاڅیدل غیر ممکن(ناشوني) وګرځوي. ددې اهدافو تر سره کولو لپاره, دمبارزې د وسايلو انتخاب باید په ټولنې کښې د مؤثر قدرت د ویش د تغیر سره کومک وکړي. معمولاً د دیکتاتورۍ لاندې خلک او د ټولنې مؤسسات ډیر کمزوري او حکومت ډیر زورور وي. تر څو چې دا بې انډولي له مینځه لاړ نه شي، د اداره کونکو یوه نوې ډله، که دوی وغواړي کیدلی شي چې کټ مټ لکه د پخوانۍ ډلې دیکتاتور و اوسي. د " شاهي قصر انقلاب" او يا نظامي کودتا په کار نه ده.

څرنګه چې په پنځم فصل کښې وڅیړل شو، سیاسي سر غړونه په برابره توګه د دیکتاتورۍ په مقابل کښې د ټولنې د سمبالولو د لارې، د مؤثر قدرت د ویش سره مرسته کوي. دا مراحل په څو لارو واقع کیږي. د عدم تشدد د مبارزې د ظرفیت انکشاف دا معني لري چې د دیکتاتورۍ د تشدد کونکې مخ نیوی استعداد او ظرفیت نور داسې په آسانۍ سره د خلکو په زړونو کښې ډار اود تسلیمیدلو روحیه تولید نکړي. خلک به په خپل لاس کښې زورور وسایل ولري چې د دیکتاتور د زور آچولو سره مقابله وکړي او ځینې وختونه يې د زور د په کار آچولو مخه ونیسي. بر سیره پر دې، د خلکو د عمومي قدرت سمبالول د سیاسي سر غړوني د لارې نه به د ټولنې آزاد مؤسسات پیاوړی کړي.

دقدرت د مؤثر په کار آچولو تجربه ژر نه هیریږي. هغه پوهه او تجربه چې خلکو د مبارزې نه آخیستی دی، د دوی تابع کول راتلونکي دیکتاتورانو ته لږ محتمل کوي. د قدرت په تناسب کښې دا انتقال به په پای کښې د یوې تلپاتې دیموکراتیکې ټولنې راجوړیدل به ډیر محتمل وګرځوي.

خارجي مرستې

د لويې ستراتیژۍ د یوې برخې د احضارولو په حیث ضرور دی چې د دیکتاتورۍ د ټو ټې ټوټې کولو د پاره د کورنۍ مقاومت او بهرنۍ فشار نسبتي نقش وڅیړل شي. پدې تحلیل کښې مونږ وويل چې د مبارزې اصلي قوتونه د هیواد د داخل نه باید را ولاړ شوی وی. تر دې حده پورې که نړیواله مرسته هم راورسیږي، باید د کورنۍ مبارزې له خوا نه تحریک شوی

وي. د دیکتاتورۍ پر ضد په انساني، معنوي او مذهبي احساسات د نړیوالې عمومي عقیدې د راپارولو لپاره هلې ځلې کیدای شي چې د آزادي غوښتنې د نهضت لړ ملاتړ وکړي.
همدارنګه هلې ځلې کیدای شي چې د دیکتاتورۍ په مقابل کښې د دیپلوماتیکي، سیاسي ، او اقتصادي بندیزونه د حکومتونو او نړیوالې ټولنې نه لاس ته راوړل شي. دا بندیزونه کېدای شي چې د اقتصادي او نظامي وسلو باندې توقیف، د دیپلوماتیکي پېژندنې د سطحې ټیټول، او یا د دیپلوماتیکي اړیکو پرې کول، د اقتصادي مرستو بندول، په دیکتاتوري هیواد کښې د پانګې آچولو ممنوعیت، او د دیکتاتوري حکومت اخراج د مختلفو نړیوالو مؤسسو او ملګري ملتونو د تشکیل نه، شامل وي.

برسیره پر دې، نړیوالې مرستې لکه د مالي او ارتباطاتو کومکونه کیدلی شي چې نیغ په نېغه

آزادي غوښتونکو ته ورکړل شي.

دلویې ستراتیژۍ تنظیمول

وروسته د وضعیت د محاکمې نه ، د وسایلو د انتخاب او بهرني کومکونو د نقش د تعینولو نه د لويې ستراتیژۍ طرح کونکي به ضرورت ولري چې په غټو ټکو طرح وکړي چې جګړه څرنګه باید پر مخ ویوړل شي. دا جامع نقشه به د موجوده وخت نه تر راتلونکي آزادۍ پورې په نظر کښې نیسي. د لويې ستراتیژۍ د تنظیمولو په وخت کښې، پلان جوړونکي باید له ځانه رازراز پوښتنې وکړي. لاندني پوښتنې مطرح کیږي(د پخوا نه په ډیر مشخص ډول) د سیاسي سر غړونې د مبارزې لپاره کله چې لویه ستراتیژي جوړیږي کوم کارونه باید اجرا شي:

څرنګه د اوږدې مودې مبارزه په ډیر ګټور ډول پیل کېدلی شي؟ څرنګه کېدلی شي چې کړېدلي خلک په کافي اندازه پر ځان باور او زور پیداکړي ، چې دیکتاتورۍ ته ګواښ وکړي، که څه هم د لنډې مودې لپاره وي؟ څرنګه کېدلی شي چې د خلکو همکاري نه کولو او سیاسي سر غړونې ظرفیت د وخت په تیریدلو او تجربې سره لوړشي؟ د یوې سلسلې محدودو عملیاتو هدفونه به څه وي چې د دیموکراتیک کنترول او د دیکتاتورۍ د محدودولو لپاره اجراکیږي؟

آیا خپلواکې مؤسسې شته چې د دیکتاتورۍ نه روغ پاتې شوی وي او د آزادۍ د ګټلو لپاره په کار واچول شي؟ د دیکتاتور د کنترول نه د ټولنې کوم مؤسسات بیرته آخستل کېدای شي، او آیاآزادي غوښتونکي نوي مؤسسې په وجود راوړلی شي چې هغو ضرورتونو ته ځواب ورکړي او د دیموکراسۍ ساحه(ماحول) مینځ ته راولي، که څه هم دیکتاتورۍ لاهم خپلې ادارې ته دوام ورکړي؟

www.sikaram.com
څرنګه په مقاومتي قوتونو کښې تشکيلاتي قوت زياتولی شو؟ ګډون کونکي څرنګه روزل کېدلی شي؟ کوم منابع(مالي، تجهيزات، او نور) به د مبارزې په جريان کښې ضرورت وي؟ د خلکو د سمبالولو لپاره کومې علامې او ښودنې به د ټولو نه مؤثر وي؟

د کوم رنګ اخ او ډب سره ، او په کومې مرحلې کښې د ديکتاتور د قدرت منابع په زياتيدونکي توګه کمزوری او پرېکېدلی شي؟ څرنګه مقاومت کونکي خلک په عين وخت کښې خپلې سر غړونې ته دوام ورکولی شي او هم خپل د عدم تشدد انضباط (دسپلين) ساتلی شي؟ څرنګه ټولنه کولی شي چې خپل اساسي ضرورتونه د مبارزې په دوام کښې رفع کړي؟ څرنګه د جګړې په دوام کښې ټولنيز نظم ساتل کېدلی شي؟ کله چې بريالیتوب رانږدې کيږي ،آزادي غوښتونکي څرنګه مقاومت کولی شي چې د ديکتاتورۍ نه وروسته مؤسساتي بنسټ جوړ کړي تر څو انتقالي دوره څومره چې امکان و لري په آرامۍ سره تېره شي؟ بايد په ياد ولرل شي چې هيڅ داسې يواځينۍ نقشه وجود نلري او جوړېدلی نشي چې د هر آزادي غوښتونکي نهضت لپاره د ديکتاتورۍ په مقابل کښې ستراتيژيکي پلان په توګه کار ورکړي. هره مبارزه چې پکښې ديکتاتوري نسکوره کيږي او پر ځای يې ديموکراسي جوړيږي تر يوې اندازې توپير لري. دوه وضعيتونه هيڅکله کټ مټ يو رنګ نه وي، هره ديکتاتوري به خپل ځانګړي خاصيتونه لري، او هم د آزادي غوښتونکو خلکو زور او ظرفيت هم فرق لري. د سياسي سر غړونې د مبارزې لپاره د لويې ستراتيژۍ پلان جوړونکي به يو اساسي پوهې ته نه يواځې د خپل مشخص جګړئيز حالت ته اړ دي، بلکه خپل د جګړې د انتخاب شوو وسايلو نه هم بايد پوره او اساسي پېژندنه ولري.

کله چې د مبارزې لويه ستراتيژي په احتيا ط سره طرح شوه،د سمو دلايلو په اساس دا بايد په پراخه ډول خلکو ته وښودل شي. هغه لوی شمېر خلک چې بايد په مبارزه کې ګډون وکړي ډير به وغواړي او توان به ولري چې مبارزه وکړي، په هغه صورت کې که په عمومي مفکورې او مشخصو تعليماتو باندې پوه شي. معلومات به احتمالاً د هغوی په مورال،دګډون کولو غوښتنه، او مناسب عمل کولو باندې به يو مثبت آغيزه ولري. د يوې ستراتيژۍ غټې ټکي به ديکتاتور ته هم په هر حا لت معلوم شي او د هغه د کيفيت نه پوهيدل به احتمالاً د دوی دځپلو شدت کم کړي،ځکه چې دوی به پوه شي چې په سياسي توګه دا به د دوی پر ضد را ګرځيدلی شي.

د لويې ستراتيژۍ په مخصوصو خاصيتونو پوهيدل د ديکتاتور د پلويانو تر مينځ به د ناراضيتوب او تېښتې سره مرسته وکړي.

کله چې د ديکتاتورۍ د نسکورولو او د يو ديموکراتيک سيستم د تاسيسولو لپاره د لويې ستراتيژۍ پلان قبول شو،نو د ديموکراسی د پلويانو لپاره خورا مهمه ده چې يې په کار آچولو باندې ټينګار وکړي. يواځې په ډيرو نادرو حالاتو کښې مبارزه کيدای شي چې د لويې ستراتيژۍ نه منحرف شي. يو دا چې ډير شواهد موجود وي چې ټاکل شوې لويه ستراتيژي د

غلطو مفکورو په اساس احضار شوی وي، او یا د مبارزې ځرنګوالی په اساسي توګه بدل شوی وي. نو پلان جوړونکي کولی شي چې لویي ستراتیژۍ ته تغیر ورکړي. حتي په دې حالت کښې هم ، دا تغیر یواځې وروسته د یو اساسي بیا ځیړنې او د یوې مناسب نوي لویې ستراتیژیکي پلان د پراختیا ورکولو او تعدیلولو نه صورت نیسي.

د مبارزو د ستراتیژیو طرح کول

د دیکتاتورۍ د خاتمه ورکولو او د دیموکراسۍ د ځای پر ځای کولو لپاره که لویه ستراتیژي هر څومره معقوله او امید بخښونکی هم وي بیا هم پخپله ځان نشي عملي کولی. په خاصه توګه، ستراتیژي باید داسې پراختیا ورکړل شي چې د هغه عمده جګړو لار ښوونې وکړي چې د دیکتاتور د قدرت د راپرزولو ته متوجه شوی وي.

دا ستراتیژي پخپل وار سره یو ځای او یو سلسله تکتیکي جګړې به هدایت کړي چې دیکتاتوري رژیم ته متوجه او ورته قاطعه ګذار ورکړي. تکتیکونه او د عملیاتو مشخص میتودونه باید په احتیاط سره انتخاب شي، دارنګه چې د هرې مخصوصې ستراتیژۍ هدف ته د رسیدلو لپاره باید مرسته وکړي. دلته بحث منحصراً په سمه توګه د ستراتیژۍ په سطح متمر کز کیږي.

ستراتیژي چلونکي چې عمده جګړي طرح کوي، لکه د لوئې ستراتیژۍ پلان جوړونکي به ضرورت ولري چې د مبارزې د ټاکل شوي اصول په ځرنګوالي او طریقه د عملیاتو په دقت سره پوه شي.

عیناً چې یو نظامي افسر باید دخپل د قوتونو تشکیلات، تکتیک، لوژستیک، جبه خانه ، د اراضي تاثیر او نور عواملو باندې د نظامي ستراتیژۍ د طرح کولو لپاره پوه شي، همدارنګه د سیاسي سر غړونې پلان جوړونکي هم باید د عدم تشدد د مبارزې په ستراتیژیکي اصولونو او ځرنګوالي باندې پوره معلومات ولري. سره لدې، چې حتي د عدم تشدد په برخه کې پوهه یواځې ددې کتاب نظریاتو ته په پاملرنې سره او د هغو سوالونو د ځواب ورکولو سره چې دلته طرح شوي ستراتیژي مینځ ته نشي راتلای. د مبارزې لپاره د ستراتیژۍ تنظیمول لاهم یو بصیرت لرونکې خلاقیت ته ضرورت لري.

د یو مشخص ټاکل شوي مقاومت د مبارزې ستراتیژي لپاره پلان جوړول او د اوږد مهالې آزادي غوښتونکي جګړې لپاره ئې ورته پراختیا ورکول د سیاسي سر غړونې ستراتیژي جوړونکو به ضرورت ولري چې مختلف موضوعات او مسایل وڅیړي،چې په لاندني ډول دي:

- د مبارزې لپاره مشخص هدفونه او د لویې ستراتیژۍ په تطبیق کولو کښې د هغوی مرسته کول.

-هغو مشخصو میتودونو او یا سیاسي وسلو ته پاملرنې کول، کوم چې د تاکل شوي ستراتیژۍ د تطبیق لپاره په ډیره ګټوره توګه په کاریدلی شي. د هرې ستراتیژیکي مبارزې په عمومي پلان کښې دا به ضرور وي چې معلوم کړو کوم ورکوټې تکتیکي پلان او د عملیاتو میتود باید استعمال شي چې د دیکتاتور د قدرت منبع محدود او تر فشار لاندې ئې ونیسي. باید په یاد ولرو چې عمده هدفونو ته رسیدل د مشخصو کوچنیو ګامونو په احتیاط سره د آخیستلو د نتیجې نه لاس ته راځي.

- باید معلوم کړو چې آیا اقتصادي مسایل ښایي چې د اصلي سیاسي مبارزې سره ارتباط ورکړل شي. که چیرې اقتصادي مسایل په مبارزې کښې مهم وي، نو توجه لازم دی چې اقتصادي شکایتونه به وروسته د دیکتاتورۍ نه پای ته ورسیږي. که دیموکراتیکي ټولنې ته د انتقالي دورې په وخت کښې اقتصادي ستونزو ته کوم چټک حل پیدا نه شي نو په خلکو کښې ناراضي توب او زړه سوړوا لی به له سره پیل شي. دارنګه ناراضیتوب کیدای شي چې د دیکتاتورۍ د بیا راتللو لپاره چې د اقتصادي ستونزو د لیرې کولو وعده ورکوي سبب وګرځي.

- له مخکښې نه تعینول چې د مشرتوب کوم ډول بڼه او د ارتباط سیستم د مقاومت د مبارزې د پیل کولو لپاره ډیر ښه کار ورکوي. د تصمیم نیولو او ارتباط کومې وسیلې به ممکن وي چې د مبارزې په جریان کښې مقاومت کونکو او عمومي خلکو ته دوامداره لار ښودنه تامین کړي.

- د مقاومت کونکو د خبرونو د رسولو طریقه عمومي خلکو ، د دیکتاتور قوتونه، او نړیوالې مطبوعاتو ته. ادعاګانې او راپورونه باید تل په کلکه رښتیا وي، ځکه چې مبالغې او بې اساسه

ادعاګانې به د مقاومت اعتبار ته ضرر ورسوي.

- پر ځان باندې متکي او جوړونکې ټولنیز، ښوني او روزنې، اقتصادي او سیاسي فعلیتونو لپاره پلانونه جوړول چې خپل خلک پر ځان ډاډه او د راتلونکې مبارزې لپاره د هغوی اړتیاوې لرې کړي. دارنګه پروژې د هغو خلکو له خوا نه اداره کیدلی شي چې مستقیماً د مقاومت په فعالیتونو کښې لاس ونه لري.

- باید تعین شي چې کوم ډول بهرنۍ مرستې د مشخصو جګړو او یا د آزادۍ د عمومي مبارزې د حمایې لپاره پکار دی. باندني مرستې څرنګه په ډیره ښه بڼه د استفادې لپاره تیاریدلی شي بې له دې نه چې کورنۍ مبارزه د باندنی مبهمو عواملو سره وتړو؟ پاملرنه باید وشي چې کوم خارجي ډله ډیر احتمال لري او ډیر مناسب دی چې مرسته وکړي، لکه غیر حکومتي تشکیلات (ټولنیز نهضتونه، مذهبي یا سیاسي ډلې، کارګري اتحادیې او نور) حکومتونه یا ملګري ملتونه او د هغې مختلفې څانګې.

برسیره پر دې ، د مقاومت پلان جوړونکي باید تدابیر ونیسي چې نظم خوندي وساتي، او د خپلو قوتونو سره ټولنیز اړتیاوې د دیکتاتورۍ د کنترول په مقابل کښې د کتلوي مقاومت په وخت کښې لرې کړي. دا اقدام نه یوائې بل مستقل دیموکراتیک ساختمان جوړوي او اساسي ضروریات لرې کوي بلکه همدارنګه د هغې ادعاګاني اعتبار او ارزښت به لږ کړي چې وايي بې رحمه ځپلو ته ضرورت دی چې ګډ وډي او بې قانوني ودروي.

د همکاري نه کولو عقیدې خپرول

د دیکتاتورۍ په مقابل کښې بریالی سیاسي سر غړونه، ضرورت لري چې خلک د همکاري نه کولو پر عقیدې باید پوه شي. څرنګه چې د "بیزوګانو د خاوند" په کیسې کښې (دریم فصل)

وښودل شو اساسي مفکوره ساده ده: که د مادونانو کافي شمېر د کافي مودې لپاره د ځپل کېدلو د پاسه هم د ظالم رژیم د همکارۍ نه مخ واړوي، نو نا روا سیستم به کمزوری او په پای کښې به دړې وړې شي.

هغه خلک چې د دیکتاتورۍ لاندې ژوند کوي، ښایي همدا اوس به د مختلفو منابعو نه دې مفکورې سره آشنا وي. تر دې ځایه پورې چې دیموکراتیکي قوتونه باید قصداً په (لوی لاس) د همکارۍ نه کولو عقیده خپره او د خلکو په مینځ کې رواج کړي. د "بیزوګانو د خاوند کیسه" او یا بله مشابه کیسه کیدای شي چې په ټولنه کې خپره شي. دا رنګه کیسه ډېر په آسانۍ سره پوهول کیدای شي. یو ځل چې د همکارۍ نه کولو عمومي مفکوره درک شوه خلک به وکولی شي چې په راتلونکي کې د همکاري نه کولو د غوښتنې په اړوند چې د دیکتاتورۍ په مقابل کې تر سره کړي پوه شي. همدارنګه دوی به وکولی شي چې پخپله د همکاري نه کولو مشخص شکلونه د نوې وضعیتونو لپاره په ډېر شمیر سره ډېر ژر جوړ کړي.

سره له دې، چې د دیکتاتورۍ لاندې دارنګه هڅې، چې عقاید ، اخبار، او د مقاومت تعلیمات مراجعو ته لیږل سخت او خطرناکه ده، خو دیموکراتانو ډېر ځل په اثبات رسولي چې دا کار ممکن دی. حتي د نازي جرمني او کمونیستي ادارې لاندې د مقاومت کونکو لپاره دا ممکنه وه چې نه یوائې د نورو اشخاصو سره، بلکه د یو لوی عوامو اوریدونکو او لیدونکو سره د غیر قانوني اخبارخپرونې، کتابونه او په وروستیو کلونو کې د غږ او تصویر د کسیتونو په واسطه اړیکي ټینګې کړي.

د مخکښې ستراتیژیکي پلان په مرستې، عمومي لار ښودنې د مقاومت لپاره تیاریدلی او توزیع کیدلی شي. دا لار ښودنې به خلکو ته مسئلې او حالتونه وښیي چې دوی کله پروټست او یا خپله همکاري د دیکتاتورۍ سره بند کړي او څرنګه یې اجرا کړي. وروسته، حتي که د دیموکرات مشرۍ نه ارتباط پرې هم شي او ځینې تعلیمات صادر نه شول او یا ونه رسېدل نو بیا هم خلک به وپوهیږي چې د معینو مهمو مسایلو په برخه کښې څرنګه ګام واخلي. دا

لاربښودنې، په عین حال کښې مقاومت کونکو ته معلومات هم ورکوي چې هغه جعلي او غلط " د مقاومت کونکو تعلیمات" تشخیص کړي چې د سیاسي پولیسو له خوا نه صادریږي او د دوی لپاره طرح شوی وي چې د بدنامه کونکو اعمالو تر سره کول تحریک کړي.

ځپل او مقابل اقدام

ستراتیژیکي پلان جوړونکي باید چې د دیکتاتورۍ احتمالي ځواب او ځپل وڅیړي،مخصوصأ د دیکتاتور د تشدد سویه د دیموکراتیک مقاومت د عملیاتو په مقابل کې. ډیر ضرور دی چې تعین شي چې څرنګه د ځپلو په مقابل کې مقاومت او عکس العمل وښودل شي او یا بې له تسلیمیدلو ور نه مخ نیوی وشي. اصولاً ، په مخصوصو حالاتو کې، د دیکتاتور د احتمالي ځپلو په برخه کې د خلکو او مقاومت کونکو لپاره د لازمو اخطارونو صادرول ضرور وي، تر څو دوی د ګډون کولو په خطر له مخکې نه پوه وي. کیداي شي چې ځپل ډیر سخت وي نو د ژوبل شوي مقاومت کونکو لپاره د طبي مرستو تیاري هم ضرور دی.

د ځپلو پیش بیني (مخکې لید) ، به ستراتیژي جوړونکي په ښه ډول وړ وګرځوي چې له مخکې نه د هغو تکتیکونو او میتودونو استعمال د نظر لاندې ونیسي چې د جګړې کوم ځانګړې هدف یا د آزادۍ د لاس ته راوستلو سره مرسته کوي، ولې د بې رحمیو او ځپلو احتمال کموي او یا یې امکان لږوي. د مثال په توګه،د سرکونو مظاهرې او رسم ګذشتونه د سختې دیکتاتورۍ په وړاندې کیدای شي چې د زرهاؤ مړه مظاهره کونکو سبب وګرځي. د مظاهره کونکو لوړ تاوان(ضایعات) ښائي چې په واقعیت کې دیکتاتور باندې دومره زور ور نه وړي لکه چې که هر څوک د اعتصاب په ډول او یا د ملکي کار کونکو له خوا نه د ډله ئیزو همکاري نه کولو په شکل په خپلو کورونو کې پاتې شي.

که چیرې وړاندیز شوی وي چې د یو ستراتیژیکي هدف لپاره تحریک کونکي مقاومتي عملیات د ډیرو تلفاتو سره مخامخ کیږي، نو باید چې په دې حالت کې تلفات او احتمالي لاس ته راړنه په احتیاط سره وڅیړل شي. آیا خلک او مقاومت کونکي به د عملیاتو په دوران کې دسپلین او عدم تشدد احتمالاً مراعات کړي؟ آیا دوی به تشدد ته د تحریکیدلو په مقابل کې مقاومت وکولی شي؟

پلان جوړونکي ښائي په نظر کې ونیسي چې کوم تدبیرونه باید ونیول شي چې هم د عدم تشدد انضباط او هم مقاومت، د بې رحمو ځپلو سره سره وساتي. آیا دارنګه تدبیرونه لکه وعدې، د کړنلارې بیان،د انضباط د تطبیقولو ورقې،د مظاهراتو د کنترول آمر، او د تشدد د پلوي اشخاصواو ګروپونو تحریم به ممکن او مؤثر وي؟ مشران باید تل ویښ وي چې د مبارزینو په مینځ کښې ددیکتاتورۍ لمسونکي استازي چې د هغوی وظیفه په مظاهراتو کښې د تشدد تحریکول وي وپیژني.

د ستراتیژیکي پلان عملي کول

کله چې یو سم ستراتیژیکي پلان تکمیل شو، نو دیموکراتیک قوتونه باید د دیکتاتور د کوچنیو حرکاتو نه چې ښائي دوی ته شک واچوي، چې د لوئې ستراتیژۍ او یا دیوې جګړې د مخصوصې ستراتیژۍ نه لرې شي او د دوی توجه د مهمو عملیاتو نه غیر مهمو مسیلو ته واړوي منحرف نه شي. او هم د وخت حساسیت لکه د دیکتاتور نوي بې رحمۍ، باید آزادي غوښتونکي مقاومت د خپل لوئې ستراتیژۍ او یا د مبارزې د ستراتیژۍ نه بلې خوا ته ونه ګرځوي. دا بې رحمي ښائي چې په ځیرتوب(دقت) سره په بد نیت ترتیب شوی وي چې دیموکراتیک قوتونه تحریک کړي چې خپل ښه مرتب پلان خوشې کړي او حتي تشدد ته لاس پورې کړي، ددې لپاره چې بیا دیکتاتور وکولی شي چې ډیر په آسانۍ سره دوی مات کړي.

کله چې اساسي تحلیل ومنل شو، د دیموکراسي غوښتونکو قوتونو وظیفه باید پړاو په پړاو مخ په وړاندې ویوړل شي. البته، په تکتیک او منځنی هدفونو کښې تغیرات پیښ شي، او یو ښه لار ښود به تل چمتو وي چې د فرصتونو نه ګټه واخلي. دا تنظیمونې باید د لوېې ستراتیژۍ او یا د مشخصې مبارزې د هدف سره اشتباه نه شي. په احتیاط سره د ټاکل شوي لوئې ستراتیژۍ او ستراتیژۍ تطبیقول د یو ځانګړي مبارزې لپاره به ډیر زیات بریالیتوب سره مرسته وکړي.

اتم فصل

د سیاسي سر غړونې پکار آچول

په هغو حالاتو کښې چې خلک ځانونه بې وسې فکرکوي او ډاریږي، دا مهمه ده چې د دوی لپاره ړومبنی وظیفه، لږ خطره او پخپل ځان د باور د پیداکولو لپاره وي. دا رنګه عملیات، لکه په غیر معمولي توګه د جامو آغوستل، په ډاګه د یوې ناموافقې عقیدې لیکل،او د خلکو لپاره دارنګه فرصت برابرول چې په ډیر شمیر ناموافقې عملیاتو کښې ګډون وکړي. په نورو حالاتو کښې نسبتاً یو کوچنی(په ظاهر صورت) یو غیر سیاسي موضوع(لکه د اوبود تدارکاتود امنیت تأمینول) کیدلی شي چې د ډله ئیز عمل لپاره د پاملرنې مرکز وګرځول شي. ستراتیژستانو ښائي چې داسې موضوع وټاکي چې په عمومي توګه تائید شي او ردول یې ګران وي. په داسې محدودو مبارزو کښې بریالیتوب، نه یواځې مشخص شکایتونه لرې کیږي بلکه خلکو ته قناعت ورکول کیږي چې دوی د قدرت خاوندان دي.

دمبارزې اکثرې ستراتیژۍ په اوږد مهالې جګړې کښې باید د دیکتاتورۍ فوري مکمل نسکوریدل خپل هدف ونه ګرځوي بلکه د محدودوهدفونو تر لاسه کولو ته ئې متوجه کړي. او هم هره مبارزه د ټولنې د ټولو برخو ګډون ته اړتیا نلري.

د یو سلسله مشخصو مبارزو په هکله چې په کښې یوه لویه ستراتیژي تطبیق کیږي،د سر غړونې ستراتیژي جوړونکي باید وپوهیږي چې څرنګه د مبارزې مختلف پړاوونه په شروع، مینځ او پای ته نژدې یو له بله توپیر ولري.

ټاکل شوي مقاومت

د مبارزې په اولنۍ مرحلې کښې، منفردې جګړې د مختلفو مشخصو هدفونو سره کیدای شي چې ډیر ګټور وي. دارنګه انتخاب شوي مبارزې ښایې چې یو د بل پسې اجرا شي . کله کله کیدای شي چې دوه یا درې د دوی په یو وخت کښې مخې ته راشي.

کله چې د "انتخاب شوي مقاومت" لپاره ستراتیژي جوړیږي ضرور دی چې ځانګړي محدود مسایل او یا عمومي شکایتونه چې د دیکتاتورۍ ظلم په ډاګه کوي تشخیص کړو.

دا رنګه مسایل کیدلی شي چې د مبارزې د اداره کولو لپاره چې وسطي ستراتیژیکي هدفونه،د عمومي لویې ستراتیژۍ په چوکاټ کښې تر لاسه کړي ډیر مناسب هدف وي.

وسطي ستراتيژيکي هدفونه بايد د آزادي غوښتونکو په موجود قوت يا طرح شوي ظرفيت

باندې لاس ته راوړل شي. دا ديو سلسله برياليتوبونو په يقيني کولو کښې مرسته کوي کوم چې د موړال د پاره ګټور او هم د اوږد مهالې مبارزې لپاره په ګټوره توګه د قواوو د مناسبت سره کومک کوي.

د مقاومت انتخاب شوې ستراتيژي بايد لومړۍ په مشخصو ټولنيز، اقتصادي او سياسي مسايلو متمرکز شي. ښائي چې دا ددې لپاره انتخاب شوی وي، چې د ټولنيز او سياسي سيستم

ځيني برخې د ديکتاتور د کنترول نه د باندې وساتل شي، ځيني برخې چې اوس د د ديکتاتور د اداري لاندې دي د هغې کنترول بيا لاسته راوستل شي، يا ديکتاتور د يو خاص هدف نه محروم وګرځول شي. که ممکن وي، د ټاکل شوي مقاومت مبارزه بايد پر يوې ضعيفې نقطې، يا د ديکتاتورۍ په ډيرو نقطو ځرنګه چې بحث وشو ضربه وارد کړي. په دې وسيلې، آزادي غوښتونکي کولی شي چې د خپل د قوت په موجوده ظرفيت په ممکنه مقياس پر دښمن ډير زيات ضربه وارد کړي.

ستراتيژي جوړونکي بايد ډير د وخته، لږ تر لږه د اولني جګړې پلان جوړ کړي.

چې ددې پوښتنو ځواب ورکړي: ددې مبارزې محدود هدفونه به کوم وي؟ ځرنګه به دا د لوئې ستراتيژۍ په تر سره کولو کښې مرسته وکړي؟ که ممکن وي دا ډير معقول کار دی چې لږ تر لږه د دوهمې او که ممکن وي د دريمې جګړې لپاره د ستراتيژيو عمده مطلبونه تنظيم شي. ټول دا ستراتيژۍ بايد انتخاب شوي لويه ستراتيژي انجام ته ورسوي او د هغه د عمومي لارښودنې په چوکاټ کښې فعاليت وکړي.

علامتي(سمبوليک) زور آچونه

د ديکتاتورۍ د ورانولو د وسايلو د برابرولو د نوي

مبارزې په پيل کښې،اولني سياسي ښکاره عمليات کيدلی شي چې په خپلو حدودو کښې محدود وي. دا عمليات بايد داسې طرح شوی وي چې قسماً د خلکو وضعيت و ازمايي او د تاثير لاندې راولي، او دوی د دوام لرونکې مبارزې لپاره د همکاري نه کولو او سياسي سر غړونې د لارې نه چمتو کړي.

اولنی اقدام، احتمال لري چې د علامتي احتجاج او يا کيدای شي چې د علامتي محدود اقدام او يا مؤقتي همکاري نه کولو په بڼه وي. که د هغو خلکو شمير چې غواړي عمل وکړي لږ وي ، نو مقدماتي اقدام، د مثال په توګه به د ګلانو ايښودل په داسې ځای کښې وي چې علامتي(سمبوليک) اهميت لري. د بلې خوا نه، که د خلکو شمېر چې وغواړي په عملياتو

کښې ګډون وکړي ډېر زيات وي،نو په ټولو فعاليتونو باندې د پنځو دقيقود پاره توقف او يا څو دقيقې چپوالى ښايي چې عملي شي.

په نورو حالاتو کښې ،يو څو کسان ښايي چې د لوږې پر اعتصاب لاس پورې کړي يا په يو ځاى کښې چې علامتي اهميت ولري ويش چپ کښېني، يا د زده کونکو له خوا صنفونو ته د تللو لنډ تحريم، او يا په يو مهم دفتر کښې موقتي کښيناستل وي. ديوې ديکتاتورۍ لاندې دارنګه زړورتوب ښايي چې د ډېر سخت ځپلو سره مخامخ شي. ځيني علامتي اقدامونه، لکه د ديکتاتور د هستوګنې د ځاى او يا د سياسي پوليسو د قرارګاه مخه اشغالول ښايي چې ډېر خطر ولري او لدې کبله دا د يوې مبارزې د شروع کولو لپاره د توصيې وړ اقدام نه دى.

مقدماتي علامتي اعتصابي عمليات ځينې وختونه ډېر مهم ملي او بين المللي پاملرنه پاروي لکه د کوڅې ډله ئيزه مظاهرات په کال ۱۹۸۸ په برما کښې،يا د زده کونکو اشغالول او د لوږې اعتصاب په ۱۹۸۹ کال د تيانمن په ميدان بې جين کښې. په دې دواړو حالاتو کښې د تلفاتو ډيروالى ښئي چې ستراتيژي جوړونکي بايد د جګړو د پلان جوړولو په وخت کښې د ډير احتياط نه کار واخلي. که څه هم دارنګه عمليات ډير زيات معنوي او سايکالوژيکي تاثير آچوي، خو دارنګه اقدامونه پخپله ډير لږ احتمال لري چې ديکتاتورۍ ړنګ کړي، ځکه چې تر ډير ځايه يواځې علامتي وي او د ديکتاتور د قدرت موضع نه تغيروي. معمولاً ممکنه ده چې د مبارزې په پيل کښې د ديکتاتور د قدرت منبع په بشپړه توګه او چټک ترې نه پرې کړو. حقيقتاً دا ايجاب کوي چې ټول خلک او نژدې د ټولنې ټول مؤسسات چې پخوا رژيم ته تابع وواوس په مطلق ډول ئې ترديد او ناخاپه ورنه د ډله ئيزې همکارۍ نه کولو په واسطه سر غړونه وکړي. او دا تر اوسه پورې نه دى واقع شوى او ورته رسيدل به هم ډير ګران وي. نو په ډيرو حالاتو کښې د پوره همکارۍ نه کولو او سر غړونې چټکه مبارزه د نهضت په پيل کښې د ديکتاتورۍ په مقابل کښې به سم نه وي.

د مسؤليت ويشل

د يو انتخاب شوي مقاومتي جګړې په وخت کښې د مبارزې فشار تر يو وخته پورې د يوې برخې او يا د خلکو د ډيرو برخو پر شا وړل کيږي. په بلې مبارزې کښې د يو بل هدف لپاره د مبارزې بار دخلکو ديوې بلې ډلې وړو ته ور نقل شي. د مثال په توګه، زده کونکي به اعتصاب د يوې تعليمي موضوع لپاره کوي، ديني مشران او معتقدين به ئې د مذهبي آزاديو د موضوع لپاره کوي، د اور ګاډي کارکونکي به امنيتي تدابير دومره دقيق پر ځاى کوي چې د اور ګادي د ترانسپورت سيستم به ډير ورو کوي، ژورنالستان به سانسور نه د سر غړونې لپاره اخبارونو د تشو ځايونو سره چيرته چې ممنوعه مضامين به نشر شوى واى نشر کړي، يا پوليس به مکرراً ناکامه پاتې شي چې آزادي غوښتونکي مخالفين پيدا او بندي کړي. د مقاومت مبارزه د موضوعاتو او د خلکو د ګروپونو له مخې په مرحلو بيلول،به د ټولنې يوې برخې ته د استراحت لپاره موقع ورکړي،کله چې مقاومت د بلې برخې له خوا دوام مومي.

انتخاب شوي مقاومت په خاصه توګه مهم دی چې د مستقلو اجتماعي،اقېصادي او سیاسي ډلو او مؤسسو آزادۍ او موجودیت نه دفاع وکړي چې د دیکتاتورۍ د کنترول نه د باندې دی او مخکښې په لنډه توګه بیان شو. د قدرت دا مرکزونه مؤسساتي بنسټونه جوړوي چې د هغی نه خلک پر استبداد فشار(زور) آچولی شي او یا د دیکتاتورۍ د اولینیو هدفونو په مینځ کښې وي.

د دیکتاتور قدرت په نخښه کول

کله چې اوږد مهاله مبارزه د ابتدایي ستراتیژۍ نه تیر او مخ په وړاندې د پر مخ تللی مرحلې ته لاړ شي، نو ستراتیژي جوړونکي باید محاسبه وکړي چې څرنګه د دیکتاتور د قدرت منابع محدود کیدلی شي. هدف به د عمومي همکاري نه کول په کار آچول وي، چې د آزادي غوښتونکو قوتونو لپاره یو نوې ستراتیژیکي برلاسي خلق کړي.

کله چې آزادي غوښتونکي مقاومت زور ونیو، ستراتیژي جوړونکي د دیکتاتورۍ د قدرت د منابعو د قطع کولو په مقصد د همکاري نه کولو او سر غړوني لپاره نور مهم هدفونه د نقشې لاندې راولي چې د زیاتیدونکي سیاسي کمزورتیا او په پای کښې د دیکتاتورۍ د ټوټې ټوټې کیدلو سبب وګرځي.

دا به ضرور وي چې په احتیاط سره په پلان کښې راوستل شي چې آزادي غوښتونکې قوتونه څرنګه کولی شي چې د خلکو او ډلو حمایه چې مخکښې ئې دیکتاتورۍ ته ورکول کمزورې کړي.

آیا د دوی حمایه به د رژیم د ظلمونو د څرګندولو په واسطه، د رژیم د اقتصادي چلند له امله د هغه د اقتصادي مصیبتونو نتیجې په ډاګه کول،او یا د یو نوي معلومات په واسطه چې دیکتاتوري پای ته رسیدونکې دی کمزورې شي؟ د دیکتاتور حمایه کونکي باید لږ تر لږه مجبور کړی شي چې په خپلو فعالیتونو کښې"بې طرفه" ("سیلانیان") یا ترجیحاً د دیموکراسۍ د نهضت فعاله حمایه کونکي وګرځي.

د سیاسي سر غړوني او د همکارۍ نه کولو د تطبیق په وخت کښې ډیر مهم دی چې د دیکتاتورټول اصلي حامیان او معاونینو ته، په ګډون د هغه داخلي ډله، سیاسي حزب،پولیس، او لوړ رتبه مامورین خصوصاً پوځ ته ئې ډیره نژدې پاملرنه وشي.

دیکتاتورۍ ته د عسکري قوتونو د وفادارۍ درجه، د دواړو افرادو او صاحب منصبانو، باید په ډیر احتیاط وڅیړل شي،او باید تعین شي چې آیا عسکري قوتونه کیدای شي د دیموکراسۍ د څواکونو له خوا د تاثیر لاندې راشي؟ آیا کیدلی شي چې عادي عسکران ناراضه او ډاریدلي جلبیان وي؟ آیا ډیر عسکران او صاحب منصبان د رژیم نه د شخصي، فامیلي یا سیاسي

دليلونو له کبله بيګانه شوي دي. کوم نور عوامل کولی شي چې عسکران او صاحب منصبان د آزادي غوښتونکي لمسونو ته زيان منونکي کړي.

د آزادئ د مبارزې په اولو برخو کې يو مخصوص ستراتيژي بايد جوړ شي چې د ديکتاتور د قطعاتو اوعاملينو سره تفاهم وکړي. د الفاظو، علايمو او اقداماتو په واسطه ديموکراتيک قوتونه به قطعا تو ته خبر ورکړي چې آزادي بخښونکي مبارزه به قوي،مصمم اودوامداره وي. قطعات بايد پوه شي چې مبارزه به يو مخصوص اخلاق ولري،او دارنګه طرح شوی وي چې ديکتاتوري به ويجاړ کړي خو ددوی ژوند ته به هيڅ رنګ خطر نه وي. دا رنګه هلې ځلې به په پای کې د ديکتاتور د قطعاتو د مورال خرابولو ته متوجه او په نهايت کښې د هغوی وفاداری او اطاعت به د ديموکراتيک نهضت مرستې ته ور وګرځوي.

د ديکتاتورئ د وسله والو قوتونو همدردي لاس ته راوستل او په پای کښې هغوی بې اطاعتئ ته مجبورول بايد داسي تعبير نشي چې دوی ته جرئت ورکړل شي چې ديکتاتورئ د يو چټک نظامي عملياتو په واسطه پای ته ورسوي. دارنګه يوه صحنه جوړول احتمال نلري چې يو عملي ديموکراسي ځای پر ځای کړي(څرنګه چې مونږ بيان کړو) کودتا ډير لږ د قواوو د بې انډولئ اړيکې د خلکو او اداره کونکي تر مينځ اصلاح کوي. نو دا به لازم وي چې پلان جوړ کړو چې څرنګه همدرده عسکري صاحب منصباب پوه کړو، چې نظامي کودتا او کورنئ جګړه دواړه د ديکتاتور په مقابل کې پکار او مطلوب نه دي.

خواخوږي صاحب منصبان په آزادي غوښتونکي مبارزه کې خورا مهم نقش، لکه په عسکري قواوو کې د ناراضي توب او همکاري نه کولو روحيه خپرول، قصدي بې کفايتي تشويقول

او اوامرو ته غوږ نه نيول او د خلکو د ځپلو نه د سر غړولو سره لوبولی شي.

نظامي افراد، ديموکراتيک نهضت سره رنګارنګ د عدم تشدد کومکونه، په ګډون د خوشې کول، اطلاع ورکول، د خوراک او دوا او نور مرستې کولی شي.

پوځ د ديکتاتور د قدرت د منابعو د ډلې نه ډير مهم منبع دی،ځکه چې د هغه د انضباط لرونکې عسکري قطعات او وسلې مستقيماً په بې اطا عتو خلکو باندې د حملې او مجازات کولو په مقصد استعمالولی شي. <u>د سر غړونې ستراتيژي جوړونکي بايد په ياد ولري چې دا به په استثنائي توګه</u>

<u>سخت او يا غير ممکن وي چې ديکتاتوري تو تې تو تې شي که پوليس، جګ رتبه مامورين،او نظامي قوتونه په بشپړ توګه د ديکتاتورئ حاميان پاتې شي او د اوامرو په اجراکولو کښې اطاعت وکړي.</u> هغه ستراتيژي چې د ديکتاتوري د قوتونو وفاداري يې په نخښه کړي، بايد د آزادي غوښتونکو د ستراتيژي جوړونکو له خوا لوړ تقدم ورکړل شي.

www.sikaram.com
ديموكراتيک قوتونه بايد په ياد ولري چې نا رضايتي او بې اطاعتي د عسكري قوتونو او پوليس تر مينځ كيداى شي چې د هغو ګروپونو او غړو ته ډير زيات خطرناک اوسي. دوی به د بې اطاعتي هر عمل ته بايد د سختې سزا او د بغاوت عمل ته د اعدام د سزا انتظار ولري. آزادي غوښتونکي قوتونه بايد د عسكرانو او صاحب منصبانو نه ونه غواړي چې دوی د همدا اوس بغاوت وکړي. د هغه پر ځای تر څو چې ارتباط ممکن وي دا بايد هغوی ته څرګند شي چې ډيرې مصئونې لارې شته چې دوی په ابتدايي مر حلو کې انتخاب او د آزادۍ د مبارزينو سره مرسته وکړي.

د مثال په توګه، پوليس او عسكر کولی شي چې د خلکو د ځپلو امرونه په نيمګړي توګه پر ځای کړي، د هغو کسانو د اوسيدلو ځای پيدا نکړي چې د حکومت له خوا غوښتل شوي، مقاومت کونکي د ځپلو، نيولو، او يا تبعيد کولو نه خبر کړي او هم مهم معلوماتونه خپل آمرانو ته ور نکړي. همدارنګه ناراضه صاحب منصبان کولی شي چې د خلکود ځپلو اوامر په سلسله د مراتبولاندني قدمو ته خبر ورنکړي.عسكران کولی شي چې د مظاهره کونکو د سرونو د پاسه فير وکړي. همدارنګه ملکي مامورين پټپله برخه کې کولی شي چې دوسيې او تعليمات ورک کړي، سم کار ونه کړي،ځان "ناجوړه" واچوي او تر څو چې "جوړ" شي په خپل کور کښې پاتې شي.

په ستراتيژۍ کښې بدلون:

د سياسي سر غړونې ستراتيژي جوړونکي، بايد دوامداره وڅيړي چې څرنګه لويه ستراتيژي او د مشخصې مبارزې ستراتيژۍ په کار آچول شوي دی. د مثال په توګه، دا ممکن دی چې مبارزه هغسې چې انتظار کيده ښه وړاندې لاړ نشي. په هغه صورت کښې دا ضرور دی چې محاسبه وشي چې کوم ډول بدلون به په ستراتيژۍ کښې لازم وي. څه کيدلی شي چې د نهضت قدرت زياد او ابتکار بيا لاس ته راوستل شي. په دارنګه حالت کښې ضرور دی چې مشکل تشخيص،او په يو ستراتيژۍ باندې له سره بيا غور وکړو، ممکن د مبارزې مسئوليت د خلکو يو بل ګروپ ته نقل، د قدرت يو بل منبع سمبال او د حرکت د يو بل طرز نه ګټه واخيستل شي. کله چې دا کارونه تر سره شول، نوی پلان بايد فوراً تطبيق شي.

بر خلاف که مبارزه د انتظار نه ډير ښه پر مختګ کړی وي او ديکتاتوري د هغې نه چې محاسبه شوي وه مخکښې نسکور شو، نو څرنګه آزادي غوښتونکي قوتونه د غير منتظره برياليتوب نه ګټه آخيستلای او د ديکتاتورۍ د فلج کولو لپاره مخ په وړاندې تللای شي؟

مونږ به دا سوال په راتلونکي فصل کښې وڅيړو.

نـهم فصل

د دیکتاتورۍ تجزیه کول

د ښې اداره شوي او بریالۍ سیاسي سر غړونې مبارزې راتولې شوي آغیزې به مقاومت غښتلی او د ټولنې هغې برخې ته چې دیکتاتوري هلته آغیزناکه کنترولولو کښې تحدید سره مخامخ دی خپله اداره تاسیس او پراخوي. دا مبارزه به مهمې تجربې هم راتولې کړي چې ځرنګه همکاري بنده کړو او سیاسي سر غړونه پکار واچوو. دا تجربې کله چې د همکاري نه کولو او سر غړونې وخت په لوی مقیاس لاس ته راځي خورا ډیر کومک به وکړي.
ځرنګه چې په دریم فصل کښې پرې بحث وشو،که چیرې دیکتاتوران پیاوړي وي، اطاعت، همکاري او تسلیمي ضرور ده.

بې د سیاسي قدرت منابعو ته د لاس رسۍ نه، د دیکتاتور قدرت کمزورۍ او په پای کښې منحل کیږي. نو د حمایي بندول د دیکتاتورۍ د ټوټې ټوټې کولو لپاره یو لازم عمده کار دی. دا به ډیر ګټور وي چې د نظر نه یې تیر کړو چې د سیاسي سر غړونې د لارې، ځرنګه د قدرت منابع د تاثیر لاندې راوستلی شي.

علامتي انکار او سر غړونه د موجودو وسایلو نه شمېرل کیږي چې د هغوی په واسطه د رژیم معنویات او سیاسي قدرت او حقانیت تخریبوي. هر څومره چې د رژیم قدرت ډیر وي په همغې اندازه یې اطاعت او همکاري چې ورته رسیږي ډیر او د باور وړ وي. ددې لپاره چې دیکتاتوري په جدي توګه د تهدید لاندې راوستل شي د هغې اخلاقي مذمت باید عملاً وښودل شي. د همکارۍ او اطاعت بندول ضرور دی چې د رژیم نه د قدرت نور منابع وشکوي. د مثال په توګه، که ملکي مامورین د خپل عادي وړتیا سره سم کار ونه کړي، او یا حتي خپلو کورونو کښې پاتې شي نو پر اداري دستګا به شدیدأ تاثیر وکړي.

همدارنګه، که د همکاري نه کونکو اشخاصو یا ډلو کښې دا رنګه کسان موجود وي چې پخواني تخصصي او علمي مهارتونه یې برابرول نو دیکتاتورانو به وګوري چې د دوی د همکاري نه کولو له امله د خپل د مقصدونو په عملي کولو کښې ډیر کمزوري شوي دي.حتي د دیکتاتورانو وړتیا چې مناسب تصمیمونه ونیسي او یا اغیزناکه کړنلاري ته پراختیا ورکړي هم به په جدي توګه لږشي.

که سیکالوژیکي او عقیدوي اغیزې چې ورته غیر محسوس عوامل وائي او معمولاً خلک مجبوروي چې د حاکمانو سره مرسته او ورته اطاعت وکړي ضعیف او یا معکوس شوی وي، خلک به ډیر تمایل ولري چې د ظالم رژیم نه اطاعت ونه کړي او هم خپله همکاري پرې بند کړي.

www.sikaram.com
د دیکتاتورانو لاس رسي مادي منابعو ته هم مستقیماً د دوی قدرت باندې تاثیر آچوي. د مالي منابعو کنترول،اقتصادي سیستم،املاکات، طبعي منابع، نقلیات، او د نقلیاتو وسایل،او د ارتباطو وسایلو سره چې د رژیم د واقعي او یا احتمالي دښمن لاس ته ور شي، د هغوی د قدرت نور منابع زیان منونکی کیږي یا له مینځه ځی. اعتصابونه تحریمونه او زیاتیدونکي آزادي په اقتصاد،ارتباطات،او نقلیاتو کښې به رژیم کمزوری کړي.

څرنګه چې مخکښې وڅیړل شو، د دیکتاتور قدرت چې سرکښ، بې اطاعته، او همکاري نه کونکي ډله د خلکو په جریمې تهدید او یا جریمه کړي، د دیکتاتور د قدرت مرکزي منبع دي.

د قدرت دا منبع په دوو لارو کمزوری کېدلی شي.اول، که خلک سختو عواقبو ته د سر غړونې لپاره حاضر وي لکه په یو جنګ کښې نو د موجوده جریمې اغیزه به په مؤثره توګه لږوالی ومومي (د دیکتاتور ځېل به مطلوب تسلیمېدل تامین نکړي.) دوهم، که پولیس او عسکري قوتونه ناراضي شي، نو هغوی به په انفرادي او یا ډله ئیزه توګه د مقاومت کونکو د نیولو، وهلو او یا ویشتلو نه مخ واړوي او یا په څرګنده ډول د امر نه سر غړونه وکړي. که دیکتاتوران نور نه شي کولی چې په پولیسو او عسکري قوتونو باندې د خلکو د ځپلو لپاره ډاډه اوسي نو په دې حالت کښې دیکتاتوري ډېر زیات د تهدید لاندې دی.

لنډه ئې دا چې، د یو ځای پر ځای شوي دیکتاتور باندې بریالی کېدل ایجاب کوي چې همکاري نه کول او سر غړونه، د رژیم د قدرت منابع کموي او له مینځه یې وړي. که په دوامداره ډول د قدرت ضروري منابع بیا جبیره نه شي نو دیکتاتوري به کمزوری او په پای کښې به ټوټې ټوټې شي. نو د دیکتاتورۍ په مقابل پیاوړی ستراتیژیکي پلان جوړول باید د دیکتاتور د ټولو نه مهم د قدرت منابع په نخښه کړي.

د آزادۍ خپرول

د سیاسي سر غړونې سره یو ځای، د انتخابي مقاومت په مرحلې کښې،د مستقلو اجتماعي،

اقتصادي، کلتوري، او سیاسي مؤسساتوجوړول په دوامداره توګه د ټولنې "دیموکراتیکي ساحه" پراخوي او د دیکتاتورۍ د کنترول ساحه ورکوټی کوي. کله چې د ټولنې ملکي مؤسسات د دیکتاتورۍ په مقابل کې غښتلی شي، بیا نو،بې له دې نه چې د دیکتاتورانو غوښتنې ته پاملرنه وکړي، خلک په بیړې د هغوی د کنترول نه د باندې یوه خپلواکه ټولنه جوړوي.

کله چې دیکتاتوري ددې " خپریدونکي آزادۍ" د درولو لپاره مداخله کوي، په مقابل کښې ئې عدم تشدد ددې نوي ساحې د دفاع لپاره پکار آچول کیږي او دیکتاتوري به په جګړه کې یوې بلې "جبهې" سره مخامخ شي.

په هغه وخت کې، مقاومت او د مؤسساتوجوړونه، په ګډه حالات يوه واقعي آزادئ خوا ته وړي. ددیکتاتورئ ړنګیدل او د دیموکراتیک سیستم رسمي ځای پر ځای کېدل یو انکار نه کیدونکی واقعیت ګرځي. ځکه چې په ټولنه کې د قدرت اړیکې په اساسي ډول تغیر وموند.

په کال ۱۹۷۰ او ۱۹۸۰ کې پولیند، د مقاومت د لارې د ټولنې د فعالیتونو او د مؤسساتو د بیا را ژوندي کولو په برخه کې يوه روښانه مثال جوړوي. د پولیند کاتولیک کلیسا د حکومت له خوا آزار او تعقیب شوه، خو هیڅکله د کمیونیست بشپړ اداري لاندې رانغی.په کال ۱۹۷٦، کې ځینې روشن فکرانو او کارګرانو، وړې ډلې ئې لکه د کارګرانو دفاعي کمیټې جوړې کړې چې خپلې سیاسي مفکورې پر مخ بوزي. د پیوستون د کارګري اتحادیې ډله د مؤثرو مظاهرو په زور ځان یې په ۱۹۸۰ کال کې قانوني کړ.

بزګران، زده کونکي، او ډیر نور ګروپونه هم خپل مستقل تشکیلات جوړ کړل. کله چې کمونستان پوه شول، چې دا ډلې د قدرت اړیکې ئې بدلې کړې، نو د پیوستون ډله بیا بند او کمونستانو نظامي اداري ته ئې لاس واچول. حتي د نظامي حکومت لاندې سره له ډیرو بندي کولو او سخت آزار او تعقیب سره د ټولنې نوي آزاد مؤسسات خپلو فعالیتونو ته به ئې دوام ورکول. د مثال په توګه، په لسهاوو غیر قانوني ورځپاڼې خپریدې. غیر قانوني کتاب خرڅولو مرکزونه هر کال به په سلهاووکتابونه خپرول،پداسې حال کښې چې مشهورو لیکوالانو کمیونست خپرونې او د کتاب خپرولو مرکزونه ئې تحریم کړل. همدارنګه فعالیتونه د ټولنې په نورو برخو کښې صورت ونیول.

د یاروزوسکي عسکري رژیم لاندې،عسکري کمونست حکومت باندې اطلاق کیده چې د ټولنې د پاسه ټوپونه وهي. د حکومت کار کونکي اوس هم د حکومت دفترونه او ودانئ ئې نیولي. رژیم اوس هم په ټولنې باندې په سزا ورکولو، بندي کولو، بندیخانو ته آچولو،د چاپ شوي مواد په ضبطولو او نور قدرت لري. خو سره لدې، دیکتاتورئ ټولنه نه شي اداره کولی. لدې ځایه نور به دا یو وخته پورې ځنډ وي چې ټولنه رژیم په بشپړه توګه نسکور کړي.

حتي په داسې حال کې چې دیکتاتورئ د حکومت مقامونه اشغال کړی هم وي په ځینې حالاتو کښې ممکن دی چې یو دیموکراتیک "موازي حکومت" تشکیل شي. دا به ډیر زیات د یو مخالف حکومت په څیر فعالیت وکړي او د خلکو او د ټولنې د مؤسساتو وفاداري، قبلونه، او همکاري به ورسره وي.

په نتیجه کې به دیکتاتوري په زیاتیدونکې توګه د حکومت ددې اختصاصي صفت نه بې برخې شي. په پای کې به دا دیموکراتیکي موازي حکومت په بشپړ توګه د دیکتاتورئ رژیم ځای دیموکراتیکي سیستم ته د انتقال د یوې برخې په څیر ونیسي. په مناسب وخت کې، به یو اساسي قانون جوړ او د انتقال د یوې برخې په څیر به انتخابات وشي.

د دیکتاتورۍ ماتول: کله چې د ټولنې مؤسساتي بدلون مخ په وړاندې ځي، د سر غړونې او همکاري نه کولو تحریک کیدای شي چې شدت ومومي. د آزادي غوښتونکو قوتونو ستراتیژي جوړونکي باید د وخته انتظار ولري چې داسې وخت به راشي چې آزادي غوښتونکي قوتونه کولی شي چې د انتخاب شوي مقاومت نه وړاندې لاړ شي، او کتلوي سر غړونه په کار واچوي. په ډیرو حالاتو کې د مقاومت د قدرت خلق کول، تیارول، یا د مقاومت امکانات پراخه کول وخت او زمان ته به ضرورت ولري او د کتلوي سر غړونې انکشاف ورکول به وروسته د څو کلونو نه صورت ونیسي. ددې عبوري دورې په وخت کې د انتخابي مقاومت مبارزه باید د زیاتیدونکي مهمو سیاسي هدفونو باندې دوام وکړي. دخلکو لویه برخه د ټولنې په ټولې سطحې کې باید په مبارزې کې ګډون وکړي. د فعالیتونو په دې زور آخیستلو کې ټینګ او با انضباطه سیاسي سر غړونه پر مخ وړل، احتمال لري چې د دیکتاتورۍ داخلي کمزورتیا به په زیاتیدونکي ډول ښکاره کړي . د پیاوړي سیاسي سر غړونې او د مستقلو مؤسساتو جوړول، دواړه، احتمال لري چې د آزادي غوښتونکو په ګټه پراخه نړیواله پاملرنه راوګرځوي. همداسې احتمال لري چې دا نړیواله

دیپلوماتیکي محکومیتونه، تحریمونه، بندیزونه،د آزادي غوښتونکو په پلوي تولید کړي.

(څرنګه چې په پولیند کې ئې وکړ)

ستراتیژي جوړونکي باید پوه وي چې په ځینو حالاتو کې د دیکتاتورۍ ړنګیدل ښایي چې په ډیر زیات چټکتیا سره تر سره شي لکه چې په کال ۱۹۸۹ کښې په ختیز المان کې وشو. دا هغه وخت پېښیدلی شي چې د قدرت منابع په کتلوي ډول د ټولو خلکو د مخ آړولو له کبله د دیکتاتورۍ نه پرې(غوڅ) شي. دا مثال دومره معمول نه دی، ښه دی چې د اوږد مهالې مبارزې لپاره پلان جوړ کړو(خو د لنډ مهالي لپاره چمتو اوسو).

د آزادی غوښتلو په وخت کې، بریالیتوبونه که په محدود مقیاس هم وي باید ونمانځل شي. هغه کسان چې دا بریالیتوبونه ئې ګټلي باید تقدیر شي.

په احتیاط سره د بریالیتوبونو نمانځل د مبارزو د راتلونکې مرحلو لپاره د معنویاتو د لوړ ساتلولپاره مرسته کوي.

په مسؤلیت سره د بریالیتوبونو اداره کول

د لویې ستراتیژۍ پلان جوړونکي باید د مخکښې نه یو ممکن او غوره لاره وسنجوي چې مبارزه پرې په ښه توګه نتیجې ته ورسیږي. ددې لپاره چې د یوې نوې دیکتاتورۍ د راجګیدلو نه مخ نیوی او په تدریجي ډول د یو تلپاتې دیموکراسي جوړیدل یقیني کړي.

ديموکراتان بايد وسنجوي چې د مبارزې په پای کې انتقال د ديکتاتورۍ نه لنډ مهالې حکومت ته څرنګه اداره شي. دا په زړه پورې دی‌چې په هغه وخت کې په چټکۍ سره يو فعال حکومت تاسيس شي. خو دا بايد هغه زوړ حکومت د نوي کسانو سره نه وي. دا ضرور دی چې بايد وسنجول شي د پخواني حکومت کومه برخه (لکه سياسي پوليس) په بشپړ توګه د خپل د ديموکراسۍ د ضدوالي له کبله له مينځه ولاړ شي او کومه برخه ئې وروسته د ديموکراسي کيدلو هلو ځلو ته تابع وګرځول شي. ديو مکمل حکومتي نشتوالی(خلا) لاره به اړدوړ او يا نوي ديکتاتورۍ ته خلاصه کړي.

د مخکښې نه بايد فکر وشي، چې د رژيم د ورانيدلو نه وروسته، د ديکتاتوري رژيم د لوړ رتبه مامورينو سره څرنګه چلند وشي. د مثال په توګه، آيا ديکتاتوران به محکمې ته د محاکمې لپاره راوستل شي؟ نورې کومې لارې شته چې د سياسي سرغړونې سره برابر دی، د هيواد بيا جوړونه، او د برياليتوب نه وروسته د ديموکراسۍ جوړونه؟ وينې توئيدنې نه، چې د راتلونکي ديموکراتيکي سيستم پر امکاناتو باندې به اساسي اغيزه ولري بايد مخنيوی وشي.

کله چې ديکتاتورۍ کمزوری او يا نسکوريږي، د انتقال دورې لپاره بايد مشخص پلانونه د

تطبيق لپاره چمتو وي. دارنګه پلانونه به د بل ګروپ نه مخنيوی وکړي چې د دولت قدرت د

کودتا د لارې نه ونيسي. د ديموکراتيک قانوني حکومت د تاسيس لپاره د بشپړ سياسي او شخصي آزاديو پلانونه هم ضرور دي. هغه تغيرات چې د لويو سر شيندونو په قيمت لاس ته راغلي بايد د بې پلانۍ نه د لاسه ونه وځي.

کله چې د زياتيدونکي متعهد شوي ټولنې سره او د آزادو ديموکراتيکو ګروپونو او مؤسساتو چې ديکتاتورۍ يې نه شي کنترولولي مخامخ شي، نو ديکتاتوران به پوه شي چې د دوی ټول د د خطر قبلونې بې ګټې دي. د ټولنې ډله ئيز تعطيلات، عمومي اعتصابونه، په ډله ئيزه توګه په کور کښې پاتې کيدل، بې پروا لار وهنې، او داسې نور عملياتونه به په زياتيدونکې ډول د ديکتاتور خپل تشکيلات او مربوط موسسات کمزوری کړي. ددې سر غړونې او همکاري نه کولو له امله چې په معقوله اوډله ئيزه توګه پرله پسې اجرا شوي، ديکتاتور به کمزوری شي او آزادي غوښتونکي به بې له تشدده بريالۍ شي او ديکتاتوري به د سرغړونکي خلکو په وړاندې ټوټې ټوټې شي.

هيڅکله به هم دا رنګه هلې ځلې بريالۍ نشي، خصوصاً په ډيره آسانۍ سره، او په نادراتو کې په ډيره چټکۍ سره. بايد په ياد وساتل شي، چې هومره نظامي جنګونه چې ګټل شوي هومره بايلودل شوي هم دي. سره له دې سياسي سر غړونه د برې حقيقي امکانات وړاندې کوي. څرنګه چې مخکښې بيان شو،دا امکانات به ډير زيات د لويي ستراتيژۍ په معقول انکشاف ورکولو، په احتياط سره د ستراتيژيکي پلان جوړولو،زيار ايستلو، او با انضباطه زړه ورې مبارزې سره زيات شي.

لسم فصل

د دوام لرونکې (تلپاتې) دیموکراسۍ بنسټ

د دیکتاتورۍ ورانیدل به یقیناً د لویو جشنونو سبب شي. هغه خلکو چې د اوږدې مودې لپاره رنځیدلي او په غټ تاوان ئې مبارزه کړې د خوشحالۍ، تفریح او قدردانۍ وړ دي. دوی باید پخپله او ټول هغه کسان چې دوی سره ئې د سیاسي آزادۍ د ګټلو لپاره مبارزه کړې ویاړ وکړي . افسوس چې ټول هغه کسان به ژوندي پاتې نه وي چې دا ورځ وګوري.ژوندي او مړه چې د خپل هیواد د خپلواکۍ د تاریخ په جوړولو کې ئې مرستې کړې باید د اتلانو په څیر په یاد وساتل شي.

له بده مرغه، دا د احتیاط او بیدارۍ د کمولو وخت نه دی. حتي د سیاسي سر غړونې په واسطه د دیکتاتورۍ د بریالۍ ورانیدلو په صورت کې، په احتیاط سره باید تدابیر ونیول شي چې د یو نوي ظالم رژیم د راجګېدلو نه چې د زاړه رژیم د ورانیدلو د ګډ وډۍ نه وروسته پیدا کیږي مخ نیوی وکړي. د دیمو کراسۍ د پلوي کونکې قوتونو مشران باید له مخکښې نه دیموکراسۍ ته د یو منظم انتقال لپاره تیاری نیولی وي. د دیکتاتورۍ مانۍ باید ورانه شي. د اساسي قانون او حقوقي بنسټونه او د یو دوام لرونکي دیموکراسۍ لپاره د کړو وړو معیار باید جوړ شي.

هیڅوک باید داسې فکر ونکړي چې د دیکتاتورۍ د نسکورولو سره به یو د هیلو سره سمه ټولنه سمدلاسه راڅرګند شي. د دیکتاتورۍ دا ورانیدل په ساده ډول د شروع ټکی د زیاتو آزادیو سره د اوږد مهالې هلو ځلو لپاره برابروي چې ټولنه پر مخ ویوړل شي او انساني احتیاجات به نور هم په بشپړ توګه رفع شي.

جدي سیاسي، اقتصادي او ټولنیز مشکلات به په کلونو دوام وکړي، او د هلو ځلو لپاره ئې د ډیرو خلکو او ډلو همکاري په کار وي. نوي سیاسي سیستم باید د مختلفو نظریو خلکو ته موقع برابره کړي او د هغو اقداماتو مرسته وکړي چې جوړونکي فعالیتونو او کړنلارو جوړولو ته دوام ورکړي تر څو چې د راتلونکو ستونزو سره مقابله وکړي.

د نوي دیکتاتورۍ د راپورته کېدلو ګواښ

ډیر پخوا ارسطو اخطار ورکړی چې "..........استبداد هم په استبدا بدلېدلی شي.........." ډیر تاریخي شواهد ، لکه د فرانسې نه(ژاکوبینونه او ناپلیون) ، د روسیې نه (بالشویکان) ، د

ایران نه (آیت الله) ، د برمه نه (سلورک) ، او نور ځایونه شته، چې د یو ظالم رژیم ړنګیدل به ځینو کسانو او یا ډلو ته یواځې یو فرصت ښکاره شي چې د نوي بادارانو په توګه صحنې ته ورودانګي. د هغوی محرک ښايي چې توپیر ولري، خو نتیجه به ئې ډیر ځلي تقریباً یو رنګ وي. نوې دیکتاتوری کیدلی شي چې د پخواني نه په خپل کنترول کښې ډیر ظالم او مطلق العنان وي.

حتي د دیکتاتوری د ورانیدلو نه مخکښې د پخواني رژیم غړي به قصد وکړي چې د سر غړونې مبارزه د دیموکراسۍ لپاره د یوې کودتا په واسطه مخکښې د وخت نه قطع کړي. کودتا په دې نیت طرح شوی وي چې د دیموکراسۍ دپاره د مبارزې بریالیتوب شنډ کړي.

دا نوي دیکتاتوري به دعوا وکړي چې پخواني دیکتاتوری ئې د قدرت نه لرې کړی، خو په حقیقت کې غواړي چې یو بل، د سره رنګ شوی ډول، د زاړه ماډل په خلکو تحمیل کړي.

د کودتا وو نه مخنیوی

د نوي آزاد شوو ټولنو په مقابل کښې د کودتا ګانو د ماتې ورکولو لپاره لارې شته دي. د مدافعې د هغه ظرفیت نه له مخکښې نه خبر درلودل ښائي ځینې اوقات کافي وي چې د کودتا د قصد مانع وګرځي .

چمتووا لی ئې مخنیوی کولی شي.

د کودتا د شروع نه وروسته ژر ، فوراً کودتا کونکي حقانیت ته ضرورت لري، یعنې په اخلاقي او سیاسي لحاظ دوی د هیواد د اداره کولو حق لري؟ نو لمړی اساسي اصول د کودتا پر ضد، کودتا کونکو ته د حقانیت د ورکولو نه سر غړول دي.

کودتا کونکي همدارنګه غواړي چې ملکي رهبران او عوام د دوی ملاتړ وکړي یا د فکر په ګډوډۍ آخته شي او یا منفي موقف ونیسي. ددې لپاره چې خپل کنترول په ټولنې باندې ټینګ کړي نو کودتا کونکي د متخصصینو او مشاورینو، لوړ رتبه مامورینو، او ملکي مامورینو ، اداره کونکو او قاضیانو همکارۍ ته ضرورت لري. کودتا کونکي همدارنګه مختلفو خلکو نه چې سیاسي سیستم، د ټولنې مؤسسات،اقتصاد، پولیس او عسکري قوا اداره کوي، غواړي چې دوی ته په منفي توګه تسلیم شي او خپلي وظیفي لکه د معمول څرنګه چې د کودتا کونکو اوامرو او کړنلارو په واسطه تغیر ورکړل شوي اجرا کړي.

د کودتا ضد دوهم اساسي پرنسیب د مدافعې، کودتا کونکو په مقابل کښې مقاومت کول دی د همکاري نه کولو او سر غړولو په واسطه. هغه همکارۍ او مرستې ئې چې پکار وي باید ور نه کړل شي. د مبارزې عین وسایل چې د دیکتاتورۍ په مقابل کې استعمال شوي وو د نوي خطر په مقابل کې هم پکاریدلی شي، خو فوراً باید استعمال شي. که دواړه ، حقانیت او

همکاري د کودتا کونکو نه ايسار شي، نو کودتا به د سياسي ولړې نه مړ او د ديموکراتيکې ټولنې د جوړولو فرصت بيا لاس ته راشي.

د اساسي قانون مسوده (لومړۍ ليک)

نوی ديموکراتيک سيستم به يو اساسي قانون ته ضرورت ولري چې د ديموکراتيک حکومت د مطلوب چوکاټ بنسټ کښيږدي. اساسي قانون به د حکومت مقصدونه د حکومتي صلاحيتونو حدود، د انتخاباتو په نظر نيول او وخت چې پکښې حکومتي کسان او قانون جوړونکي انتخابيږي، د خلکو اساسي حقوق، اود ملي او محلي حکومتونو په مينځ کې ارتباط تعين کړي. د مرکزي حکومت د ننه، که په نظر کې وي چې ديموکراتيک پاتې شي، د صلاحيت او قدرت يو واضح تقسيم(ويش) د حکومت د دريو څانګو يعنې بايد د اجرائي، عدلي، او مقننه قواوو تر مينځ تاسيس شي. د پوليس، استخباراتو،او عسکري په فعاليتونو باندې قوی تحديدات بايد وضع شي چې قانوني سياسي مداخله بايد ممنوع کړي.

د ديموکراتيکي سيستم د ساتلو او د ديکتاتوري تمايلاتو او دسيسو د مخنيوي په ګټه اساسي قانون بايد د داسې يو فيدرال سيستم تاسيسولو ته ترجيح ورکړي چې په کې د منطقوي ولايتي او محلي حکومتونو خاص امتيازات ساتل شوی وي. په ځينې حالاتو کې د سويس د بلاک سيستم کيدای شي چې د توجه وړ وګرځي چې پکښې يو کوچنۍ منطقه عمده امتيازات لرلی شي او هم د ټول هيواد د يوې برخې په توګه پاتي کيدلی شي.

که يو اساسي قانون د ډيرو داسې شکلونو سره پخوا د آزاد شوي هيواد په تاريخ کې موجود ؤ نو دا به معقوله وي چې آسانه بيا په کار واچول شي، او څرنګه چې لازم او مطلوب ښکاري اصلاح شي. که يو موافق اساسي قانون موجود نه وي نو دا به ضرور وي چې د يوه انتقالي اساسي قانون په لار ښودني عمل وکړو.که نه نو، يو نوي اساسي قانون تيارولو ته به ضرورت وي. د نوي اساسي قانون جوړول به پوره اندازه وخت او فکر کول ونيسي. پدې مراحلو کې د خلکو عمومي ګډون د نوي قانون د متن د تائيد او اصلاح د پاره غوره او ضروري دی. بايد ډير احتياط وشي چې په اساسي قانون کې داسې وعدې ونشي چې وروسته ئې عملي کول ناممکن ثابت شي، او يا داسې مقررات په اساسي قانون کې واچول شي چې د يو ډير قوي مرکزي حکومت ايجاب وکړي، ځکه چې دواړه د يوې نوي ديکتاتورۍ لپاره لاره اواروي.

د اساسي قانون متن بايد د خلکو د اکثريت لپاره قابل د پوهيدلو وي.يو اساسي قانون بايد دومره پيچلی او مغلق نه وي چې يواځې قانون پوهان او د ټولني لوړه طبقه دعوا وکولی شي چې پرې پوهيږي.

ديموکراتيکي دفاعي کړنلاره

يو آزاد شوې هيواد هم کيداى شي چې باندني خطر (تهديد) سره چې د يو دفاعي ظرفيت ايجاب وکړي مخامخ شي.هيواد ته بنائي باندني خطر چې وغواړي دلته اقتصادي، سياسي يا نظامي تسلط تاسيس کړي متوجه وي.

د داخلي ديموکراسۍ د ساتلو په ګټه. د ملي دفاع دضرورتونو لپاره د سياسي سر غړونې د اساسي پرنسيبونو استعمال ته بايد جدي پاملرنه وشي. د مقاومت ظرفيت مستقيمأ د هيواد د خلکو لاس ته ورکول، په نوي آزاد شوي ملکونو کې هيوادونه د لويې عسکري لګښت نه بچوي. غټ عسکري قوت له يوې خوا خپله ديموکراسۍ ته خطر وي له بلې خوا غټ اقتصادي منابع پکښې په مصرف رسيږي، چې د هيواد ورته په نورو برخو کې سخته اړتيا وي.

دا بايد په ياد وساتل شي،چې ځينې ګروپونه به د اساسي قانون د مقرراتو نه سترګې پټې کړي، او هڅې به وکړي چې ځان د نوي ديکتاتور په توګه ځاى پر ځاى کړي. نو لدې کبله د خلکو لپاره يوه دائمي وظيفه شته چې سياسي سر غړونه او همکاري نه کول د احتمالي ديکتاتورانو په مقابل کې پکار واچوي او ديموکراتيکي جوړښت،حقوق او تعاملات خوندي وساتي.

يوه غوره مسئوليت

د عدم تشدد د مبارزې آغيزه يواځې د ديکتاتورانو د کمزوري کول او د اقتدار نه نسکورول نه ، بلکه د ځپل شوو پرګنو تقويه کول هم دى. دا لارې چارې هغو خلکو ته قدرت بخښي چې پخوا يې ځانونه د لاس آلې او يا ښکار بلل، خو اوس مستقيمأ خپل قدرت پکار آچوي چې خپلو هلو ځلو باندې ډيره آزادي او عدالت تر لاسه کړي. د مبارزې داتجربه ډير مهم روحي نتيجه لري، دارنګه چې په پخواني کمزورو کې عزت النفس او پر ځان باور زياتوي.

يو بل مهم اوږد مهاله ګټوره نتيجه د عدم تشدد د مبارزې د ديموکراتيک حکومت د جوړولو لپاره داده چې ټولنه به د راتلونکې مشکلاتو سره د معامله کولو لپاره به نور هم وړتيا پيدا کړي.

راتلونکي مشکلات کېداى شي چې د حکومت ناوړه ګټه آخيستنه او فساد، بد رفتاري د يوې خاصې ډلې سره اقتصادي بې عدالتي، او د سياسي سيستم په ديموکراتيکي کيفيت کښې د تحديدونو په بڼه وي. هغه خلک چې د سياسي سر غړونې تجربه تر لاسه کړي ډير لږ احتمال لري چې د راتونکي ديکتاتوريو په مقابل کښې کمزورتيا وښيي.

وروسته له آزادۍ نه، د عدم تشدد د مبارزې سره آشنائي به لارې پيدا کړي چې د ديموکراسۍ، مدني آزاديو، د اقليتونو د حقوقو نه او د منطقوي، ولايتي او محلي حکومتونو او غير حکومتي مؤسساتو نه دفاع وشي. د عدم تشدد سره آشنايي، همدارنګه داسي لارې پيدا کوي چې خلک او ډلي کولی شي د داسي سختو تنازعاتو سوله ئيزه مظاهرې وکړي چې مخالفو ډلو د هغو لپاره ځينې وختونه تروريزم او يا ګوريلايي جګړو ته لاس آچول.

د سياسي سر غړوني او يا د عدم تشدد د مبارزې مفکوره په دې بحث کښې دادی چې ټولو هغو کسانو او ډلو سره مرسته وشي چې غواړي د خپلو خلکو نه د ديکتاتورۍ استبداد وچت او يوه داسې دوامداره ديماکراتيکي سيستم جوړ کړي، چې بشري آزادي او ملي فيصلو ته احترام وکړي، تر څو چې ټولنه مخ په وړاندې بوځي.

هغه مفکوره چې دلته طرح شوی درې عمده نتيجې ترې آخستل کيږي:

- د ديکتاتورۍ نه آزادي ممکنه ده.

- ډير په احتياط سره فکر کول،او ستراتيژيکي پلان جوړول لازم دی چې کاميابي ترې لاس ته راشي او- په احتياط، زيار ايستنې او انضباط سره مبارزه کول چې يې په نظر کې نه نيول، اکثراً په غټه بيه تماميږي.

دا ډير تکراريدونکی نقل د قول چې " آزادي وړيا نه ده " رښتيا ده. هيڅ باندني قوت نه راځي

چې ځپل شوي خلکو ته آزادي چې دوی ورته ډير ليواله دي وګټي. خلک بايد پخپله زده کړي چې دوی څنګه آزادي تر لاسه کړي. البته دا کار به آسانه نه وي.

که خلک پوه شي چې د دوی د آزادۍ لپاره څه ضرورت دی، دوی خپل د حرکت طرز نقشه کولی شي، چې وروسته د ډيرو کړاونو نه په پای کې دوی ته خپله آزادي راوړي. وروسته د زيار او کوښښ سره دوی يوه نوي ديموکراتيکي نظم جوړولی او د مدافعې لپاره ئې تياريدلی شي. هغه آزادي چې د داسې مبارزې سره لاس ته راځي کيدای شي چې دوامداره وي. دا د هغو کلکو خلکو په تعهد باندې دوام مومي چې يې د ساتلو او پراختيا ورکولو لپاره ئې کړي دي.

د عدم تشدد د مبارزې۱۹۸ میتودونه

د عدم تشدد د اعتراض او قناعت ورکولو میتودونه:

رسمي بیانیې:

۱. عمومي خطابې
۲. د مخالفت یا موافقت لیکونه
۳. د تشکیلاتو یا مؤسساتو له خوا اعلامیې
٤. لاسلیک شوي عمومي بیانیې
٥. د شکایت یا غوښتنې لیکلی بیان
٦. ډله ئیزې او یا مجموعي غوښتنې

پراخو پرګنو ته پیغام رسول:

۷. شعارونه کاریکاتورونه او اعلامیې
۸. بیرغونه،پوسټرونه او نور تصویري ابلاغیې
۹. ورقونه رسالې او کتابونه
۱۰ . اخبار او مجلې
۱۱ریکاردونه، رادیو او تلویزیون
۱۲. پر ځمکې او یا هوا لیکنې

ډله ئیزاستازیتوب:

۱۳. د استازو هیئت یو لوړ رسمي مقتدر مقام ته لیږل
۱٤. د استهزا لپاره جایزې ورکول
۱٥. په ډله ئیزه توګه د لایحود تائید لپاره زیار ایستل
۱٦. خلکو ته د یو عمل په نه کولو قناعت ورکول
۱۷. د درواغو انتخابات

د علامتي(سمبولیک) عمومي اقداماتو تر سره کول

۱۸. د بیرغونو او نور علامتي رنګونو ښودل

www.sikaram.com

۱۹. د علايمو آغوستل
۲۰. دعاګانې او عبادتونه
۲۱. د علامتي شيانو توزيع کول(لکه بيرغونه او نور)
۲۲. د اعتراض لپاره ځان لوځول
۲۳. د خپل شخصي جايداد ورانول
۲٤. د علامتي چراغونو روښانول
۲۵. د عکسونو زوړندول
۲٦. پر عکسونو باندې د پروتېست لپاره رنګ آچول
۲۷. نوې علامې او نومونه
۲۸. د سمبوليک غږونو پورته کول(لکه الله اکبر)
۲۹. د علامتي شيانو احيا کول
۳۰. بې ادبه حرکات تر سره کول

پر اشخاصو باندې زور آچول او يا دهغوی تنګول:

۳۱. د ځورولو لپاره د رسمي اشخاصو تعقيبول
۳۲. د رسمي خلکو رټل
۳۳. د ورورولۍ د تشکيلاتو جوړول
۳٤. شوګير کول(پر يو ځای يا د يو رسمي شخص د کور په مخکې)

موسيقي او ډرامه:

۳۵. خندالرونکي ټوکې او مسخرې
۳٦. موزيک غږول او لوبې تمثيلول
۳۷. بدلې ويل

ډله ئيز حرکتونه:

۳۸. رفتارونه
۳۹. رسم ګذشتونه
٤۰. ديني راټولېدنې
٤۱. زيارت کول
٤۲. د موټر سايکلونو سپرلي

www.sikaram.com

د مړو نمانځل:

۴۳. سیاسي ویر
۴۴. د توکو جنازې
۴۵. نمایشي جنازې
۴۶. د قبرونو زیارت کول

عمومي ټولنې

۴۷. د اعتراض او یا تائید لپاره راټولېدل
۴۸. د اعتراض لپاره جلسې کول
۴۹. د پروټسټ سترواخفا شوې اجتماع
۵۰. په یوه مشخص وخت کې د یوه خاص شي زده کول

په شا تګ او تقبیح کول:

۵۱. وتل
۵۲. چوپتیا
۵۳. د مکافاتونو نه قبلول
۵۴. شا اړول

د ټولینیزې همکارۍ نه کولو میتودونه

د اشخاصو تجریدول او د اجتماعي حقونو نه یې بې برخې کول:

۵۵. اجتماعي تحریم
۵۶. انتخاب شوی اجتماعي تحریم
۵۷. جنسي امتناع کول
۵۸. تکفیرول
۵۹. بې برخې کول

په ټولینیزو مراسمو، رواجونو او مؤسساتو کې همکاري نه کول:

۶۰. د اجتماعي او سپورتي فعالیتونو ځنډول
۶۱. د اجتماعي امورو تحریم
۶۲. د زده کونکو اعتصاب

www.sikaram.com

٦٣. اجتماعي نافرماني(لکه ټيکرى نه په سرول)
٦٤. د اجتماعي مؤسساتونه ځان ايستل

له اجتماعي سيستم نه پر شا تلل:

٦٥. په کور کې پاتې کيدل
٦٦. په ځانګړي ډول همکاري نه کول
٦٧. د کار ګرانو د کار نه تښتيدل
٦٨. پناه وړل
٦٩. ډله ئيزترى تم کيدل
٧٠. د اعتراض لپاره هجرت

اقتصادي ميتودونه
د همکاري نه کولو اقتصادي تحريک
د مستهلکينو له خوا اقدام:

٧١. د مستهلکينو له خوا تحريم
٧٢. د تحريم شوو شيانو مصرف نه کول
٧٣. د هوسايني د لوازماتود استعمال نه سر غړونه
٧٤. د کرايو نه ورکول
٧٥. د کرايې نيولو نه ډډه کول
٧٦. ددښمن هيواد او يا د ټولو باندنيو هيوادونو د توليداتو او خدماتو د آخستلو نه امتناع کول
٧٧. د څو هيوادونو له خوانه د يوه هيواد د توليداتود يوه شکايت له امله همزمانه تحريم.

د کارګرانو او توليد کوونکو له خوا اقدام:

٧٨. د کارګرانو تحريم
٧٩. د توليد کونکو تحريم

د دلالانو(عمده خرڅونکو) اقدام:

٨٠. د تهيه کونکو او خرڅونکو تحريم

د مالکانو او اداري له خوا اقدام:

۸۱. د تجارانو له خوا تحريم
۸۲. د جايدادونو د اجاره ورکولو او يا خرڅولو نه ډډه کول
۸۳. د فابريکو قلپول
۸٤. د صنعتي مرسته کولو نه ډډه کول
۸۵. د تجارانو "عمومي اعتصاب"

د مالي منابعو د متصديانو له خوا اقدام:

۸٦. د بانکونو نه خپلې پيسې را ايستل
۸۷. د حق الزحمو، قرضونو او ماليا‌تو د ورکولو نه ډډه کول
۸۸. د قرضونو او سودونو د ورکولو نه ډډه کول
۸۹. د کريدتونو او پانګو تفکيک
۹۰. د ماليا‌تو نه ورکول
۹۱. د حکومت د پيسو د آخيستلو نه ډډه کول

د حکومتونو له خوا اقدام:

۹۲. داخلي بنديز(لکه په امريکي کې د کيوبا پر توليداتو بنديز)
۹۳. په تور لست کې د سوداګرانو نومونه ليکل
۹٤.د بين المللي خرڅونکو بنديز
۹۵. د بين المللي آخيستونکو بنديز
۹٦. د بين المللي تجارت بنديز

د اقتصادي همکاري نه کولو ميتودونه

علامتي(سمبوليک) اعتصاب:

۹۷. اعتراضي اعتصاب
۹۸. لنډ مهاله اعتصاب

زراعتي اعتصاب

۹۹. د بزګرانو اعتصاب
۱۰۰. د فارمونو د کارګرانو اعتصاب

د ځانګړو ډلو له خوانه اعتصاب:

۱۰۱. د جبري کار(بېګار) نه سر غړول
۱۰۲. د بندیانو اعتصاب
۱۰۳. د کسبګرو اعتصاب
۱۰٤. د حرفوي ډلو اعتصاب

صنعتي عادي اعتصابونه:

۱۰۵. د مؤسسو اعتصاب (لکه د مکتبونواعتصاب)
۱۰٦. صنفي اعتصاب(لکه د بوټ جوړونکو اعتصاب)
۱۰۷. د خوا خوږو ډلو اعتصاب
۱۰۸. په تدریج سره دکارګرانو کمېدل او په پای کې هیڅوک کار ته نه حاضریدل
۱۰۹. په وار سره د فابریکو د کار بندول
۱۱۰. د ورو کار کولو اعتصاب
۱۱۱. په کار کې د مقرراتوډیر مراعات کول تر هغه پورې چې د کار سرعت ډیر لږ کړي
۱۱۲. د ځان ناروغه آچولو اعتصاب
۱۱۳. اعتصاب د استغنا سره
۱۱٤. محدود اعتصاب
۱۱۵. انتخاب شوي اعتصاب

د متعددو صنعتونو اعتصابونه:

۱۱٦. عام کړې شوې اعتصابونه
۱۱۷عمومي اعتصابونه

له اقتصادي اړیکو سره یو ځای اعتصابونه کول:

۱۱۸. د یوې سیمې اقتصادي حرکت په داوطلبانه توګه موقتاً أ درول.د پروټست یو هندوستاني ډول دی، چې هړتال هم ورته ویل کیږي

۱۱۹. د اقتصادي فعالیتونو بندول

د سیاسي همکارۍ نه کولو میتودونه

www.sikaram.com

د صلاحيت ردول:

۱۲۰. د وفادارئ ایسارول او یا بیرته آخستل
۱۲۱. د عمومي مرستو نه قبلول
۱۲۲. لیکنې او ویناوې چې مقاومت تشویقوي

له حکومت سره د اتباعو همکاري نه کول:

۱۲۳. د تقنيني مؤسساتو ردول
۱۲٤. د انتخاباتو تحريم
۱۲۵. د حکومت د وظايفو او مقامونو تحريم
۱۲٦. د حکومت د ځانګو، نمایندګیو او نورو برخو تحريم
۱۲۷. د حکومت د تعلیمي مؤسساتو نه راوتل
۱۲۸. د حکومت له خوانه د حمایه شوو تشکیلاتو تحريم
۱۲۹. د قانون له تطبیق کونکو سره د مرستې نه مخ آړول
۱۳۰. د خپلو علایمو او دځای د نښو لرې کول(لکه دکور لمبر او نور..)
۱۳۱. د مقرر شوو مامورینو د قبلولو نه انکار کول
۱۳۲. د موجوده مؤسساتو منحل کیدل نه قبلول

د دیکتاتورئ نه د اطاعت کولو پر ځای نورې لارې:

۱۳۳. بې پروايي او د اوامرو ورو قبلونه
۱۳٤. کله چې مستقیمه لاربښودنه وجود ونه لري بې اطاعتي کول
۱۳۵. عامه بې اطاعتي(نافرماني)
۱۳٦. بې اطاعتي په تغیر د بڼې لکه د زړه نه یو امر نه اجراکول
۱۳۷. د یو اجتماع او یا یو مجلس د پریښودلو نه امتناع
۱۳۸. کښیناستل
۱۳۹. د اخذ عسکر او تبعید سره همکاري نه کول
۱٤۰. پټیدل، تښتیدل او یا غلط هویت پکارول
۱٤۱. د "نا حقو" قوانینو په مقابل کښې بې اطاعتي

د حکومت د منسوبینو له خوا اقدام:

۱٤۲. د حکومت د لوړ رتبه مقام له خوا د مرستې کولو نه امتناع
۱٤۳. د قومندې او اطلاعاتو د مجرا بندول
۱٤٤. ورو والی او ممانعت

۱٤٥. عمومي اداري همکاري نه کول
۱٤٦. قضايي همکاري نه کول
۱٤٧. د قانون د تطبيقولو ځانګو له خوا نه قصداَ بې کفايتي او انتخابي همکاري نه کول
۱٤٨ بغاوت

کورنی حکومتي اقدام:

۱٤٩. د لوړ مقام قانون، نظم يا د محکمې له فيصلي سره بې له مستقيمې سر غړونې نه قسماَ قانوني تجاهل او يا ځنډول
۱٥۰. له مرکزي حکومت سره، د محلي،او ولايتي حکومتونو همکاري نه کول

بين المللي حکومتي اقدام:

۱٥۱. په ديپلوماتيکي او نورو نمايندګيوکې بدلون
۱٥٢. په ديپلوماتيکي مراسمو کې ځنډ او يا لغو راوستل
۱٥٣. ديپلوماتيکي په رسميت پيژندلو کې ځنډ راوستل
۱٥٤. د ديپلوماتيکي اړيکو پرې کول
۱٥٥. د بين المللي مؤسساتو نه ئې را ويستل
۱٥٦. په بين المللي مؤسساتو کې ئې په غړيتوب نه قبلول
۱٥٧. د بين المللي مؤسساتونه يې اخراجول

د عدم تشدد د مداخلې ميتودونه

سايکالوژيکي مداخلې:

۱٥٨. ځان ديرې ګرمۍ او يا ډيرې يخنۍ ته معروضول
۱٥٩. روژه

الف: د اخلاقي فشار روژه، چې خپل ځان او يا ژوند په خطر کې واچوي، او د بشري ټولنې احساسات راوپاروي
ب : د لوړې اعتصاب
ج : سيتياګراهيک روژه، چې مقابل لوری د خپل ځوريدلو نه و شرموي

۱٦۰. معکوسه محاکمه، چې قانون باندې انتقاد او مقابل لوری محاکمې ته محول کړي
۱٦۱. د عدم تشدد ځورول

عملي(فزيکي) مداخله:

۱٦۲. کيناستل
۱٦۳. دريدل
۱٦٤. سپريدل
۱٦٥. په اوبو کې دريدل
۱٦٦. په آزاده فضاکي د عدم تشدد د فعالينو موقتي راټوليدل،چې د راټوليدلو ځای علامتي(سمبوليک) اهميت ولري
۱٦۷. د دعا لپاره راټوليدل
۱٦۸. د عدم تشدد يرغل، د داوطلبو افرادو مارش يو مهم علامتي او يا ستراتيژيکي نقطې ته او بيا دهغې اشغال
۱٦۹. د دښمن فضايي قلمرو ته د آلوتکو په واسطه د پاڼو، خوراک او يا سوغاتونو د توزيع لپاره بې د تشدد د استعمال نه ننوتل.
۱۷۰. د عدم تشدد تجاوز
۱۷۱. د عدم تشدد غږ پورته کول(چيغې وهل)
۱۷۲. د عدم تشدد مخنيوانه(ممانعت)
۱۷۳. د عدم تشدد اشغال يا (په عدم تشدد سره د يو ځای نيول)

اجتماعي مداخله:

۱۷٤. د نوي اجتماعي نمونې تاسيسول
۱۷٥. په تسهيلاتو کې انډوخر جوړول
۱۷٦. د يوه رسمي مقام سره د خبرو اترو اوږدول او د هغه وخت ضايع کول
۱۷۷. په يوه اجلاس کې ننوتل او د خبرو په واسطه جلسه اخلالول
۱۷۸. په يو ازدحام کې خلکو ته چټک پيغام رسول او بيا تښتيدل
۱۷۹. تعويضي اجتماعي مؤسسې جوړول
۱۸۰. د تعويضي ارتباط سيستم جوړول

اقتصادي مداخله:

۱۸۱. سرچپه اعتصاب(چې کارګرانو ته ووېل شي،کار ته مه راځئ او دوی بيا راشي)
۱۸۲. د کور نه د نه وتلو اعتصاب
۱۸۳. د ځمکي قبضه کول بې له تشدد نه
۱۸٤. د محاصرې نه سر غړول
۱۸٥. د سياسي تحريک له امله جعلي اسعار جوړول
۱۸٦. د اجناسو د رانيولو نه ځان ساتل

www.sikaram.com

۱۸۷. د شتمنیو قبضه کول
۱۸۸. موقتي ذخیره کول
۱۸۹. انتخابي ملاتړ کول
۱۹۰. تعویضي مارکیټونه
۱۹۱. د تعویضي انتقالاتو سیستمونه
۱۹۲. تعویضي اقتصادي مؤسسې جوړول

سیاسي مداخله:

۱۹۳. په اداري سیستم کې ازدحام جوړول
۱۹٤. د استخباراتي نمایندګانو د هویت افشا کول
۱۹۵. د بندي کېدلو غوښتنه
۱۹٦. د "بیطرفو" قوانینو نه عامه نافرماني
۱۹۷.بې له همکارۍ نه کار کول
۱۹۸. دوه حاکمیتونه او ورسره موازي حکومتونه جوړول

په ډیرو حالاتو کې هغو خلکو، چې د دیموکراتیکي حقوقو او عدالت لپاره مبارزه کوي، د عدم تشدد د مبارزې د میتودونو د پوره شمیر نه خبر نه وي. معقوله ستراتیژي، توجه د عدم تشدد لارو چارو(میکانیزم) ته، او په احتیاط سره د میتودونو انتخاب د یوې ډلې د بریالیتوب اتفاق زیاتولی شي.

جین شارپ،دا ۱۹۸میتودونه تدقیق او کتلاک کړی او په خپل کتاب کې
(The politics of nonviolent action)
چې په دریو ټوکو کې خپور شوی، ډیرانتخابونه یې د تاریخي مثالونو سره وړاندې کړي.

د لیکوال په اړه:

جین شارپ، د البرټ انشټاین په مؤسسه کښې، د امریکې د متحده ایالاتو، د مساچوسټ د ایالت د باستن په ښار کښې لوړ رتبه عالم دی. د کال ۱۹٦٥ نه ئې تقریباً د دیرشو کلونو لپاره د هاروارډ د پوهنتون د بین المللي چارو په مرکز کښې د تحقیق وظایف تر سره کړي. هغه د مساچوسټ د ډارت موت په پوهنتون کښې د سیاسي علومو اعزازي پوهاند هم دی.

ډاکټر شارپ، " د عدم تشدد د جګړو په کلازویچ " او " د عدم تشدد په ماکیاولي " باندې شهرت لري. هغه په ۱۹۸۳ کال کښې د البرټ انشټاین مؤسسه تاسیس کړ، چې د ستراتیژیکي عدم تشدد د مبارزې په موضوع باندې د دیکتاتورۍ،جنګ ، عامې وژنې او ظلم په مقابل کښې ، تحقیقات، د پالیسیو مطالعات ، ښونه او روزنه، تشویق او ترویج کړي.

جین شارپ، د اکسفورډ د پوهنتون نه د سیاسي تیورۍ د فلسفې په څانګه کښې د ډاکټرۍ درجه تر لاسه کړې (۱۹٦۸) ، او د اوهایو د ایالت د پوهنتون نه ئې د سو سیالوژۍ په څانګه کښې د ماسټرۍ درجه (۱۹٥۱)، او د سوسیال ساینس په څانګه کښې د لیسانس درجه (۱۹٤۹) لري.

هغوی دوه افتخاري ډاکټرۍ او نورې علمي ویاړنې هم تر لاسه کړي.

د لسو کلونو لپاره په ناروې او انګلستان کښې اوسیدلی دی، او د اکسفورډ په پوهنتون او ناروې کښې ئې پر مخ تللي مطالعات ئې تر سره کړی، او هم ئې د اوسلو په پوهنتون او د ناروې د اجتماعي تحقیقاتو په مؤسسې کښې په لوړو مقامونو کښې کار کړی دی.

ډاکټر شارپ ډیر کتابونه او نور اثرونه د عدم تشدد پر مبارزې، سیاسي قدرت، سیاسي مسایل، د آزادۍ د مبارزې، دیکتاتوري، او دفاعي پالیسی په برخه کې لیکلي دي. د هغوی آثار په ۳۲ ژبو ترجمه شوي. چې ځینې آثار یې دادي:

- د عدم تشدد د عملي کولو، تګ لاره.
- اروپا فتح نه کیدونکی ګرځول
- ملکي مقاومت
- اجتماعي قدرت او سیاسي آزادي
- ګاندي د سیاسي ستراتیژي پوه په حیث
- د عدم تشدد د مبارزې قدرت او اجرا کول. سریزه د تبت دیني رهبر دالای لامه له خوا.

www.sikaram.com

- ګاندي د اخلاقي قواوو وسلې ښه په کار اچولی دي. (دا يې اولنی کتاب دی چې البرت انشټاين او د بهارتان کوماراپا، سريزې هم پکښې شاملې دي.

- د عدم تشدد د مبارزې په کار اچول

د شلمې پيړۍ عملي تجربه، او د يويشتمې پېړۍ لپاره د استعمال وړ. دا کتاب د ځينو د نظر خاوندانو له خوا يو شاهکار ګڼل شوی.

- د عدم تشدد د مبارزې او سياسي سر غړونې ډکشنري.

- مقاومت، سياست، او د امريکايانو مبارزه د آزادۍ لپاره،١٩٨٦ (ګډتاليف)

- عدم تشدد ته لاس آچول: يو تحقيقاتي لار ښود ،١٩٩٧ (ګډ تاليف)

د هغوی ځينې اوسني لنډې ليکنې عبارت دي له: ديکتاتورۍ نه ديموکراسۍ ته، چې په ٣٢ ژبو کښې شته ، د تشدد پر ځای نورې حقيقي لارې ، او د کودتا پر ضد (ګډ تاليف).

ډاکټر شارپ، آسان کړې شوې وړانديزونه ئې، د عدم تشدد د مبارزې په څرنګوالي او د هغه د استعمال په اړه، او هم د کودتا د مخنيوي په ارتباط حاضر کړی دی. مختلف ورکشاپونه ئې اداره کړي، او په نړيوالو سختو کړکيچنو حالاتو کښې د ستراتيژيکي عدم تشدد د مبارزې په برخه کښې ئې ارزښتناکې مشورې ورکړې.

هغه عقيده لري چې، عملي او ستراتيژيکي ښه پلان شوي د عدم تشدد مبارزه، کيدای شي چې په تصادماتو کښې د ظلم د لرې کولو لپاره د تشدد پر ځای په ډېره آغيزناکه توګه په کار واچول شي.